

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

**MORFOLOGICKÉ ADAPTACE PŘEJATÝCH ANTROPONYM
ZAKONČENÝCH NA [e]/[é] a [i]/[í]**

Magisterská práce

Bc. Lucie Valášková

Česká filologie se zaměřením na editorskou činnost ve sdělovacích prostředcích

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr.**

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.
Práci odevzdávám v rozsahu 160 233 znaků (včetně mezer a poznámek pod čarou).

V Olomouci dne

.....

Děkuji doc. PhDr. Boženě Bednaříkové, Dr. za cenné rady a za příkladné vedení mé práce.

Věnování této magisterské práce patří mé babičce Vlastě Valáškové. Touto cestou jí děkuji za podporu. Nejen v průběhu studia, ale i v ostatních částech mého života.

OBSAH

ÚVOD	7
1 DEKLINACE PŘEJATÝCH ANTROPONYM	9
1.1 MASKULINA	11
1.1.1 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] a v písmu na -e	11
1.1.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [é] a v písmu na -é, -ée či -ee	12
1.1.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é] a v písmu na odlišné samohláskové písmeno	12
1.1.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é] a v písmu na souhláskové písmeno	12
1.1.5 Jména zakončená ve výslovnosti na [i] a v písmu na -i, -y	13
1.1.6 Jména zakončená ve výslovnosti na [i] v písmu na odlišné samohláskové písmeno či skupinu písmen	13
1.1.7 Jména zakončená ve výslovnosti na [i] a v písmu na souhláskové písmeno.....	13
1.1.8 Jména zakončená ve výslovnosti na [í] a v písmu na odlišné samohláskové písmeno či skupinu písmen	14
1.2 FEMININA	14
1.2.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é].....	14
1.2.2 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [i] či [í].....	15
1.2.3 Problematika příjmení - přechylování.....	15
2 EXCERPCE JAZYKOVÉHO MATERIÁLU	19
2.1 JAZYKOVÝ KORPUS	19
2.1.1 Korpus SYN2009PUB	19
2.1.2 Práce s korpusem a jeho omezenost	20
3 VÝZKUM	22
3.1 ÚVOD	22

3.2 MASKULINA ZAKONČENÁ NA -E/-É NEBO [E], [É]	25
3.2.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é]	25
3.2.2 Rodná jména zakončená v grafické podobě na -e/-é.....	34
3.2.3 Shrnutí	39
3.2.4. Příjmení zakončená ve výslovnosti na [e], [é]	41
3.2.5 Příjmení zakončená v grafické podobě na -e/-é.....	51
3.2.6 Shrnutí	53
3.3 FEMININA ZAKONČENÁ NA -E/-É NEBO [E], [É]	55
3.3.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é]	55
3.3.2 Rodná jména zakončená v grafické podobě na -e/-é	59
3.3.3 Shrnutí	67
3.3.4 Příjmení – problematika přechylování	68
3.3.5 Shrnutí	72
3.4 MASKULINA ZAKONČENÁ NA -I, -Y/-Í, -Ý NEBO [i], [í]	73
3.4.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [i], [í]	73
3.4.2 Rodná jména zakončená v grafické podobě na -i, -y/-í, -ý	83
3.4.3 Shrnutí	84
3.4.4 Příjmení zakončená ve výslovnosti na [i]/[í]	85
3.4.5 Příjmení zakončená v grafické podobě na -i, -y/-í, -ý.....	92
3.4.6 Shrnutí	92
3.5 FEMININA ZAKONČENÁ NA -I,-Y/-Í,-Ý NEBO [I], [Í]	94
3.5.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [i],[í]	94
3.5.3 Shrnutí	102
3.5.4 Příjmení – problematika přechylování	103
3.5.5 Shrnutí	106
ZÁVĚR	107
ANOTACE	111
RESUMÉ	112
SEZNAM LITERATURY	114
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	117

ÚVOD

Vlastní jméno je neodmyslitelnou součástí každého člověka. V naší společnosti plní mnoho funkcí a provází nás celý život. S vlastními jmény pracujeme při formulaci promluv nebo psaných textů neustále, stejně tak při jejich percepci. Oslovujeme ostatní, označujeme sebe. Přitom se samozřejmě dostaneme do situací, že musíme osobní jména i skloňovat, přizpůsobovat stavbě věty. K tomu by mělo docházet podle pravidel českého jazyka. Netýká se to pouze osobních jmen původem českých, ale samozřejmě i přejatých z různých cizích jazyků, která se přizpůsobují českému deklinačnímu systému, a tak se různou měrou adaptují. Do kontaktu s cizími vlastními jmény a jejich nositeli přicházíme velmi často. Denně se objevují v médiích všech typů, jsou součástí školní výuky, v našem okolí se mohou vyskytovat zahraniční studenti či kolegové.

Prioritou každého uživatele jazyka by měla být snaha o precizní užívání osobních jmen ostatních osob, ve stejné míře, jako každý zacházíme se svým vlastním jménem. Domníváme se, že je to projev slušnosti a respektu vůči označované osobě. K tomu, abychom jako uživatelé věděli, jak nakládat s vlastními jmény, ale potřebujeme zdroj pravidel, kterými bychom se měli řídit. Nelze říct, že by neexistoval, ale vlastní jména, a zejména ta cizího původu, stojí spíše na jeho periferii. Jazykové příručky se problematikou přejatých proprií zabývají jen v omezené míře. Přitom právě ta mohou být obzvlášť problematická, protože se často vymykají nebo kolísají mezi skloňovacími typy českého morfologického systému.

Primárním cílem našeho výzkumu je reflexe současného stavu morfologických adaptací přejatých antroponym do českého deklinačního systému v jazykovém úzu publicistických textů. Pokusíme se o analýzu výsledků a zformulování tendencí v adaptacích přejatých antroponym, které z námi excerpovaných dat vyplynou. Lingvistický materiál budeme čerpat ze synchronního jazykového korpusu SYN2009PUB, jenž ilustruje záznamy výhradně psané publicistiky z let 1995–2007.

V první části výzkumu se budeme zabývat stejnými čtyřiceti antroponymy jako v bakalářské práci (srov. Valášková, 2010). Opětovně je vyhledáme ve vývojově mladším korpusu a zaměříme se na komparaci výsledků. Abychom analýzu rozšířili,

budeme se detailně soustředit i na kombinaci jmen rodných s příjmením. Tu druhou část bude tvořit čtyřicet antroponym zakončených v grafické podobě na *-i,-y/-í/-ý* nebo ve fonické formě na [i],[í]. V centru našeho zájmu zůstane i kombinace vlastních jmen. Podrobný popis způsobu analýzy, naše záměry u jednotlivých skupin antroponym a zaznamenávání výsledků bude uvedeno níže, vždy před jednotlivými bloky naší práce.

Praktické části budou předcházet kapitoly teoretické, které budou ilustrovat kodifikovanou normu a doporučení jazykových příruček v přejímání původem cizích antroponym do českého jazyka. Konkrétní publikace, ze kterých budeme zejména čerpat, uvádíme v následující části práce, tedy v úvodním textu ke kapitole číslo jedna.

I přesto, že rozšíříme počet analyzovaných vlastních jmen, stále platí, že nesměřujeme k reprezentativnosti našich výsledků. Uvědomujeme si, že máme k dispozici pouze limitovaný vzorek jazykového publicistického úzu. Taktéž nezapomínáme na jistou omezenost korpusu. Neklademe si nárok na úplnost, protože je nám zřejmé, že by bylo nutné provést ještě mnohem hlubší a rozsáhlejší analýzu, abychom její výsledky mohli považovat za absolutně objektivní a platné. Opakujeme, že úkolem naší práce je poskytnout aktuální prezentaci způsobů začleňování cizích antroponym v současném jazykovém úzu v publicistických textech, s tím, že si uvědomujeme, že jde o texty většinou různou měrou korigované.

1 DEKLINACE PŘEJATÝCH ANTROPONYM

Český jazyk výrazně podléhá „diktátu“ flexe. Je mu přirozené ohýbání slovních tvarů, a to nejen těch původem domácích. Do své tvaroslovné soustavy začleňuje i výrazy cizí, které mohou být rizikové. My se zaměříme na způsob a úroveň adaptace přejímaných proprií¹, konkrétně antroponym².

Při deklinaci cizích (nikoli jen) osobních jmen se primárně řídíme jejich fonickou podobou, jak potvrzuje mnoho jazykových příruček, které uvádíme níže. Ovšem neopomíjí se ani podoba grafická, která bývá často odlišná od té vyslovované. Čeština preferuje stav, kdy fonická verze jména co nejvěrněji napodobuje jeho psanou formu. Přínosem této tendence je větší průhlednost původu antroponym, která uživatelům napomáhá vyvarovat se chybného zacházení s nimi, např. přiřazení jména ke dvěma různým skloňovacím typům. V určitých případech se přizpůsobuje grafika výslovnosti. Avšak pochopitelně nelze docílit korespondence foném – grafém u všech vlastních jmen, s nimiž se v dnešní kulturní a jazykové společnosti setkáváme. Tento fakt nám potvrdí i náš výzkum. Objevují se antroponyma, která ve fonické podobě končí vokálem, ale v grafické podobě konsonantem, či naopak. Skupina původem cizích proprií je velmi heterogenní a stále se rozšiřuje.

Pro správné užívání přejatých vlastních jmen je tedy velmi důležité, aby byl uživatel obeznámen s jejich korektní grafickou i fonickou podobou, která se pochopitelně může lišit od té původní. U antroponym pocházejících z cizích jazyků se setkáváme s literami a hláskami, které nemají v českém jazyce své původní zastoupení. V takové situaci dochází k adaptacím, kterými se jméno přizpůsobí pravidlům českého jazyka. V praktické části se budeme například zabývat vlastním jménem *Goethe*, které obsahuje skupinu písmen *oe*, při zvukové realizaci vyslovovanou jako české *-é*.

¹ Proprium je „speciální jazykový prostředek mající charakter substantiva n. pojmenovacího spojení, jehož funkcí je označovat jedince, jednotlivinu n. jako individuum chápané množstvím, odlišovat je od ostatních jedinců n. jednotlivin dané třídy a identifikovat je jako jedinečné objekty (*Jan, Puntá, Plzeň, Kouzelná flétna*)“. (*Encyklopedický slovník češtiny*, 2002, s. 204)

² Antroponymum je „proprium označující osobu, popř. skupinu osob, psané obvykle s velkou iniciálou“. (Lotko, 2005, s. 16)

Avšak pro náš výzkum jsou podstatné zejména koncové hlásky jmen, podle nichž se řídí způsob deklinace, což zjistíme při nahlédnutí do mluvnic a dalších zdrojů jazykovědného charakteru. Seznámíme se tedy s dostupnými mluvnickými pravidly, která nám, i když bohužel ne ve zcela dostatečné míře, poskytují návod, jímž bychom se měli při deklinaci cizích osobních jmen řídit. Vybereme pouze relevantní pravidla k provedení naší následné analýzy a reflexi současného stavu morfologických adaptací přejatých antroponym.

V nepublikované bakalářské práci (Valášková, 2010) vycházel teoretický podklad o deklinaci jmen především z akademické *Mluvnice češtiny 2, Příruční mluvnice češtiny*, publikace *O češtině pro Čechy* a příruček Jiřího Zemana *Výslovnosti a skloňování cizích osobních jmen v češtině*, zaměřených na různé světové jazyky. Vzhledem k navazujícímu tématu práce diplomové tomu tak bude opět. Využijeme také Internetovou jazykovou příručku Ústavu pro jazyk český a publikaci Miloslavy Knappové *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Samozřejmě jsme se seznámili i s dalšími nově dostupnými lingvistickými publikacemi. V roce 2010 vydalo nakladatelství Karolinum *Mluvnici současné češtiny*. Autorství náleží Václavu Cvrčkovi a kolektivu. Cizím vlastním jménům není věnována žádná zvláštní pozornost, pravidla jejich deklinace jsou uváděna společně s ostatními substantivy. Nepřehlédnutelným souborným dílem jsou také *Kapitoly z české gramatiky* (František Štícha (ed.)) z roku 2011. Bohužel konkrétně otázka morfologických adaptací cizích vlastních jmen se nestala tématem žádné z kapitol.

1. 1 MASKULINA

1. 1. 1 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] a v písmu na -e

Pro zařazení jména do deklinačního typu pro životná maskulina s pozitivní koncovkou *-e* je determinujícím prvkem souhláska, která koncovému *-e* předchází. V případě, že stojí před *-e* měkká souhláska nebo *-s*, *-z*, ohýbají se jména podle vzoru „soudce“ či pomocí zájmenných formantů, např. Nsg Lasse – Gsg Lasse (18) i Lasseho (27). (srov. Valášková, 2010, s. 33)

Podle vzoru „pán“ se ohýbají jména, u nichž se před finálovou samohláskou nachází tvrdá nebo obojetná souhláska (s výjimkou *s*, *z*). V praktické části ověříme, jestli se opravdu vždy a důsledně odsouvá koncové *-e* před pádovými formanty. Další možností je také původem zájmenné skloňování, které spočívá v prostém mechanickém připojování koncovek *-ho*, *-mu*, *-m* k plnému tvaru nominativu, např. Nsg *Endre* – Gsg *Endreho*.

Stich a Sedláček tvrdí, že kultivovaní uživatelé jazyka, kteří jsou ovlivněni tradicí a dřívější kodifikací, dávají přednost ohýbání podle vzoru „pán“, zejména pokud jde o velmi slavné osobnosti. Jako příklad uvádějí Gsg *Goetha*, *Heina*. (srov. Stich – Sedláček, 1972, s. 227–228) Především průzkum stavu morfologických adaptací, na který budeme nyní navazovat a rozšiřovat její, výše uvedené podporuje. V korpusu SYN2006PUB bylo doloženo 308 výskytů Gsg ve tvaru *Goetha* a pouhých 58 výskytů se zájmenou koncovkou *Goetheho*. (srov. tamtéž, s. 42)

Příručky uvádějí, že užívání zájmenné deklinace progresivně stoupá. Uvidíme, zdali toto tvrzení náš výzkum potvrdí, či vyvrátí. Nepopíratelnou výhodou pronominální deklinace je snadná rozpoznatelnost základní podoby jména ze všech pádových tvarů, což oceníme především u složitějších a méně známých jmen, které nemají identickou grafickou a fonickou formu.

1.1.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [é] a v písmu na -é, -ée či -ee

U této skupiny maskulin má dominantní postavení pronominální deklinace, což dokládají i čísla z bakalářské práce, např. Nsg *Pelé* – Gsg *Pelého* 249 výskytů. (srov. Valášková, 2010, s. 44) S původním ohýbáním podle vzoru „pán“ se setkáváme u některých (zejména) francouzských jmen, např. Nsg *Mallarmé* – Gsg *Mallarméa* (6) a *Mallarmého* (4). (srov. tamtéž, s. 43)

1.1.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é] a v písmu na odlišné samohláskové písmeno

Jména tohoto typu, především ta všeobecně méně známá, se skloňují pomocí zájmenných formantů. Pro příklad uvedeme finské antroponymum Nsg *Heikkilä* [hejkile] – Gsg *Heikkilä* [hejkileho]. Vzhledem ke svému, pro český jazyk netypickému zakončení, jsou často ponechávána i v originální podobě. Jména, která se nacházejí v hlubším povědomí uživatelů, se skloňují podle vzoru „pán“ nebo „muž“. Francouzské příjmení *Depardieu* vysl. [depardié] končí na *-ieu* a náleží tak ke vzoru „pán“. V médiích se toto antroponymum objevuje poměrně často díky tomu, že nejznámějším nositelem jména je všeobecně velmi známý herec. Korpus SYN2006PUB vykázal 67 výskytů Gsg ve tvaru *Depardieua* a pouhý jeden výskyt se zájmennou koncovkou. (srov. Valášková, 2010, s. 40) Podle vzoru muž se skloňují jména zakončená na *-ay*, *-aye*, *-ey*.

1.1.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é] a v písmu na souhláskové písmeno

Většina jmen, v jejichž grafické podobě stojí na posledním místě souhláska, je francouzského původu. Nejčastěji bývají zakončená na souhlásky *-t*, *-r*, *-s*, *-z*, *-x*, které se před deklinačními formanty vyslovují. Vlastní jména se základem končícím na tvrdou souhlásku se skloňují podle vzoru „pán“, ta ostatní pak podle vzoru „muž“.

1.1.5 Jména zakončená ve výslovnosti na [i] a v písmu na -i, -y

Příjmení končící touto samohláskou je v češtině spíše výjimečné. Většina jich je právě cizího původu a skloňují se pomocí zájmenných koncovek. Například jméno současného francouzského prezidenta se v Gsg objevuje ve tvaru *Sarkozyho*. V grafické podobě se mohou objevit i jmenné tvary vzoru „pán“. Zájmenné deklinaci podléhají i antroponyma, která končí ve výslovnosti na [í] a v písmu na -í, -ý, ale mohou zůstat též nesklonná.

1.1.6 Jména zakončená ve výslovnosti na [i] v písmu na odlišné samohláskové písmeno či skupinu písmen

Skupiny samohláskových písmen, s nimiž se setkáváme na konci cizích antroponym, jsou např. *-ey*, *-ui*, *-uy* a další podobné. Pádovými formanty jsou opět pronominální koncovky. V Mluvnici češtiny 2 (dále jen MČ 2) je uvedeno, že u anglických jmen zakončených na *-y*, jako je třeba *Shelley*, se můžeme ještě setkat s deklinací podle vzoru „muž“. (srov. MČ 2, 1986, s. 360) Pro zajímavost jsme zkusili příjmení vyhledat v korpusu SYN2009PUB. Tvar, jehož pádový formant by odpovídal sklonění dle vzoru „muž“, se v tomto korpusu nevyskytuje ani jeden.

1.1.7 Jména zakončená ve výslovnosti na [i] a v písmu na souhláskové písmeno

Tato antroponyma skloňujeme v závislosti na poslední psané souhlásce buď podle tvrdého vzoru „pán“, nebo měkkého vzoru „muž“. Pro ilustraci příjmení Nsg *Camus* vysl. [kami] – Gsg *Camuse* vysl. [kamise]. Náročnějším případem pro uživatele mohou být anglická jména zakončená na *-gh*. Ve fonické podobě se tato hlásková skupina vypouští: Nsg *Raleigh* vysl. [róli] – Gsg *Raleigha* vysl. [rólia]. Zkoušeli jsme zadat i konkrétní dotaz na tvar *Raleigho*, který by se mohl teoreticky vyskytnout, ale korpus SYN2009PUB nedokládá žádný výskyt. U těchto jmen není možné dodržet korespondenci pádových tvarů v grafické a fonické podobě.

1.1.8 Jména zakončená ve výslovnosti na [í] a v písmu na odlišné samohláskové písmeno či skupinu písmen

Jazykové příručky uvádějí, že tato antroponyma se skloňují dvojím způsobem. Jednou možností je ohýbání podle vzoru „pán“, tou druhou pak deklinace zájmenná. Znamenalo by to, že např. příjmení Nsg *Charlie* vysl. [čárlí] se bude objevovat ve tvarech Gsg *Charlia* vysl. [čárlía] či *Charlieho* vysl. [čárlího]. V praktické části naší práce se přesvědčíme o tom, jaký způsob deklinace v záznamech jazykového korpusu převažuje.

1.2 FEMININA

1.2.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é]

Substantivním vzorem pro vytváření skloňovacích paradigmat ženských rodných jmen, v nichž koncovému *-e/-é* předchází ve fonické podobě měkká souhláska, je „růže“. Jména, ve kterých se naopak objevuje před koncovou hláskou tvrdá nebo obojetná souhláska, se ohýbají podle vzoru „žena“.³ Jedná se zejména o vlastní jména, jež mají svou českou obdobu zakončenou na *-a*, např. *Marianne* – *Marianna*. Na otázku, zdali je počešťování vhodné či nikoliv, těžko nalezneme přímočarou odpověď. Volbu uživatele, jenž s konkrétním vlastním jménem pracuje, ovlivňuje více faktorů. Závisí na typu komunikátu, označované osobě i okruhu respondentů. I přes silně působící tlak flexivního charakteru českého jazyka se ženská vlastní jména, stejně

³ Specifickým typem jsou antická jména, např. *Afrodite*, *Psyche*, *Kirke*, *Thisbe*. Krátká pravopisná forma koncových samohlásek vychází z *Pravidel českého pravopisu*. Pokud jsou nám bližší tvary s původní délkou koncových samohlásek, můžeme je psát i *Afrodité*, *Psyché* apod. Podle vzoru „žena“ ohýbáme především ta jména, která mají v jazykovém úzu vyšší frekvenci výskytů (Gsg *Afrodity*). Některá antická vlastní jména mají ve skloňovaných tvarech rozšířenou tvarotvornou bázi o kmenotvornou příponu, což respektuje původní latinské paradigma, např. Nsg *Juno* – Gsg *Junony*. (srov. dostupné z WWW <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=351>, 8. 3. 2012; Valášková, 2010, s. 19–20)

jako ta mužská, objevují i v původních formách. V jaké míře? Alespoň částečně to zjistíme prostřednictvím našeho výzkumu.

1.2.2 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [i] či [í]

Váhala uvádí, že antroponyma zakončená ve fonické podobě na [i]/[í], v grafické podobě také na *-ie*, *-y*, deklinaci nepodléhají a zůstávají tak neskloněná ve své původní podobě. (srov. Váhala, 1963, s. 169) V Mluvnici češtiny 2 se dočteme, že osobní jména zakončená ve výslovnosti na [í], např. arabské vlastní jméno *Ramzí*, se ohýbají podle adjektivního vzoru „jarní“. (srov. MČ 2, 1986, s. 365) Pokud jde o singulárové tvary jména, v praxi to pro uživatele neznamena žádný rozdíl, protože pádové formanty jsou stejné. Tvarově diferencní jsou až formy plurálové.

Knappová si všímá rozšiřující se tendence v tisku a časopisech tato jména skloňovat. Uvádí konkrétní příklady, které její názor potvrzují, např. název filmu *Kdo chce zabít Jessii?* vysl. [džesiji], v němž bylo jméno skloněno podle vzoru „růže“. Domnívá se tedy, že je potřeba dosavadní kodifikaci doplnit o upřesnění možnosti deklinace dle měkkého vzoru. Upozorňuje i na antroponyma v grafické podobě končící na *-y*, Nsg *Nancy* – Asg *Nancyi*. (srov. Knappová, 1988, s. 107–108) Pomocí jazykového korpusu zjistíme, jak vypadá skloňovací paradigma typově stejného osobního jména *Jenny* v dnešní době.

1.2.3 Problematika příjmení - přechylování

Pro češtinu je „přirozeným“ jevem přechylování, což je: „... odvozování ženských podob příjmení z příjmení mužských ...“ (Knappová, 2002, s. 36) Nejčastěji jsou přechylené podoby tvořeny prostřednictvím sufixu *-ov(á)*, případně konverzním přechodem k ženské deklinaci, pomocí přijetí adjektivní deklinace, vzor „mladá“. Stává se, že otázka, zdali skloňovat, či naopak zanechávat příjmení cizího původu ve formě bez přidaných slovotvorných formantů, vzbuzuje rozporuplné reakce. Přechylování příjmení cizího původu bývá někdy hodnoceno jako zbytečná deformace daných jmen.

Podle našeho názoru naopak přechýlené tvary nabízí uživateli spíše pozitiva. Vzhledem k tomu, že se při vytváření ženských protějšků respektuje kategorie přirozeného rodu, je z nich okamžitě patrné pohlaví nositele, což minimalizuje následky nejednoznačných sdělení a významových nejasností. Nemusíme pak do textu či výpovědi uměle vsazovat tzv. „opěrná slova“ (např. herečka, vědkyně, účastnice apod.), která by mohla působit redundantně. Problémy se srozumitelností bychom měli například u věty typu: *Smith zaplatí Roberts*. Jedná se o muže či ženy? Důležitá je také signalizace syntaktických a sémantických funkcí ve struktuře věty, která v tomto nepřechýleném případě není funkční. Musíme brát na vědomí, že je možné skloňovat pouze přechýlená jména (náležející ke vzoru „mladá“). (srov. Valášková, 2010, s. 20)

Mluvnice a jazykové příručky s přechylováním, jež vychází ze strukturních vlastností jazyka, počítají jako se součástí gramatické soustavy.⁴ Je běžné: „..., že každý jazyk začleňuje cizí jméno do svého jazykového systému podle svých mluvnických a pravopisných zvyklostí tak, aby jej uživatelé dovedli vyslovovat, popř. je mohli i skloňovat.“ (Knappová, 1992, s. 12) Nejen čeština podrobuje přejatá jména svým morfologickým pravidlům. I v ostatních jazycích dochází k adaptaci cizích antroponym dle jejich jazykových zvyklostí, např. u českých jmen se v cizí adaptaci často mění grafická podoba, vypouští se náležitá diakritika apod.

S vývojem legislativních aspektů přechylování v českém jazyce nás přehledně seznamuje Knappová ve své publikaci: *Naše a cizí příjmení v současné češtině*, 2002. První zápisy ženských přechýlených příjmení jsou již několik století staré (*Elška Ettllová* 1430, *Dorota Chřenová* 1576, *Anna Porybná* 1584, *Eva Kotková* 1606 aj.) Základním právním dokumentem, jenž usměrňoval zápis vlastních jmen do oficiálních dokumentů, se stal Dekret dvorské kanceláře z roku 1826, na který navazovaly další zákony. Posuneme se ve vývoji k předpisům, které aktuálně ovlivňují právní aspekty přechylování.

Matriční zákon č. 301/2000 Sb., jenž vstoupil v platnost 1. 7. 2001, udává: „Příjmení žen se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. Ukládá-li to mezinárodní smlouva, uvede matriční úřad na žádost nositelky příjmení v matričním zápisu vedle

⁴ Srov. např. *Příruční mluvnice češtiny*, 2002, s. 123; Váhala, 1963, s. 187–188 aj.; dostupné z WWW <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700>, 9. 3. 2012.

příjmení ženy podle pravidel české mluvnice i toto její příjmení ve formě, která pravidlům české mluvnice neodpovídá; z těchto dvou forem příjmení může nositelka příjmení užívat jednu formu, kterou si zvolí při podání žádosti, a ta se uvede v matričním dokladu.“ (Knappová, 2002, s. 38) Avšak tento zákon umožňuje užívat nepřechýlenou podobu jména pouze občankám České republiky. Příslušnice cizích národností jsou do oficiálních dokumentů zapisovány „podle pravidel české mluvnice“, což tedy znamená pouze v přechýlené formě. (srov. Knappová, 2003, s. 114) Chápeme, že tento rozdílný přístup může být nejen cizími občankami kritizován.

Nově upravuje podmínky přechylování v určitých specifických případech zákon č. 165/2004, jenž je platný od 16. 4. 2004 a uvádí následující:

„(1) Příjmení žen se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. ...

(2) Při zápisu uzavření manželství lze na základě žádosti ženy, ..., uvést v matriční knize příjmení, ..., v mužském tvaru, jde-li o (a) cizinku; (b) občanku, která má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině; (c) občanku, jejíž manžel je cizinec; (d) občanku, která je jiné než české národnosti.

(3) Při zápisu narození dítěte lze na základě žádosti rodičů uvést příjmení dítěte ženského pohlaví v ženském tvaru, je-li dítě (a) cizincem; (b) občanem, který má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině; (c) občanem, jehož jeden z rodičů je cizincem; (d) občanem, který je jiné než české národnosti.“ (dostupné z WWW <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700>, 10. 3. 2012)

Je zřejmé, že se podstatně liší přechylování v rámci oficiálních dokumentů, kde podléhá striktně stanoveným předpisům, a v běžné komunikaci, v níž naopak prakticky žádná pravidla právně stanovená nejsou. Mluvnice přináší spisovnou normu, jejíž dodržování ale není povinné. Knappová upozorňuje na různé faktory, které mohou přístup uživatele k přechylování určitým způsobem ovlivňovat. Míra oficiality, žánr a forma komunikace, okruh respondentů aj. Všimá si toho, že starší a vzdělanější vrstvy preferují příjmení ve tvaru přechýleném. Rozhoduje i druh komunikátu. V oblasti kultury a umění se objevují přechýlené podoby častěji, nežli v televizních reklamách, soukromých rozhlasových stanicích a bulvárních textech. (srov. Knappová, 2003, s. 117)

V českém jazyce existují ovšem i příjmení, která se díky jedinečnosti a všeobecné známosti jejich nositelek dostala do povědomí uživatelů v originální

podobě, což zamezuje nedorozumění, a dle tradice zůstávají většinou nepřechýlená, např. *Edith Piaf*. Korpus SYN2009PUB dokládá pouhých 14 výskytů přechýlené podoby, zatímco původní podobu zastupuje více než tisíc záznamů. Jak uvádí Kuchař: „Jde většinou o populární umělkyně (Greta Garbo, Ada Sari, Lucia Bose), známé veřejné pracovnice (Dolores Ibarruri, madame Curie), řidč. sportovkyně (Nina Dumbadze). Příjmení tohoto typu jsou jakousi mezinárodní značkou, která zároveň naznačuje původní, jinonárodní příslušnost jeho nositelky.“ (Kuchař, 1956, s. 303)

2 EXCERPCE JAZYKOVÉHO MATERIÁLU

2.1 JAZYKOVÝ KORPUS

Již v nepublikované bakalářské práci (Valášková, 2010) jsme k excerpce jazykového materiálu využívali jazykový korpus, konkrétně typ SYN2006PUB. S touto databází budeme pracovat i nadále. „... Korpus jako zdroj lingvistického materiálu (přes všechny nedostatky v realizaci konkrétních korpusů) výrazně převyšuje jakýkoli jiný dostupný zdroj dat, a to co do kvantity, kvality i vytěžitelnosti.“ (Cvrček – Kovářiková, 2011, s. 115) Je to vzorek skutečně realizovaného úzu, čímž nám pomáhá rozlišovat problematickou hranici mezi jazykovou realitou a potencialitou jazykového systému. (srov. tamtéž, s. 117) Ovšem musíme brát na vědomí i jistou omezenost korpusu, které budeme věnovat pozornost níže.

V roce 1994 byl na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy založen Ústav Českého národního korpusu, jehož činností byl zahájen akademický projekt Český národní korpus. Ústav se zabývá především budováním korpusu, jeho rozvojem a dalšími souvisejícími činnostmi, především v oblasti výuky a rozvíjení korpusové lingvistiky. (srov. dostupné z WWW http://ucnk.ff.cuni.cz/co_je_korpus.php, 12. 3. 2012)

Samotným vznikem korpusu, systémem získávání textů pro jejich evidenci a značkováním (tagováním) jednotlivých slov jsme se podrobně zabývali už v bakalářské práci. (srov. Valášková, 2010, s. 21–25) Pro náš současný výzkum je důležité se seznámit s vývojově mladším korpusem SYN2009PUB.

2.1.1 Korpus SYN2009PUB

Mezi již existující korpusy se na podzim roku 2010 zařadil nový typ SYN2009PUB, který je nejaktuálnějším dostupným synchronním korpusem výhradně psaných publicistických textů, jež pocházejí z let 1995–2007. Celkový rozsah je 700 milionů textových slov (tokens). Pro každý text platí, že může být zařazen pouze do jednoho z korpusů, jsou tedy disjunktní. Tvůrci se snažili vylepšit lemmatizaci

a morfologické značkování. Nicméně, jak oni sami zdůrazňují, nelze ho považovat za reprezentativní. Stále platí, že není složený „... proporcionálně z textů tak, aby jejich složení odráželo buď sledovaný žánr, oblast nebo celé univerzum jazyka, a tedy všech jeho promluv.“ (Čermák – Blatná, 2006, s. 10) Složení korpusu zůstává nevyvážené, jak podle data vydání, tak podle druhů titulů, i přesto, že byl rozšířen o záznamy z desítek regionálních novin. Ovšem jde o databázi, která disponuje velkým objemem dat, čímž se pro náš výzkum stává ideálním zdrojem jazykového materiálu.

2.1.2 Práce s korpusem a jeho omezenost

K získávání hledaných informací slouží korpusový manažer. My budeme opět využívat vyhledávací program Bonito, který je pro český jazyk nejvhodnější. Základní formou a zdrojem studia, kterou Bonito nabídne po zadání dotazu, je konkordance, tj. soupis všech výskytů hledané lexikální jednotky v kontextu. Primárním vyhledávacím vzorem je lemma, což je zobecněný tvar lexému, který je dohodou vybrán „... jako reprezentující celé paradigma... pro substantiva je to typicky Nom sg. ...“ (Šulc, 1999, s. 77) Jednotlivé konkordance budeme následně manuálně kontrolovat, abychom odhalili případné chyby, překlepy či morfologické odchylky. (srov. Valášková, 2010, s. 23)

Při excerpci jazykových dat pro výzkum bakalářské i magisterské diplomové práce jsme se sami přesvědčili o tom, že je korpus v jistém smyslu omezený. Nenajdeme v něm kompletní skloňovací paradigmata všech slov. I přes svůj bohatý obsah je stále neúplným souborem textů, u kterého se uživatel setká i s občasnými nedostatky. Objevuje se chybná lemmatizace či tagování.

Stane se, že po zadání dotazu ([lemma=“antroponymum v Nsg“]) nám korpusový manažer nevyhledá žádnou konkordanci. Musíme brát na vědomí, že tato nulová frekvence výskytu nemusí být definitivně důkazem neexistence jména a jeho tvarů vyjadřujících jmenné gramatické kategorie. V některých případech se stává, že po zadání dotazu na stejné antroponymum pomocí vzoru [word=“antroponymum v Nsg“], nabídne Bonito více konkordancí, ve kterých se hojně objevují jména, jimž je přiřazen tag X, který v závislosti na pozici znamená buď neurčitelný slovní druh, slovní tvar, jenž

nebyl rozpoznán, libovolný rod nebo číslo atd., z čehož vyplývá, že tyto výskyty nebyly zařazeny do paradigmatu vyhledávaného antroponyma. Pochopitelně to neznámá, že by tam ani nemohly patřit. Příčinnou vzniku tohoto nedostatku může být pouze nedůsledné přiřazení morfologické značky. (srov. Valášková, 2010, s. 24–25)

Tušková připomíná důležité tvrzení Uhlířové (2004, s. 16–24), která „... ve svém článku uvádí, že při posuzování nenulových výskytů si musíme uvědomit, že korpusová data podávají informaci o stavu úzu a gramatický jev v nich doložený nemusí být „gramatický“ ve smyslu „správný“, „náležitý“, a vysvětluje, že „autorka se vyjadřuje především ke vztahu mezi četností výskytu a jeho normativností, příp. kodifikovaností“. (Tušková, 2006, s. 23) Tuto tezi naše výzkumy také potvrzují.

3 VÝZKUM

3.1 ÚVOD

Jako první úkol našeho výzkumu jsme stanovili komparaci výsledků z korpusu SYN2006PUB s těmi, které jsme excerpovali z korpusu SYN2009PUB. V novějším korpusu opět vyhledáme čtyřicet antroponym zakončených v grafické podobě na *-e/-é* nebo ve výslovnosti na [e] či [é]. Zopakujeme systém řazení jako v bakalářské práci, tudíž nejprve vždy v abecedním pořadí uvedeme antroponyma s vyslovovaným koncovým [e]/[é] a následně ta s diferenční fonickou hláskou. Stejný řád budeme aplikovat i na „nových“ čtyřicet antroponym zakončených na samohlásková písmena *-i,-y/-í,-ý* nebo [i]/[í]. Členění vlastních jmen bude odpovídat posloupnosti antroponym v teoretické části práce. Opět si tedy nejprve představíme výsledky výzkumu maskulin, a to deseti jmen rodných a deseti příjmení. Poté přijdou na řadu feminina v totožném početním zastoupení a rozvržení. Motivace při selekci vhodných antroponym pro náš výzkum byla opět podmíněna hlavně jejich výskyty v současných médiích. Z periodického tisku, časopisů a internetu jsme načerpali antroponyma cizího původu, jejichž způsob morfologické adaptace jsme následně pozorovali na korpusovém jazykovém materiálu.

Důležité je se zorientovat v systému zaznamenávání jednotlivých výsledků a v pravidlech, jimiž jsme se při vytváření souhrnných tabulek řídili. Při vyhledávání jmen jsme se zaměřili na jejich kombinaci s rodným jménem nebo příjmením. Uvědomujeme si, že tato kombinace může výrazně ovlivňovat způsob morfologické adaptace. Podrobné informace o tom, v jakém tvaru a kombinaci se jména v korpusu vyskytovala, budeme v tabulkách prezentovat podle následujících principů. Pokud se rodná maskulina v textu vyskytovala společně s příjmením, v tabulce najdeme i naznačení jeho deklinace prostřednictvím koncovky, např. *Lasse + -a*. Z tohoto záznamu vyplývá, že v textu bylo společně s rodným jménem přítomné i příjmení, které také podléhalo deklinaci, samozřejmě v závislosti na daném druhu jména a jeho způsobu ohýbání. V tomto příkladu šlo o příjmení, jež se skloňovalo prostřednictvím

vzoru „pán“. Zásadní informace, kterou nám tyto záznamy přinášejí, je ta, zdali se maskulinum vyskytovalo v jazykovém materiálu společně příjmením. Pokud ano, tak jestli bylo v původní podobě nebo skloňované, čímž určuje gramatickou kategorii pádu.

Absolutně konkrétní přístup zvolíme u příjmení maskulin zakončených na *-e/-é* či [e]/[é], u kterých se zaměříme pouze na daným antroponymem nejfrekventovaněji denotovanou osobu. Tyto konkordance podrobíme naší analýze. Postup a náš záměr bude detailně popsán dále (viz kapitola 3.2.4).

V návaznosti na výzkum přechylování, budeme v korpusu SYN2009PUB sledovat i při analýze rodných jmen podobu přítomných příjmení, čímž získáme bohatší materiálovou základnu. V tabulkách ilustrujících rodná feminina zaznamenáme buď absenci příjmení, či jeho přítomnost v nesklonné nebo přechýlené formě. Analýza samotných ženských příjmení zůstává stejná. Cílem je zjistit, jestli se námi vybraná příjmení vyskytují v uživatelském úzu častěji v podobě původní deklinaci nepodléhající nebo přechýlené.

Všetchna antroponyma budou uvedena v náležité ortografické podobě, kterou doplníme českou výslovností.⁵ Každá tabulka bude opět doplněna komentáři. U vlastních jmen, která jsme analyzovali v bakalářské práci, nebudeme provádět podrobný popis výsledků z korpusu SYN2006PUB, protože bychom se mnohdy opakovali. Zaměříme se na nové jevy vyplývající z analýzy záznamů korpusu SYN2009PUB, na jejich komparaci a tendence z ní plynoucí. Ve většině případů se budeme zabývat jen jmény, které jsou tvořeny ze dvou složek – tedy jednoho rodného jména a jednoho příjmení. Výjimky budou následně okomentovány. Pro upřesnění, pokud se v záznamech vyskytlo antroponymum pouze naznačené počátečním písmenem, tuto konkordanci jsme nepočítali jako záznam jeho výskytu. Vzhledem k tomu, že středem našeho zájmu jsou pouze antroponyma, konkordance, které identifikujeme jako nevhodné pro analýzu, např. apelativizovaná nebo proprializovaná

⁵ „Počeštěná“ výslovnost jednotlivých vlastních jmen je převzata z jazykových příruček: Kučera – Zeman, 1998; Zeman, 2000; 2003;2006; Honzáková – Romportl, 1981; MČ 2, 1986. Konstatujeme, že výslovnost cizích jmen je problematická. Totožná antroponyma jsou užívána v různých jazycích, které je začleňují do svého systému, a fonická podoba se může objevovat v různých formách.

jména, nebudeme do tabulek zahrnovat. Pouze na jejich existenci v případech, kdy jich zaregistrujeme větší množství, upozorníme prostřednictvím komentáře.

Celkem podrobíme analýze osmdesát přejatých antroponym. I přes to, že budeme mít nyní k dispozici dvojnásobné množství jazykových vzorků v porovnání s předchozím výzkumem, stále si uvědomujeme, že problematiku morfologických adaptací nemůžeme zanalyzovat kompletně. Nečiníme si nárok na úplnost. Naším cílem je snaha o reflexi současného publicistického úzu. Materiálovou základnu nám tvoří reálné záznamy současného jazyka užívaného v psaných novinářských textech, které jsou, jak máme samozřejmě v patrnosti, do jisté míry korigované. Ale i tak to jsou exempláře vycházející z dnešního stylu adaptace vlastních jmen cizího původu. Tento fakt by měl být hlavní předností našeho výzkumu. Pokusíme se zachytit aktuální tendence způsobu přejímání cizích antroponym užívateli českého jazyka.

3.2 MASKULINA ZAKONČENÁ NA -E/-É NEBO [e], [é]

3.2.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é]

1. ANDRÉ

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *André*, vysl. [andré/andre]⁶

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>André</i>	743	1128
genitiv/akuzativ	<i>Andrého</i>	137	198 (bez příj.)
	<i>André</i>	199	
	<i>Andréa + -a</i>		1
	<i>André + -a</i>		150
	<i>André + -ho</i>		34
	<i>André + -e</i>		34
dativ	<i>Andrému</i>	10	24 (bez příj.)
	<i>André</i>	18	
	<i>André + -mu</i>		1
	<i>André + -ovi</i>		12
lokál	<i>Andrém</i>	7	3 (bez příj.)
	<i>André</i>	6	
	<i>André + -ovi</i>		5
instrumentál	<i>Andrém</i>	41	51 (bez příj.)
	<i>André</i>	55	
	<i>Andrému</i>	1	0
	<i>André + -m</i>		64

Korpus SYN2009PUB téměř u všech opětovně vyhledávaných antroponym vykazuje vyšší konkordance, jak vidíme už na nominativu francouzského vlastního jména *André*. Vyplývá to z faktu, že publicistické texty v tomto korpusu jsou z pozdějších, tudíž zase o něco „modernějších“ let, v nichž se média vyvíjela velice

⁶ V jazykových příručkách se způsob výslovnosti liší. V Zemanově publikaci je uvedena varianta s kvantitou u koncové samohlásky (Zeman, 2003, s. 30). Druhou podobu jsme čerpali ze slovníčku výslovnosti cizích jmen: Honzáková – Romportl, 1981, s. 42.

rychle, a zahraniční vlivy už silně působily na český jazyk. U jmen zachovaných v originální, tedy neskloněné, podobě jsme se zaměřili na jejich kombinaci s příjmením, jehož případné sklonění určuje pádový tvar jména.⁷ V genitivu/akuzativu se nejčastěji vyskytovalo rodné jméno v původním tvaru s příjmením ohýbaným podle vzoru „pán“ – např. *André Bretona* (150). Deklinační vzor se pochopitelně liší v závislosti na finále daného příjmení. Při zadání konkretizovaného dotazu [lemma=“Andréa“] korpus doložil pouhý jeden výskyt antroponyma v tomto tvaru, jež je samo skloněno podle tvrdého mužského vzoru. Vzrostlo také užití zájmenného skloňování, což dokazují i další pádové tvary. Vyloženě s chybným skloněním, jako byl např. v korpusu SYN2006PUB tvar *Andrému* v instrumentále, jsme se nesetkali.

Zaznamenávání kombinace rodného jména s příjmením umožňuje pozorovat podstatný vliv přítomnosti druhého jména na způsob morfologické adaptace. Například výsledky genitivu/akuzativu z korpusu SYN006PUB prezentují, že více konkordancí se vyskytlo v neskloněné podobě (199) oproti vlastnímu jménu s pronominální koncovkou (137). Ovšem díky aktuálnímu výzkumu víme i to, že nesklonnost antroponyma byla ve všech případech kompenzována ohýbaným příjmením. Tento stav panuje v celém paradigmatu. Máme tedy k dispozici detailnější záznamy, které způsob morfologické adaptace prezentují v hlubší míře.

Prohřešky vůči psané formě jména jsme neobjevili. Antroponymum *André* nečiní v ortografické rovině uživatelům českého jazyka žádné problémy, na rozdíl od některých francouzských jmen, která obsahují např. diakritická znaménka, jež nejsou běžně zvyklí užívat, a stává se, že v této oblasti chybují. Stejně jako v bakalářské práci jsme i nyní do tabulky zařadili také konkordance, které vypovídaly o americkém tenistovi, jehož jméno by se správně mělo psát s krátkou samohláskou na konci – *Andre Kirk Agassi*. Ovšem nekorektně uvedená kvantita nemá v tomto případě žádný vliv na deklinaci, tudíž pádové tvary jména neztrácejí svou váhu pro výzkum. (srov. Valášková, 2010, s. 28)

⁷ Což odpovídá MČ 2 (1986, s. 351): „Zařazujeme-li do češtiny pojmenování cizince, mohou ve spojení rodného jména a příjmení zůstat neskloňována rodná jména na [-i], [-e], [-o], [-u], jestliže se skloňuje příjmení (Charlie Chaplina, Giuseppe Verdiho ap.), kdežto příjmení zůstávají tvarově neobměňována výjimečně.“

Středem našeho zájmu jsou pouze antroponyma, vyloučili jsme tedy záznamy propria *André*, které nefigurovaly jako rodná jména osob. Nejčastěji se objevovalo označení odrůdy vína, baru a učiliště.

2. ANTE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Ante*, vysl. [ante]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Ante</i>	85	170
genitiv, akuzativ	<i>Anteho</i>	17	6 (bez příj.) ⁸
	<i>Ante</i>	24	
	<i>Anteho + -e, -u, -y</i>		33
	<i>Anta + -u</i>	0	3
	<i>Ante + -u</i>		6
	<i>Ante + -y</i>		4
	<i>Ante + -a</i>		1
dativ	<i>Ante</i>	5	
	<i>Antemu</i>		1 (bez příj.)
	<i>Ante + -u</i>		1
	<i>Ante + -ovi</i>		1
lokál	<i>Ante + -ovi</i>		1
Instrumentál	<i>Antem</i>	3	9 (bez příj.)
	<i>Ante</i>	5	
	<i>Ante + -m</i>		8

K tomu, abychom získali kompletní přehled skloňovacího paradigmatu chorvatského rodného jména, bylo nutné zadávat konkrétní dotazy na další pádové tvary. Stejně jako v korpusu SYN2006PUB nabídne vyhledávač SYN2009PUB po zadání [lemma="Ante"] pouze nominativy (170). V genitivu/akuzativu vzrostly výskyty pronominální deklinace, což dokazuje prohlubující se tendenci využívat tento způsob adaptování přejatých slov do systému českého jazyka. Samotné rodné jméno se zájmenou koncovkou *Anteho* se vyskytlo šestkrát. Častěji se vyskytovalo v kombinaci

⁸ Šest výskytů G/Asg *Anteho* v korpusu SYN2009PUB reprezentuje rodné jméno, kterého bylo v kontextu užito bez jakéhokoli příjmení. Při provádění analýzy v korpusu SYN2006PUB jsme užítí s příjmením a bez něj v tabulce nerozlišovali, tudíž pod hodnotou 17 se mohou skrývat obě možnosti.

s příjmením (33), které bylo v závislosti na konkrétním jméně skloňováno. Počet deklinaci nepodléhajících tvarů je ve srovnání se starším korpusem nižší (celkem 11). Setkali jsme se s konkordancemi, které ilustrují i genitiv/akuzativ ohýbaný podle vzoru „pán“. Na základě specifického dotazu [word=“Anta“] Bonito dohledá tři záznamy ve tvaru – *Anta Furundžiju*. V dativu se už také objevuje zájmenné skloňování, i když zatím jen v jednom případě. Stejnou frekvenci má i v korpusu SYN2009PUB nově doložený lokál. V instrumentálu nastává situace, která se bude v obdobných případech v dalších zkoumaných jménech jistě opakovat. Podoba jména ohýbaného podle vzoru „pán“ je v instrumentálu homonymní s podobou pádového tvaru tvořeného připojenou pronominální koncovkou. Vzhledem k tomu, že máme k dispozici pouze omezený kontext, nemůžeme s přesností určit, k jakému způsobu deklinace se autor přiklání. V celém paradigmatu jména sledujeme fakt, že jména ponechávaná v originální podobě jsou zpravidla doplněna o příjmení, které nám pádové tvary antroponym prozrazují. Do tabulky jsme nezařadili výskyty označující stejnojmenný hudební projekt aj.

3. ENDRE

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Endre*, vysl. [endre]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Endre</i>	77	48
	<i>Endré</i>	1	2
genitiv/akuzativ	<i>Endre</i>	14	
	<i>Endreho</i>	4	
	<i>Endré</i>	1	0
	<i>Endreho + -e</i>		2
	<i>Endre + -e</i>		16
	<i>Endre + -a</i>		9
	<i>Endre + -ho</i>		1
dativ	<i>Endremu</i>	1	0
	<i>Endre</i>	1	0
instrumentál	<i>Endre</i>	1	
	<i>Endre + em</i>		1

Maďarské jméno reprezentuje ojedinělý stav, kdy korpus SYN2009PUB celkově vykázal nižší počet konkordancí, než korpus SYN2006PUB. Patrné je to zejména na nominativu (48). Pouze zastoupení genitivu/akuzativu je ve srovnání se starším korpusem vyšší. Užití antroponyma v dativu se neobjevilo ani jednou. Opětovně nebyl doložen ani lokál.

Jiří Zeman (2006, s. 67) uvádí, že jména zakončená v psané i vyslovované podobě na *-e* se nejčastěji skloňují pomocí zájmenných deklinačních formantů. Ovšem na základě našich výsledků nemůžeme bezvýhradně potvrdit, že by se tato zásada odrážela i v užívání rodného jména *Endre* v periodikách, jejichž obsahy korpus zaznamenává. Nejfrekventovanější formou byl nominativ, ostatní pádové tvary se vyskytovaly jen řídce, tudíž je nelze považovat za příliš reprezentativní. Nicméně stojí za povšimnutí, že v druhém nejčastěji zastoupeném pádu genitivu/akuzativu se antroponyma vyskytují převážně v neskloněné verzi, v kombinaci s flexi podléhajícím příjmením, nikoli s pronominálními koncovkami. Nejvíce záznamů má konkrétní jméno v *G/Asg Endre Nemese* (14). Pádové variace, které by odpovídaly ohýbání dle vzoru „pán“, se neobjevily žádné. Chybné užití kvantity u koncového vokálu jsme v novějším korpusu zaregistrovali ve dvou nominativech.

4. ENRIQUE

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména Enrique, vysl. [enrike]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Enrique</i>	242	500
	<i>Enrigue</i>	0	5
genitiv/akuzativ	<i>Enriqua</i>	27	12 (bez příj.)
	<i>Enriqa</i>	1	0
	<i>Enrigua</i>	0	1
	<i>Enriqua + -a</i>		5
	<i>Enriqua + -e</i>		33
	<i>Enriqua + -y</i>		4
	<i>Enriqua + -ho</i>		1
	<i>Enriqueho</i>	9	2 (bez příj.)
	<i>Enriqueho + -e</i>		1

	<i>Enriqueho + -y</i>		1
	<i>Enrique</i>	8	
	<i>Enrique + -e</i>		11
	<i>Enrique + -a</i>		2
	<i>Enriquea</i>	10	3 (bez příj.)
	<i>Enriquea + -e</i>		7
	<i>Enriquea + -a</i>		1
	<i>Enriquea + -u</i>		1
dativ	<i>Enriquovi</i>	1	2 (bez příj.)
	<i>Enriqueovi</i>	1	2 (bez příj.)
	<i>Enriqueovi + -ovi</i>		2
	<i>Enriquemu</i>	2	1 + -ovi
	<i>Enrique</i>	3	
	<i>Enrique + -ovi</i>		6
	<i>Enrique + -mu</i>		1
vokativ	<i>Enrique</i>	0	1
lokál	<i>Enriqueovi</i>	0	2
	<i>Enriqueovi + -ovi</i>	0	1
	<i>Enriquovi</i>	0	1
	<i>Enrique + -ovi</i>	0	1
instrumentál	<i>Enriquem</i>	10	4 (bez příj.)
	<i>Enriquem + -em</i>		20
	<i>Enriquem + -im</i>		5
	<i>Enriquem + -ou</i>		1
	<i>Enrique</i>	2	
	<i>Enrique +- em</i>		9

Španělské vlastní jméno má totožně zakončenou psanou i vyslovovanou podobu. Náležitým flektivním vzorem je „pán“, avšak objevuje se i deklinace zájmenná. Skloňovací paradigma, které jsme vytvořili na základě konkordancí korpusu SYN2009PUB, je velmi rozmanité. Opět bylo nutné zadávat dotazy na konkrétní pádové tvary, protože vyhledávací vzor [lemma] dohledal pouze nominativy.

Záznamy antroponyma v nominativu jsou téměř přesně dvojnásobné (500). Objevili jsme celkem šest výskytů s nekorektní ortografickou podobou, v nichž je namísto správného konsonantu *-q* užit vzhledově snadno zaměnitelný konsonant *-g*.

Vzhledem k tomu, že se nyní zaměřujeme i na pádové formanty příjmení, která jsou ve spojení s rodnými jmény, vznikají tabulky s velmi podrobnými ilustracemi jednotlivých variant morfologických adaptací, s nimiž jsme se v korpusu setkali. Zřejmým důkazem je genitiv/akuzativ. Převládá ohýbání dle vzoru „pán“ s odsunutým koncovým -e před pádovým formantem. Zajímavý je výskyt antroponyma ve vokativu⁹. Zdrojem je deník Blesk (17. 9. 2003). Bulvární periodika, mezi něž deník Blesk patří, s oblibou využívají výrazných a dynamických prvků, které mají čtenáře zaujmout. Lokál, který se v minulém výzkumu nevyskytl, je nyní reprezentován pěti záznamy, jež ve většině podléhají vzoru „pán“. V instrumentálu přetrvává dominující postavení skloňovaného rodného jména nad užitím antroponyma v původní podobě, kde pádové zařazení vynahrazuje deklinaci podléhající příjmení.

Vlastní jméno *Enrique* v korpusu figurovalo také ve funkci příjmení fotbalisty *Luise Enriqua*, avšak tyto konkordance jsme do tabulky nezařadili.

⁹ Vokativ se v českém jazyce tradičně užívá k oslovení, neúčastní se větných vztahů. (srov. Lotko, 2005, s. 124)

5. JAIME

Tab. 5: Výskyty tvarů vlastního jména *Jaime*, vysl. [chajme/žajme]¹⁰

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Jaime</i>	174	206
genitiv/akuzativ	<i>Jaimeho</i>	19	
	<i>Jaimeho + -a</i>		17
	<i>Jaimeho + -ho</i>		2
	<i>Jaimeho + -e</i>		1
	<i>Jaimeho + -y</i>		1
	<i>Jaimeho + neskl. př.</i>		2
	<i>Jaimea</i>	0	2
	<i>Jaime</i>	6	
	<i>Jaime + -a</i>		6
	<i>Jaime + -e</i>		1
	<i>Jaime + -y</i>		3
	dativ	<i>Jaime</i>	4
<i>Jaimemu + -ovi</i>		0	2
instrumentál	<i>Jaimem</i>	10	3 (bez příj.)
	<i>Jaimem + -ou</i>		3
	<i>Jaimem + -em</i>		3
	<i>Jaime + -u</i>		1
	<i>Jaime + -em</i>		1
	<i>Jaime + -ou</i>		1

Koncová samohláska antroponyma je opět shodná v psané i vyslovované podobě. I v případě původem románského vlastního jména jsme se neobešli bez vyhledávání pádových tvarů pomocí specifického dotazu. Nejčteněji je tradičně zastoupen nominativ *Jaime* (206). Genitiv/akuzativ ilustruje dominantní postavení pronominální deklinace. Korpus SYN2009PUB nabídl i sklonění dle vzoru „pán“ *Jaimea* (2). Dativ je také rozšířen. Dva záznamy dokládají formu se zájmenou koncovkou (*Jaimemu*) ve spojení se skloněným příjmením dle mužského životného vzoru. Ale tvar *Jaimeovi*, který by odpovídal dativu dle vzoru „pán“ korpus nenabízí ani v jednom případě. Ani tentokrát nedokládá žádná konkordance lokál. Instrumentál je obohacen

¹⁰ Vyslovovat můžeme jméno dle španělské výslovnosti, která je v pořadí první, nebo dle výslovnosti portugalské. (srov. Zeman, 2002, s. 57 a s. 99)

o formy antroponyma v původní podobě v kombinaci s příjmením, které prozrazuje pádové určení. Do tabulky nebyla zařazena *propria*, jež pojmenovávala ženu, loď a hudební skupinu.

6. LASSE

Tab. 6: Výskyty tvarů vlastního jména *Lasse*, vysl. [lase]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Lasse</i>	157	285
	<i>Lase</i>		3
genitiv/akuzativ	<i>Lasseho</i>	27	7 (bez příj.)
	<i>Lasseho + -a</i>		32
	<i>Lasseho + -e</i>		31
	<i>Laseho + -e</i>		1
	<i>Lasseho + -ho</i>		1
	<i>Lasse</i>	18	
	<i>Lase</i>	0	1
	<i>Lasse + neskl. př.</i>		1
	<i>Lasse + -a</i>		36
	<i>Lasse + -e</i>		5
	<i>Lasse + -ho</i>		2
	dativ	<i>Lasse</i>	7
<i>Lasse + -ovi</i>			5
<i>Lassemu</i>		1	1 (bez příj.)
<i>Lassemu + -ovi</i>			9
<i>Lase</i>		1	0
instrumentál	<i>Lasse</i>	8	0 (bez příj.)
	<i>Lasse + -em</i>		6
	<i>Lassem</i>		1

Severské antroponymum náleží ke vzoru „soudce“, jelikož koncovému *-e* předchází souhláska *-s*. Nicméně genitiv/akuzativ se hojněji vyskytoval s pronominálním formantem. Opět tu narážíme na situaci, kdy nejsme vzhledem k omezenému kontextu schopni zjistit, zdali bylo původním záměrem autora antroponymum ohýbat dle vzoru „soudce“ či ponechat v nesklonné podobě s řídícím příjmením, neboť obě formy jsou totožné. V dativu mírně převažuje zájmenná deklinace. Záznam, který by ilustroval lokál, se nevyskytl žádný, stejně jako tomu bylo

v korpusu SYN2006PUB. Instrumentál je doložen převážně původní formou vlastního jména s flexi podléhajícím příjmením. Tentokrát korpus dohledal nekorektní ortografickou podobu jména *Lase* s vynechaným grafémem v nominativu (3), genitivu/akuzativu (1) a dativu (1). Nejčastěji antroponymum figurovalo jako rodné jméno alpského lyžaře *Lasse Kjuse*. Vyčlenili jsme záznamy, v nichž jméno plnilo funkci příjmení.

3.2.2 Rodná jména zakončená v grafické podobě na -e/-é

1. ANTOINE

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Antoine*, vysl. [antoan]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Antoine</i>	261	606
genitiv/akuzativ	<i>Antoina</i>	87	
	<i>Antoina + neskl. př.</i>		16
	<i>Antoina + -ho</i>		64
	<i>Antoina + -a</i>		38
	<i>Antoina + -e</i>		22
	<i>Antoina + -u</i>		15
	<i>Antoine</i>	19	
	<i>Antoine + -ho</i>		27
	<i>Antoine + -a</i>		11
	<i>Antoine + -e</i>		1
	<i>Antoinea + -a</i>		4
	<i>Antoinea + nes. příj.</i>		2
	<i>Antoinea + -ho</i>		1
	<i>Antoinea + -e</i>		1
dativ, lokál	<i>Antoinu</i>	7	
	<i>Antoinu + -ovi</i>		7
	<i>Antoinu + -mu</i>		1
	<i>Antoinu + -m</i>		5
	<i>Antoine + -mu</i>		4
	<i>Antoine + -ovi</i>		2
instrumentál	<i>Antoinem</i>	14	1 (bez příj.)

	<i>Antoinem + -em</i>		23
	<i>Antoinem + -ym</i>		3
	<i>Antoinem + -ou</i>		3
	<i>Antoinem + neskl.přij.</i>		2
	<i>Antoine + -m</i>		1

Francouzské antroponymum je zakončené nevyslovovaným, tzv. němým *-e*, jemuž předchází tvrdá souhláska. Deklinačním vzorem je „pán“. Koncové *-e* se v nepřímých pádech v grafické formě odsouvá, pokud nemá vliv na výslovnost¹¹.

Vlastní jméno je v celém svém paradigmatu převážně ohýbáno. V genitivu/akuzativu je dominantně užito pádových formantů vzoru „pán“. Zajímavé jsou výskyty tvarů antroponyma s přítomným tzv. němým *-e*, *Antoinea* (celkem 8), které by dle jazykových příruček mělo být v tomto případě vynecháno. Dativ/ lokál je v novějším korpusu navíc ilustrován nesklonnou podobou jména ve spojení s deklinovaným příjmením. Stejně tak tomu je i v instrumentálu, avšak jde o pouhou jednu konkordanci. Výhradní zastoupení mají opět tvary utvořené dle náležitého mužského vzoru. Výsledky z korpusů nám dokazují, že antroponymum *Antoine* se nejčastěji skloňuje dle vzoru „pán“. Domníváme se tedy, že ani v případě instrumentálu se tady nejedná o užití pronominální deklinace. Avšak nemůžeme tuto možnost vyloučit stoprocentně, protože forma jména se zájmenou pádovou koncovkou by měla totožnou podobu jako ohýbaná podle jmenného vzoru. Z tabulky jsme vyňali propria označující kliniku nebo hotel.

2. EDDIE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Eddie*, vysl. [edí]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Eddie</i>	1076	1491
	<i>Edie</i>	7	11
genitiv/akuzativ	<i>Eddieho</i>	211	136 (bez příj.)

¹¹ „Tam, kde je koncové *-e* nutné k výslovnosti v celém paradigmatu, zůstává toto *-e* ve všech pádech, např. *White* [vajt], 2. a 4. p. *Whitea* [vajta], 3. a 6. p. *Whiteovi* atd.; ...“ (Čechová, 2011, s. 215)

	<i>Edieho</i>	3	7
	<i>Eddieho + -a</i>		171
	<i>Eddieho + -ho</i>		43
	<i>Eddieho + -e</i>		17
	<i>Eddie</i>	25	0 (bez příj.)
	<i>Eddie + -a</i>		16
	<i>Eddie + -ho</i>		7
	<i>Eddie + -e</i>		2
dativ	<i>Eddiemu</i>	30	16 (bez příj.)
	<i>Eddiemu + -ovi</i>		17
	<i>Eddiemu + -mu</i>		4
	<i>Ediemu</i>	0	1
	<i>Eddie</i>	3	
	<i>Eddie + -ovi</i>		8
lokál	<i>Eddiem</i>	4	1 (bez příj.)
	<i>Eddie + -ovi</i>		1
instrumentál	<i>Eddiem</i>	90	27 (bez příj.)
	<i>Eddiem + -ym</i>		106
	<i>Eddiem + -em</i>		61
	<i>Eddiem + nes. př.</i>		6
	<i>Ediem</i>	1	3
	<i>Eddie</i>	45	
	<i>Eddie + -m</i>		62

Anglické vlastní jméno *Eddie* je v grafické podobě zakončené na samohláskové spojení *-ie*, jež vyslovujeme jako [i]. Výsledky z korpusu SYN2009PUB opět potvrzují, že se tento typ přejatých antroponym skloňuje zejména pronominálně.¹²

Téměř ve všech pádech jsme zaznamenali pravopisnou odchylku s chybějícím grafémem – *Edie*. Genitiv/akuzativ průkazně ilustruje výše uvedené. Minoritní zastoupení mají antroponyma ponechaná v nesklonné podobě, ovšem jsou vždy doplněna o příjmení, které pádový tvar určují. Stejný stav opětovně panuje i v dativu a lokálu. V instrumentálu je zastoupení nesklňované nominativní podoby v porovnání

¹² „OJ zakončená ve zvukové podobě na [i] a grafické formě na samohlásková spojení *-ie* (*Barrie* [berí] a *-ee* (*Lee* [lí]) se skloňují pomocí zájmenných koncovek ...“ (Kučera, – Zeman, 1998, s. 23), OJ = osobní jména

s ostatními pády o něco vyšší, ale stále převládá zájmenná deklinace. Z celkového přehledu konkordancí jsme vytřídili označení filmu, magazínu, hudební skupiny aj.

3. MAURICE

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Maurice*, vysl. [móris]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Maurice</i>	599	1177
genitiv/akuzativ	<i>Maurice</i>	2	
	<i>Maurice + -a</i>		28
	<i>Maurice + -ho</i>		4
	<i>Mauriceho</i>	5	3 (bez příj.)
	<i>Mauriceho + -a</i>		2
dativ	<i>Mauriceovi</i>	3	3 (bez příj.)
	<i>Mauriceovi + -ovi</i>		2
	<i>Mauricemu</i>	1	
	<i>Mauricemu + -ovi</i>		1
	<i>Maurice + -ovi</i>		3
instrumentál	<i>Mauricem</i>	33	8 (bez příj.)
	<i>Mauricem + -m</i>		26
	<i>Maurice + -m</i>		2

Francouzské vlastní jméno ve výslovnosti končí souhláskou [-s]. Psaná podoba obsahuje již zmiňované nevyslovované *-e*. Deklinačním vzorem je „muž“. Počet záznamů nominativních tvarů antroponyma *Maurice* (1177) výrazně převyšuje množství výskytů ostatních pádů. Dativ na několika svých výskytech potvrzuje tendenci: „U OJ zakončených ve výslovnosti na [s] a v grafické formě na *-ce* (*Maurice* [móris] se ve 3. a 6. pádu grafické formy přidávají koncovky *-ovi* k tvaru 1. pádu (*Mauriceovi* [mórisovi]).“ (Zeman, 2003, s. 15.) Koncové *-e* se vypouští.¹³ Avšak objevují se i konkordance se zájmennými formanty. Lokál není doložen. Předpokládáme, že instrumentál odpovídá jmenné deklinaci dle vzoru „muž“. Z tabulky

¹³ „U francouzských jmen zakončených ve výslovnosti v Nsg na [-s], v psané podobě na *-ce* nebo *-sse*, nelze z výslovnostních důvodů koncové *-e* vypouštět před koncovkou *-ovi* v D, L sg jmen ...“ (MČ 2, 1986, s. 356)

jsme vyňali výskyty pojmenovávající klášter, obchodní společnost a také případy, v nichž jméno figurovalo jako příjmení.

4. PIERRE

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména *Pierre*, vysl. [pijér/pjér]¹⁴

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Pierre</i>	1438	2081
	<i>Piere</i>	16	29
	<i>Pierre</i>	1	0
genitiv/akuzativ	<i>Pierra</i>	108	17 (bez příj.)
	<i>Pierra + -a</i>		100
	<i>Pierra + -ho</i>		11
	<i>Pierrea</i>	3	6
	<i>Piera</i>	1	4
	<i>Pierra</i>	1	0
	<i>Pierre</i>	22	0 (bez příj.)
	<i>Pierre + -a</i>		46
	<i>Pierre + -e</i>		29
	<i>Pierre + -ho</i>		9
	<i>Piere</i>	0	1
	dativ, lokál	<i>Pierrovi</i>	11
<i>Pierrovi + -ovi</i>			3
<i>Pierovi</i>		0	3
<i>Pierre + -ovi</i>			4
instrumentál	<i>Pierrem</i>	125	26 (bez příj.)
	<i>Pierrem + -em</i>		149
	<i>Pierem</i>	0	6
	<i>Pierre</i>	5	0

Podle vzoru „pán“ se skloňují vlastní jména zakončená v grafické podobě nominativu na tzv. němé *-e* a jejichž fonická forma končí tvrdou nebo obojetnou

¹⁴ Obdobně jako u jména *André* jsme se v příručkách setkali s dvojí možnou výslovností. První verzi jsme převzali z jazykové příručky: Zeman, 2003, s. 120. Druhou variantu jsme objevili ve slovníčku: Honzáková – Romportl, 1981, s. 127 a také v MČ 2, 1986, s. 355.

souhláskou. Právě do této skupiny spadá antroponymum původem z francouzského prostředí *Pierre*.

Celé skloňovací paradigma je reprezentováno bohatými záznamy. Pravidelným jevem je nejvyšší počet konkordancí ve tvaru nominativu – *Pierre* (2081). S rostoucím počtem výskytů se objevilo i více jmen s ortografickou chybou, která spočívá v absenci souhlásky – *Piere* (29). Genitiv/akuzativ byl v korpusu SYN2006PUB zastoupen převážně tvary ohýbanými podle vzoru „pán“. Nynější výzkum opětovně dokazuje dominantní postavení jmenné deklinace, ovšem zaznamenali jsme nárůst konkordancí, v nichž je vlastní jméno ponecháno v původní podobě a pádové zařazení prozrazuje až příjmení ke jménu náležející. Korpus předkládá i záznamy, ve kterých nedošlo k odsunutí koncové samohlásky – *Pierrea* (6). Ve všech nepřímých pádech se objevují analogické nedostatky v grafické podobě jako v nominativu.

Tendence ohýbání vlastního jména v dativu/lokálu se dá hodnotit srovnatelně, avšak jejich celkový počet je v komparaci s genitivem/akuzativem významně nižší. V instrumentálu je antroponymum skloňováno téměř ve všech případech. Z našich záznamů vyplývá, že je velmi často skloněné rodné jméno i příjmení.

Propria označující město *St. Pierre*, firemní značku oděvů, společnost *Pierre Smirnoff*, gymnázium, bistro aj. nebyla do tabulky začleněna.

3.2.3 Shrnutí

U šesti rodných mužských jmen probíhá morfologická adaptace zaznamenaná korpusem SYN2009PUB v přesném souladu s noremními pravidly uvedenými v mluvnicích. Antroponyma *Enrique, Jaime, Antoine, Eddie, Maurice* a *Pierre* jsou skloňována podle deklinačních zásad, které jazykové příručky uvádějí na prvním místě a jejichž přehled jsme uvedli v teoretické části výzkumu. Jak podrobně uvádějí výsledky v tabulkách, možnosti sklonění, které příručky připouštějí jako další varianty, byly u těchto antroponym zastoupené v menší míře. Vlastní jména *André, Ante* a *Endre*, tedy ta s homonymní grafickou i fonickou podobou, se v korpusu naopak nejčastěji vyskytují v neskloněné podobě, ale v kombinaci s příjmením, jež určuje pádový tvar.

U skupiny francouzských jmen zakončených němým *-e* se nejfrekventovaněji vyskytuje deklinace jmenná. V našem výzkumu figuruje pouze jedno rodné jméno, u něhož registrujeme ve vyslovované podobě odlišnou samohlásku – *Eddie*, vysl. [edí]. Nejhojněji se v korpusu SYN2009PUB vyskytuje ohýbané pomocí pronominálních formantů, což odpovídá doporučením uváděným v jazykových příručkách o způsobu přejímání do našeho jazyka, jak je již uvedeno výše. Zájmennou deklinaci reprezentuje vysoký počet konkordancí i u ostatních antroponym. Vzhledem k tomu, že korpus zaznamenává korigované publicistické texty, ortografické odchylky se objevují spíše ojediněle. Při utváření závěrů nesmíme zapomínat na omezenost korpusu. (viz kap. 2.1.1)

Pokud se jakékoli antroponymum při naší analýze vyskytlo v jazykovém vzorku pouze v nesklonné podobě, byl pro nás velmi podstatný kontext. K náležité identifikaci pádového určení a dalších informací o denotátu nám jako příjemcům napomáhala tzv. opěrná slova, která antroponyma v původních formách doplňují a zpřesňují je. Funkci opěrného slova mohou nést nejen samotná substantiva, ale například i přívlastek shodný.

Při komparaci výsledků z korpusu SYN2006PUB a vývojově mladšího korpusu SYN2009PUB jsme zaznamenali vyšší počty konkordancí, což vyplývá z jeho obšírnějšího charakteru a z datace textů. Korpus z roku 2006 má rozsah 300 milionů textových slov, zatímco korpus o tři roky mladší jich má 700 milionů. Kromě většího obsahu, ale počty záznamů určitě ovlivňuje i to, že korpus SYN2009PUB zaznamenává publicistické texty v rozmezí let 1995–2007, což samozřejmě hraje velkou roli, četnost cizích vlastních jmen v médiích jmen stále narůstala. Korpus SYN2006PUB disponuje texty z let 1989–2004.

Tím, že jsme se zaměřili i na kombinaci jmen jsme získali zevrubnější představu o způsobu adaptace. Ve většině případů jsme se přesvědčili, že neskloněné rodné jméno bývá velmi často doplněné příjmením, které přejímá funkci pádového zařazení, což zmiňujeme již výše.

3.2.4. Příjmení zakončená ve výslovnosti na [e], [é]

Výzkum morfologických adaptací příjmení se od přístupu, který byl uplatňován v bakalářské práci, částečně liší, jak už bylo uvedeno výše. (srov. Valášková, 2010) V korpusu SYN2009PUB jsme u každého příjmení nejprve zjistili, s jakým rodným jménem se v záznamech periodických textů příjmení vyskytuje nejčastěji, a pouze na toto spojení se pak zaměřili důkladně. Většinou totiž jedno spojení rodného jména s příjmením dominovalo, ale budeme mít i dvě výjimky, viz dále. Cílem je zjistit, jakým způsobem je modifikována morfologická adaptace, když se příjmení vyskytuje v kombinaci se jménem rodným, protože je naprosto logické, že tam k vzájemnému ovlivňování může docházet. U počtu konkordancí pocházejících z korpusu SYN2006PUB musíme tedy brát na vědomí, že jde o čísla, která zahrnují všechny výskyty vlastního jména dohromady. Ať už tedy v kombinaci s rodným jménem, nebo bez něj. Zatímco u korpusu SYN2009PUB už mají ty počty výskytů přesnější výpovědní hodnotu o morfologické adaptaci. Řádek v tabulce, v němž je zaznamenáno pouze příjmení, udává přesně ty hodnoty z korpusu SYN2009PUB, která ilustrují počet antroponym, jež se v dané části textu vyskytla zcela bez rodného jména {dále jen RJ}. Ovšem nebude to platit u příjmení *Pelé*, protože je to příjmení užívané jako pseudonym bez RJ. U příjmení *Blake* a *White* kombinace s některým z rodných jmen výrazně nepřevažovala, proto je uvedeme samostatně, abychom se nepřipravili o konkordance, které mají ve vyšším počtu samozřejmě i vyšší výpovědní hodnotu.

1. Salvador ALLENDE

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména Salvador Allende, vysl. [salvador ajende]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Salvador Allende</i>		36
	<i>Salvator Allende</i>		1
	<i>Allende</i>	82	53 (bez RJ)
genitiv/akuzativ	<i>Salvadora Allendeho</i>		64
	<i>Salvadora Allenda</i>		30
	<i>Salvatore Allenda</i>		1

	<i>Salvadore Allende</i>		1
	<i>Salvadore Alenda</i>		2
	<i>Salvatora Allenda</i>		4
	<i>Salvatora Allendeho</i>		2
	<i>Allendeho</i>	64	41 (bez RJ)
	<i>Allenda</i>	21	20 (bez RJ)
	<i>Allende</i>	1	
dativ	<i>Salvadoru Allendovi</i>		4
	<i>Salvadoru Allendemu</i>		1
	<i>Salvatoru Allendovi</i>		1
	<i>Salvadorovi Allendemu</i>		1
	<i>Allendovi</i>	5	3 (bez RJ)
	<i>Allendemu</i>	4	8 (bez RJ)
lokál	<i>Salvadoru Allendovi</i>		1
	<i>Salvadorovi Allendovi</i>		1
	<i>Allendovi</i>	4	5 (bez RJ)
	<i>Allendem</i>	2	0
instrumentál	<i>Salvadorem Allendem</i>		4
	<i>Allendem</i>	5	7 (bez RJ)

Salvador Allende byl chilským prezidentem. Příjmení románského původu se v korpusu vyskytlo nejčastěji právě v kontextu s marxistickým politikem. Jeho vlastní jméno v kompletním znění, Salvador Isabelino del Sagrado Corazón de Jesús Allende Gossens, se v korpusu nevyskytlo ani jednou. Pouze ve dvou případech autor použil ještě třetí složky jména, pokaždé v nominativním tvaru, Salvador Allende Gossens. Při výzkumu pracujeme s formou jmen, které jsou v úzu nejfrekventovanější. V záznamech se objevuje ještě další podoba stejného jména *Salvator*. Na skloňování nemá tento rozdílný grafém žádný vliv, ale jen pro přesnost jsme ho vyčlenili do zvláštních řádků.¹⁵

Nominativ je nejčastěji zastoupen kombinací příjmení s rodným jménem. V genitivu/akuzativu převažuje deklinace pomocí zájmenných formantů. Příjmení podléhající zájmenné deklinaci ve spojení s rodným jménem ohýbaným dle vhodného

¹⁵ *Salvator* je latinská forma jména, v překladu znamená Spasitel. Forma jména *Salvador* se používá ve španělštině.

vzoru „pán“ *Salvadora Allendeho* (64) je na místě prvním a za ním následuje samotné příjmení se zájmenným formantem (41) bez RJ. Jmenná deklinace je až na místě třetím. Stejně tak v dativu se nejvíce prosadilo zájmenné skloňování. Jen v lokálu je nejhojněji zastoupena forma skloněná dle vzoru „pán“. V tomto pádu už je ale počet konkordancí hodně nízký a rozdíly nejsou velké. U instrumentálu nejsme schopni identifikovat, jaký byl původní záměr autora vzhledem ke shodným koncovým formantům jmenné i zájmenné deklinace. Pokud bychom měli k dispozici větší část textu, kde by se antroponymum vyskytovalo i v ostatních pádových variacích, situace by byla jiná a my bychom mohli uživatelův styl deklinace rozpoznat.

2. Napoleon BONAPARTE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména Napoleon Bonaparte, vysl. [napoleon bonaparte]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Napoleon Bonaparte</i>		133
	<i>Napoleon Buonaparte</i>		1
	<i>Bonaparte</i>	116	49 (bez RJ)
genitiv/akuzativ	<i>Napoleona Bonaparta</i>		93
	<i>Napoleona Bonaparte</i>		26
	<i>Bonaparta</i>	49	9 (bez RJ)
	<i>Bonaparte</i>	13	
dativ, lokál	<i>Napoleonu Bonapartovi</i>		7
	<i>Bonapartovi</i>	8	2 (bez RJ)
instrumentál	<i>Napoleonem Bonapartem</i>		5
	<i>Napoleonem Bonaparte</i>		1
	<i>Bonapartem</i>	7	7 (bez RJ)
	<i>Bonaparte</i>	1	

Příjmení císaře Napoleona Bonaparte končí ve francouzštině na nevyslovované *-e*, kterému předchází tvrdá souhláska. Tudíž deklinačním vzorem dle jazykových příruček je „pán“ a adaptace jména do českého flektivního systému dle daného vzoru tak probíhá nejhojněji. Na příkladu *Napoleona Bonaparta* můžeme sledovat výhradní odsunutí koncového samohláskového písmene před skloňovacími formanty. Vlastní

jméno je ve všeobecném úzu velmi známé. Ortografická ani fonická podoba nečiní uživatelům potíže. Pouhý jeden nominativ představuje příjmení v odlišné pravopisné podobě, a to *Napoleon Buonaparte*. Takovou formu antroponyma bychom našli třeba v italských textech.

V korpusu SYN2009PUB dominuje výskyt příjmení v kombinaci s rodným jménem. Ve všech případech, kdy uživatel ponechal genitiv/akuzativ příjmení v neskloněné podobě, naznačil pádové ohýbání podle vzoru „pán“ alespoň v rodném jméně. Stejně tak tomu bylo i v ostatních pádech. Jak bylo stanoveno v premisách výzkumu, příjmení v kombinaci s jinými rodnými jmény jsme do tabulky nezařadili. A ani konkordance, které označují hotel, soukromou společnost nebo ulici, nejsou pro naši studii relevantní.

3. Gerard DEPARDIEU

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Gerard Depardieu*, vysl. [žerár depardje/depardjé]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Gerard Depardieu</i>		504
	<i>Depardieu</i>	527	202 (bez RJ)
genitiv/akuzativ	<i>Gerarda Depardieu</i>		48
	<i>Gerarda Depardieua</i>		29
	<i>Depardieua</i>	67	22 (bez RJ)
	<i>Depardieu</i>	11	
	<i>Depardieuho</i>	1	0
dativ, lokál	<i>Gerardu Depardieuovi</i>		6
	<i>Gerardovi Depardieuovi</i>		1
	<i>Depardieuovi</i>	11	8 (bez RJ)
	<i>Depardieu</i>	4	
instrumentál	<i>Gerardem Depardieu</i>		57
	<i>Gerardem Depardieuem</i>		46
	<i>Depardieuem</i>	55	12 (bez RJ)
	<i>Depardieu</i>	23	
	<i>Depardié</i>	1	0

Jednoznačně nejvíce konkordancí je opět nominativního tvaru. Výrazně převažuje užití francouzského příjmení společně se jménem rodným. Už záznamy z korpusu SYN2006PUB dokazují, že příjmení *Depardieu* se nejčastěji skloňuje podle vzoru „pán“. U genitivu/akuzativu sledujeme v korpusu SYN2009PUB to, že autoři textů nejfrekventovaněji užívají spojení obou vlastních jmen s tím, že dle jmenného vzoru ohýbají jen rodné jméno – Gerarda Depardieu (48). Pro uživatele českého jazyka představuje fonická forma příjmení podléhající jmennému sklonění – *Depardieua* komplikovanější artikulační moment. Avšak celkový součet adaptací podle vzoru „pán“, *Gerarda Depardieua* (29) a *Depardieua* (22) ilustruje, že ani skloňování francouzského antroponyma se uživatelé nevyhýbají. Výzkum vychází z primárně psaných textů, tudíž v takovém případě se autoři nemusí náročnějšího vyslovování přímo obávat. Obdobná situace se opakuje v instrumentálu. Tvar genitivu/akuzativu se zájmenným deklinačním formantem *Depardieuhu* se tentokrát v korpusu SYN2009PUB nevyskytl ani jeden.¹⁶

Pro přesnost uvedeme, že oficiální podoba vlastního jména francouzského herce je *Gérard Depardieu*, tedy s tzv. *accent aigu*.¹⁷ My jsme do tabulky formy jména sjednotili a uvádíme je bez diakritického znaménka. Jeho přítomnost, nebo absence není pro náš výzkum významná. V korpusu SYN2009PUB jsou obě ortografické podoby zastoupeny ve srovnatelné míře.

¹⁶ Přitom například v příručce *Jak užívat francouzská vlastní jména ve spisovné češtině* (srov. Sekvent – Šlosar, 2002, s. 32) je sice uvedeno, že francouzská antroponyma typu *Rachelieu* se mohou skloňovat dle vzoru „pán“ nebo lze využít souboru zájmenných formantů, případně je nechat nesklonované. Ovšem tvrdí, že dvojí tvary jsou možné jen „v některých případech“. Genitivu/akuzativu jmen *Richelieu*, *Montesquieu* nabízí příručka obě formy *Richelieua* i *Richelieuhu*, u antroponyma *Depardieu* nalezneme jen tvar se zájmenným formantem *Depardieuhu*. Praxe z korpusu SYN2009PUB ale toto tvrzení nedokládá. Ke stejnému výsledku došla ve výzkumu vlastního jména *Depardieu* v Anopressu i Loníková (srov. Loníková, 2010, s. 60).

¹⁷ *Accent aigu* = tzv. ostrý přízvuk. Není to kvantita ve stejném smyslu slova, jako je používána v českém jazyce, tedy k prodloužení výslovnosti. (srov. Loníková, 2010, s. 59)

4. Johann Wolfgang GOETHE

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména *Johann Wolfgang Goethe*, vysl.[johan wolfgang géte]

		SYN2006PU	SYN2009PU
nominativ	<i>Johann Wolfgang Goethe Goethe</i>		209
	<i>Goethe</i>	654	904 (bez RJ)
	<i>Wolfgang Goethe</i>		2
genitiv/akuzativ	<i>Johanna Wolfganga Goetha</i>		142
	<i>Johanna Wolfganga Goetheho</i>		25
	<i>Johanna Wolfganga Goethe</i>		3
	<i>Johanna Goetha</i>		2
	<i>Wolfganga Goetha</i>		5
	<i>Goetha</i>	308	397 (bez RJ)
	<i>Goetheho</i>	58	63 (bez RJ)
dativ	<i>Johannu Wolfgangu Goethovi</i>		4
	<i>Goethovi</i>	114	250
	<i>Goethemu</i>	13	18 (bez RJ)
lokál	<i>Goethovi</i>	45	36 (bez RJ)
	<i>Goethem</i>		36 (bez RJ)
instrumentál	<i>Johannem Wolfgangem Goethem</i>		10
	<i>Wolfgangem Goethem</i>		1
	<i>Goethem</i>	51	79 (bez RJ)

Vlastní jméno německého spisovatele jsme jako jediné vyhledávali se všemi třemi náležitými částmi, protože je tak v úzu tradičně známé. Objevuje se i s předložkou – *Johann Wolfgang von Goethe*, ale v menší míře, vzhledem k publicistickému zaměření textů. Nevysledovali jsme, že by užití prepozice mělo vliv na deklinaci, v tabulce záznamů jsme tedy výskyty nerozlišovali.

Před koncovým *-e* stojí tvrdé souhláskové písmeno. Jazykoví průvodci řadí tato přejatá antroponyma pod deklinaci jmennou – vzor „pán“. Většinou tak se jménem nakládají i samotní uživatelé. U genitivu/akuzativu registrujeme většinu jmen ve formě *Goetha* bez užití ostatních jmen (397). V tomto případě bychom očekávali nárůst pronominální deklinace, jako prosazující se tendence, ale korpus stále ilustruje dominantní postavení jmenného skloňování. Převažuje užití samotného příjmení, předpokládáme, že je to důsledek toho, že kompletní jméno spisovatele je relativně

dlouhé a přitom všeobecně velmi známe, tudíž není příliš nutné tuto osobu pokaždé konkretizovat. Samozřejmě to úzce souvisí s kontextem a s frekvencí užití jména například v jednom tematicky zaměřeném textu. Zájmenná deklinace se v korpusu SYN2009PUB oproti předchozímu výzkumu vyskytuje v hojnější míře, ale i nadále zůstává v porovnání se jmennou deklinací v pozadí uživatelů.

Autorům textů nečiní adaptace vlastního jména žádné obtíže. V pouhých třech případech genitivu/akuzativu zůstalo antroponymum v deklinaci nepodléhající podobě. Ve všech ostatních konkordancích bylo skloněné alespoň jedno ze tří jmen. Nezaregistrovali jsme ani žádné prohřešky vůči ortografické normě jména. Samozřejmě jsme opět vytřídili propria neoznačující přímo osobu německého spisovatele. Největší skupinou byly záznamy související s Goethe Institutem. Jen poznamenejme, že právě Goethe Institut je často skloňován pomocí zájmenných deklinačních formantů.

5. Stephane MALLARMÉ

Tab. 5: Výskyty tvarů vlastního jména Stephane Mallarmé, vysl. [malarmé/malarme]¹⁸

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Stephane Mallarmé</i>		4
	<i>Mallarmé</i>	13	8 (bez RJ)
	<i>Malarmé</i>	1	0
	<i>Mallarme</i>	1	0
genitiv/akuzativ	<i>Stephana Mallarméa</i>		5
	<i>Stephana Mallarmého</i>		1
	<i>Mallarmého</i>	4	3 (bez RJ)
	<i>Mallarméa</i>	6	4 (bez RJ)
	<i>Mallarmeého</i>	1	0
dativ, lokál	<i>Mallarméovi</i>	1	4 (bez RJ)
	<i>Mallarmému</i>		1 (bez RJ)
instrumentál	<i>Mallarmém</i>		1 (bez RJ)

¹⁸ V jazykových příručkách se výslovnost různí. Zeman uvádí verzi [malarmé] a slovníček výslovnosti cizích jmen naopak formu bez kvantity [malarme]. (srov. Zeman, 2003, s. 82; Honzáková – Romportl, 1981, s. 207) Fonickou podobu s dlouhým koncovým -e užívá i MČ 2 (1986, s. 359).

	<i>Mallarméem</i>	3	0
--	-------------------	---	---

Ani korpus SYN2009PUB nenabídl mnoho konkordancí reprezentujících francouzského básníka Stéphana Mallarméa – originální podoba jména. My přítomnost dlouhého vokálu opět řešit nepotřebujeme. Po náš výzkum je podstatné, že na základě počtu výskytů můžeme konstatovat, že užitá deklinace kolísá mezi skloněním dle vzoru „pán“ a využitím zájmených deklinačních formantů. Tudíž v tomto případě se vedle jmenné deklinace podle vzoru „pán“, kterou stanoví jazykové příručky, u francouzských jmen zakončených ve výslovnostní podobě na [é], jako primární, paralelně prosazuje i zájmené skloňování. Tentokrát jsme žádné porušení ortografické normy jména v korpusu SYN2009PUB neobjevili. Příjmení se ve více záznamech objevilo samostatně bez rodného jména.

6. Jean MARAIS

Tab. 6: Výskyty tvarů vlastního jména *Jean Marais*, vysl. [žán maré/mare]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Jean Marais</i>		77
	<i>Marais</i>	108	47 (bez RJ)
genitiv/akuzativ	<i>Jeana Maraise</i>		42
	<i>Jeana Marais</i>		2
	<i>Maraise</i>	43	19 (bez RJ)
dativ, lokál	<i>Jeanu Maraisovi</i>		2
	<i>Maraisovi</i>	7	7 (bez RJ)
instrumentál	<i>Jeanem Maraisem</i>		15
	<i>Maraisem</i>	3	23 (bez RJ)

Jméno francouzského herce se ve dvou konkordancích objevilo i v kompletním znění, ale s pravopisnou chybou, zdvojeným konsonantem *-l* ve jméně Vilain: *Jean Alfred Villain Marais*. Příjmení je dle jazykových norem skloňováno dle vzoru „muž“. Koncové *-e* se před deklinačními formanty vyslovuje (např. Gsg [maréze/mareze]). Kombinace rodného jména, ohýbaného dle příslušného vzoru „pán“, s příjmením

v nominativu převažuje (77). Platí to i u ostatních pádů s výjimkou instrumentálu. Stich a Sedláček uvádějí, že antroponymum se objevuje v genitivu zejména ve formě *Jean Marais*. (srov. Stich – Sedláček, 1972, s. 229) Náš výzkum ale tuto formu vlastního jména prezentuje pouhými dvěmi konkordancemi. Neznamenalí jsme žádné odchylky od noremního užívání antroponyma.

7. PELÉ

Tab. 7: Výskyty tvarů vlastního jména *Pelé*, vysl. [pelé]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Pelé</i>	734	892
genitiv/akuzativ	<i>Pelého</i>	249	289
dativ	<i>Pelému</i>	31	57
lokál	<i>Pelé</i>	8	17
	<i>Pelé</i>	1	
instrumentál	<i>Pelé</i>	61	72

Románské příjmení používal bývalý brazilský fotbalista jako pseudonym, tudíž se antroponymum označující tohoto sportovce neobjevovalo s rodným jménem.¹⁹ Jeho vlastní jméno zní Edison Arantes do Nascimento. *Pelé* spadá do množiny jmen zakončených ve výslovnosti na [é], stejně jako příjmení *Mallarmé*. Avšak i námi excerpovaný materiál nám dokazuje, že deklinace probíhá odlišně. U antroponym cizího původu, jiného než francouzského, je dominantním způsobem adaptace do našeho jazykového systému používání zájmených deklinačních formantů. Toto doporučenou zásadu v užívání cizího osobního jména potvrdil už výzkum z korpusu SYN2006PUB, a ilustrují ji i konkordance z korpusu SYN2009PUB. Ortografická podoba antroponyma je velmi transparentní, nečiní autorům textu potíže. Záznamy

¹⁹Korpus SYN2009PUB registruje osm konkordancí nominativu *Abedi Pelé* a tři výskyty genitivu/akuzativu ve tvaru *Abedi Pelého*. Avšak nejde o brazilského fotbalistu, s jehož pseudonymem ve výzkumu pracujeme, ale o fotbalistu původem z Ghany. Abychom dodrželi pravidlo, že do této části výzkumu zařazujeme jen konkordance reprezentující nejfrekventovaněji vyskytovanou osobu, tyto záznamy jsme do tabulky nezaznamenávali.

antroponyma, které jsme stejně jako v předešlém výzkumu objevili i nyní, ve verzi se zdvojeným grafémem *-ll*, nejsou chybné. Pět konkordancí označuje francouzského generála, jehož vlastní jméno je *Maurice Pellé*. Samozřejmě ani propria označující bohyni *Pellé* (3) nehodnotíme jako nekorektní podoby pseudonymu.

8. Teemu SELÄNNE

Tab. 8: Výskyty tvarů vlastního jména *Teemu Selänne*, vysl. [temu selene]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Teemu Selänne</i>		305
	<i>Selänne</i>	320	162 (bez RJ)
	<i>Selanne</i>	4	2
	<i>Selläne</i>	2	5
	<i>Selännä</i>	2	0
	<i>Seläne</i>	1	2
genitiv/akuzativ	<i>Teemu Selänneho</i>		71
	<i>Temmu Selänneho</i>		1
	<i>Temmu Selänneho</i>		1
	<i>Temma Selänneho</i>		1
	<i>Teemua Selänneho</i>		1
	<i>Selänneho</i>	96	45
	<i>Sellänneho</i>	1	4
	<i>Sellaneho</i>		1
dativ	<i>Teemu Selännemu</i>		4
	<i>Selännemu</i>	11	17 (bez RJ)
lokál	<i>Selännem</i>	2	8
instrumentál	<i>Teemu Selännem</i>		31
	<i>Selännem</i>	43	19 (bez RJ)
	<i>Sellänem</i>		2
	<i>Selänem</i>	2	0

Severské příjmení v korpusech reprezentuje pouze finský profesionální hokejista *Teemu Selänne*. Výhradní postavení má zájmenná deklinace. Zkoušeli jsme například zadání konkrétního dotazu [word="Selännea"], který by ilustroval jmennou

deklinaci, ale ta se u tohoto antroponyma ani v korpusu SYN2009PUB nevyskytuje. Deklinace dle vzoru „pán“ se vyskytuje jen minimálně u rodného jména.

Severské jazyky jsou specifické svými grafémy, které v českém jazyce běžně neužíváme. Proto i ortografická forma vlastního jména *Teemu Selänne* je pro uživatele komplikovaná. Jak vidíme v tabulce, korpus dokládá více různě diferenciovaných nekorektních podob. Problémy zde činí odlišný grafém *-ä* a zdvojené grafémy. Nejčastěji užívají autoři textů kombinace příjmení s rodným jménem, které zůstává spíše neskloněno.

3.2.5 Příjmení zakončená v grafické podobě na *-e/-é*

1. BLAKE

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Blake*, vysl. [blejk]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Blake</i>	302	656
genitiv/akuzativ	<i>Blakea</i>	111	230
	<i>Blaka</i>	7	33
dativ/lokál	<i>Blakeovi</i>	18	54
instrumentál	<i>Blakem</i>	21	125
	<i>Blakeem</i>	0	4

Počet konkordancí v celém deklinačním paradigmatu antroponyma *Blake* je v korpusu SYN2009PUB dvojnásobný oproti minulému výzkumu, instrumentál dokonce pětinasobný. Příjmení anglického původu končí tzv. němým *-e*. Vzorem jmenné deklinace je „pán“. Grafická forma příjmení *Blake* je vnímána jako dvojslabičná a fonická forma jako jednoslabičná. Přítomnost koncového *-e* kolísá. Současný výzkum avšak opět potvrzuje tendenci, ke které jsme došli už při excerpci jazykového materiálu z korpusu SYN2006PUB. A to takovou, že se nyní setkáváme spíše se zachováním koncového *-e* i v takových případech, kdy není nutné pro označení výslovnosti. (srov. Sedláček, 1973, s. 111–112) Čtyři konkordance dokonce ilustrují i instrumentál,

v němž k odsunutí koncového samohláskového písmene nedošlo. Tuto variantu hodnotíme spíše jako nevhodnou, působí hyperkorektně. Opozitní tvrzení najdeme u Zemana, který uvádí, že u známých jmen, jako je právě *Blake*, převažují v nepřímých pádech tvary antroponym bez *-e*. (srov. Zeman, 1998, s. 21)

2. WHITE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *White*, vysl. [vajt]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>White</i>	257	382
genitiv/akuzativ	<i>Whitea</i>	49	68
	<i>Whita</i>	15	23
	<i>White</i>		1
dativ/lokál	<i>Whiteovi</i>	4	17
	<i>Whitovi</i>	0	4
instrumentál	<i>Whitem</i>	19	31
	<i>Whiteem</i>	2	0

Excerpce výskytů anglického příjmení *White* stvrzuje stejnou tendenci v ponechávání koncového tzv. němého *-e* i v ostatních pádových tvarech, z nichž je komponováno deklinační paradigma antroponyma. Jmenným vzorem pro zařazení daného propria do českého deklinačního typu je „pán“. Zaznamenali jsme jednu konkordanci genitivu/akuzativu, utvořenou neskloněnou formou jména. Pádové zařazení v tomto případě prozrazovalo rodné jméno. Nicméně i tak hodnotíme formu genitivu/akuzativu *Thomase White* jako nevhodnou. Neodpovídá flektivním zásadám českého jazyka, působí nepřirozeně. U antroponyma *White* jsme museli, stejně jako v minulém výzkumu, dbát na kontrolu jednotlivých záznamů. Vlastní jméno se vzhledem ke svému primárnímu významu vyskytovalo v mnoha funkcích. Ve stovkách případů například nefiguroval lexém *white* jako proprium denotující osobu, ale jako adjektivum. Tyto a další pro náš výzkum nerelevantní konkordance jsme vyloučili.

3.2.6 Shrnutí

Jazykový materiál, který jsme podrobili naší analýze, v souhrnu vypovídá o tom, že stejně tak, jako v minulém výzkumu, nedochází při deklinaci příjmení mužského rodu k zásadním rozporům mezi praxí a jejími doporučenými zásadami v jazykových příručkách. Styl adaptace přejatých antroponym se ani v porovnání s výsledky z korpusu SYN2006PUB dramaticky neliší. Pozorujeme hlavně přímo úměrné navýšení počtu konkordancí v deklinačních paradigmatech.

Soustředili jsme se také na kombinaci rodného jména a příjmení. První zkoumané antroponymum *Salvador Allende* je v porovnání s ostatními vlastními jmény spíše „výjimkou“. V jeho paradigmatu se nejhojněji vyskytovala pouze příjmení bez rodného jména. Pokud bylo příjmení skloněné, tak častěji pomocí zájmenných formantů. Rodné jméno *Salvador* pak podle vzoru „pán“, který odpovídá jeho zakončení. Na základě našich záznamů z korpusu SYN2009PUB můžeme konstatovat, že pokud se společně s příjmením vyskytuje i rodné jméno, častěji autoři volí zájmennou deklinaci. Ovšem samozřejmě tím nedocházíme k reprezentativním závěrům. Není tomu tak v tomto případě a nebude ani v některých následujících. Snažíme se jen reflektovat současný stav na vzorku jazykového úzu excerpovaného z korpusu.

U vlastního jména *Napoleon Bonaparte* už konkordance ilustrují opačný stav. Příjmení je velmi často doplněno i rodným jménem, které je ve všech záznamech také skloňované. V kombinaci s rodným jménem, jež určuje gramatický pád, je pak zhruba ve třetině případů ponecháno příjmení neskloněné.

V případě antroponyma *Gerard Depardieu* sledujeme výraznou tendenci v užívání obou jmen zároveň. Z nichž pak častěji bývá ohýbané jen jméno rodné, podle vzoru „pán“. Pro uživatele českého jazyka je to asi ta „nejjednodušší“ cesta, jak s tímto antroponymem při deklinaci naložit. Zajímavé je, že ani jeden záznam reprezentující užití pouhého příjmení skloněného podle vzoru „pán“, se nevyskytuje v kombinaci s rodným jménem v původní podobě. Takže například s formou dativu *Gerard Depardieuovi* jsme se nesešli. Pokud se autor textu rozhodne použít i rodné jméno, vždy mu přidělí náležitou pádovou koncovku. Výjimkou je samozřejmě nominativ.

Johann Wolfgang Goethe je velmi známým nositelem tohoto příjmení. Předpokládáme, že i to je jeden z důvodů, proč si autoři textů dovolí nejčastěji užívat

pouze příjmení skloněné podle vzoru „pán“. Poté ať už je příjmení německého spisovatele doplněné o jedno nebo dvě jeho rodná jména, tak v každém záznamu podléhají deklinaci.

Doklady příjmení *Mallarmé* jsou v porovnání s ostatními čísly nízké. Nicméně antroponymum se v námi excerpovaném materiálu častěji vyskytovalo v textu samotné. Rodné jméno *Stephane* figurovalo pouze v deseti záznamech z celkových jedenatřiceti.

Naopak u příjmení *Marais* dominuje společné užívání s rodným jménem *Jean*. Deklinaci pak většinou podléhají obě jména dle náležitých jmenných vzorů. Ovšem i počty konkordancí samotného příjmení nejsou zanedbatelné. Jsou zhruba poloviční. Například v dativu/lokálu a instrumentálu převyšují kombinaci obou antroponym. Jak už bylo zmíněno výše, vlastní jméno, zcela přesně pseudonym v tomto případě, *Pelé* je specifické. Funguje samostatně a jeho paradigma je tvořené pouze pomocí zájmených deklinačních formantů.

Finský profesionální hokejista, jehož jméno zní Teemu Selänne, je jediným, kterého v korpusu SYN2009PUB toto příjmení označuje. Prosazuje se tendence užití příjmení společně se jménem rodným, právě tato forma tvoří majoritní část všech výskytů. Zbývající dvě příjmení anglického původu *Blake* a *White* jsme už z výše definovaných příčin vyhledávali pouze samostatně. Tendenci, kterou jsme sledovali už v předchozím výzkumu, a to zachovávání koncového, tzv. němého -e v grafické podobě v celém paradigmatu, můžeme verifikovat i nyní. Zejména u příjmení *Blake* došlo k vysokému navýšení konkordancí. Způsob adaptací antroponym se nezměnil, jejich adaptace se realizuje prostřednictvím vzoru „pán“.

Pokud bychom měli sumarizovat výsledky dílčí části našeho výzkumu a odpovědět si tak v rámci našich možností na otázku, jaké tendence v současném úzu panují nebo tedy alespoň stanovit na základě našeho materiálu, jaké formy adaptace autoři textů využívají více. Konkrétně - najdeme v korpusu příjmení cizího původu častěji v kombinaci s rodným jménem, a nebo bez něho? Záznamy z jazykové databáze SYN2009PUB reprezentují tendenci, ve které dominuje užití příjmení společně s rodným jménem. Zdali jsou pak skloňována obě jména, nebo jen jedno a jaký to má vliv na deklinaci, už záleží na konkrétních případech a my jsme se jimi proto podrobně zabývali v jednotlivých komentářích antroponym.

3.3 FEMININA ZAKONČENÁ NA -E/-É NEBO [E], [É]

Stejně jako u výzkumu maskulin rozšíříme částečně kritéria analýzy i u ženských antroponym. Rodná vlastní jména nebudeme vyhledávat v kombinaci s jedním konkrétním nejfrekventovanějším příjmením, ale rozšiřujícím prvkem výzkumu bude, zdali se jméno vyskytuje s přechýleným nebo nepřechýleným příjmením. Všimnout si budeme i pádového tvaru příjmení, jež v tabulkách naznačíme pomocí pádových formantů. Přechylování pak budeme samozřejmě sledovat i u samotných příjmení, jako tomu bylo v bakalářské práci.

3.3.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é]

1. Beatrice

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Beatrice*, vysl. [beatryče/beatris]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Beatrice</i>	150	133 (bez příj.)
	<i>Beatrice + (-ová)</i>		78
	<i>Beatrice + neskl. příj.</i>		58
genitiv	<i>Beatrice</i>	34	36 (bez příj.)
	<i>Beatrice + neskl. příj.</i>		5
	<i>Beatrice + (-ové)</i>		8
dativ, lokál	<i>Beatrici</i>	7	5 (bez příj.)
	<i>Beatrice</i>	3	6 (bez příj.)
	<i>Beatrici + (-ové)</i>		1
	<i>Beatrice + (-ové)</i>		3
	<i>Beatrici + neskl. příj.</i>		1
akuzativ	<i>Beatrici</i>	8	14 (bez příj.)
	<i>Beatrici + (-ovou)</i>		2
	<i>Beatrici + neskl. příj.</i>		2
	<i>Beatrice</i>	7	11 (bez příj.)
	<i>Beatrice + neskl. příj.</i>		4
	<i>Beatrice + (-ovou)</i>		2
vokativ	<i>Beatrice</i>	1	
instrumentál	<i>Beatricí</i>	14	10 (bez příj.)

	<i>Beatricí + neskl. příj.</i>		4
	<i>Beatrice</i>	8	16 (bez příj.)
	<i>Beatrice + (-ovou)</i>		2
	<i>Beatrice + neskl. příj.</i>		1

Deklinačním vzorem vlastního jména *Beatrice* je měkký vzor „růže“. V bakalářské práci jsme v tabulce rozlišovali ještě francouzskou formu jména s ostrým přízvukem, který značí diakritické znaménko délky (*Béatrice*). Nyní jsme tyto konkordance zahrnuly pod výskyty se stejným tvarem, ze stejných příčin, jako tomu bylo u maskulina *Gerard Depardieu*, a podobně bude i u dalších jmen (*Daphne, Penelope, Stephanie*). Konkordance s diakritikou a bez ní jsme sloučili, pozornost jsme tomu věnovali již dříve. Rozlišení forem jsme v bakalářské práci uváděli pro přesnost, ale vliv na deklinaci přítomnost diakritického znaménka délky neměla. (srov. Valášková, 2010)

V nominativu dominuje užití rodného jména bez příjmení (133). Přechýlená podoba příjmení (78) je pak častější než antroponymum v kombinaci s nepřechýleným příjmením (58). Genitiv je reprezentován v největší míře pouhým rodným jménem. Stejný stav panuje i v ostatních pádech, ať už skloněným dle vzoru „růže“, nebo ponechané v původní neskloňované podobě. Docházíme tedy k závěru, že v korpusu SYN2009PUB převládá užití samotného antroponyma *Beatrice* bez příjmení a dominuje neohýbaná forma jména. Přechýlená příjmení se objevují ve srovnatelné míře s těmi nepřechýlenými. Do tabulky jsme opět nezařazovali propria, která neoznačovala osobu, ale například kosmetickou firmu.

2. DAPHNE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Daphne*, vysl. [dafne]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Daphne</i>	58	21 (bez příj.)
	<i>Daphne + neskl. příj.</i>		26
	<i>Daphne + (-ová)</i>		20
genitiv	<i>Daphne</i>	12	5 (bez příj.)
	<i>Daphne + (-ové)</i>		10

	<i>Daphne + neskl. příj.</i>		5
dativ/lokál	<i>Daphne</i>	9	1 (bez příj.)
akuzativ	<i>Daphne</i>	8	4 (bez příj.)
	<i>Daphne + neskl. příj.</i>		3
	<i>Daphne + (-ovou)</i>		1
instrumentál	<i>Daphne</i>	11	2 (bez příj.)
	<i>Daphne + neskl. příj.</i>		8
	<i>Daphne + (-ovou)</i>		6
	<i>Daphnou</i>	1	4 /+ (-ovou)/

Deklinační paradigma *Daphne* je téměř kompletně tvořené z neskloněných forem. Výjimkou je pouze instrumentál. Čtyři konkordance ilustrují důslednou adaptaci původem antického jména podle vzoru „žena“ společně i s příjmením. V přechylování se opakuje podobný jev, jako u přechozího vlastního jména, ani jedna z forem nepřevyšuje tu druhou o tolik, abychom ji mohli hodnotit jako dominující. Přítomnost příjmení ale převládá. Propria označující institut ekologie, operu nebo filmovou komedii byla vyčleněna.

3. PENELOPE

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Penelope*, vysl. [penelope]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Penelope</i>	152	76 (bez příj.)
	<i>Penelope + (-ová)</i>		253
	<i>Penelope + neskl. příj.</i>		147
genitiv	<i>Penelope</i>	10	8 (bez příj.)
	<i>Penelope + (-ové)</i>		29
	<i>Penelope + neskl. příj.</i>		6
	<i>Penelopy</i>	9	7 (bez příj.)
	<i>Penelopy + (-ové)</i>		3
dativ/lokál	<i>Penelopě</i>	5	7 (bez příj.)
	<i>Penelopě + neskl. příj.</i>		2
	<i>Penelopě + (-ové)</i>		1

	<i>Penelope</i>	3	3 (bez příj.)
	<i>Penelope + (-ové)</i>		10
	<i>Penelope + neskl. příj.</i>		6
akuzativ	<i>Penelope</i>	7	2 (bez příj.)
	<i>Penelope + (-ovou)</i>		10
	<i>Penelope + neskl. příj.</i>		4
	<i>Penelopu</i>	5	4 (bez příj.)
instrumentál	<i>Penelope</i>	17	6 (bez příj.)
	<i>Penelope + (-ovou)</i>		58
	<i>Penelope + neskl. příj.</i>		13
	<i>Penelopou</i>	5	3
	<i>Penelopou + neskl. příj.</i>		5
	<i>Penelopou + (-ovou)</i>		3

Původem řecké antroponymum *Penelope* řadí jazykové příručky k jmenné deklinaci podle vzoru „žena“. Vlastní jméno je transparentní z oblasti ortografické i fonické. V textech jsme se neseťkali s následky nevhodného užívání. V českém jazyce lze jednoduše vytvořit obdobu rodného jména končící na *-a*, tedy *Penelopa*, který jsme v nominativu ve funkci rodného feminina v korpusu zaznamenali šestkrát. Vzniká tak forma jména, která se do našeho flektivního systému zařazuje lehce. Tento jev se dá nazvat jako projev postupné morfologické adaptace, která začne pronikat do systému vlastního jména cizího původu tak hluboce, až z něj vytvoří obdobnou „českou“ variantu. Ale i přes předpoklad pro bezproblémovou deklinaci ponechávají autoři textů rodné jméno majoritně v originální neskloněné podobě. Tento postup nelze hodnotit jako nevhodný, ale nepodporuje tendenci českého jazyka, který se jako silně flektivní jazyk snaží do svého deklinačního paradigmatu zařadit všechna „začlenitelná“ jména. Varianta ponechat jméno neskloněné existuje, a záleží samozřejmě na samotných uživatelích jazyka, ke které možnosti se přikloní. U neskloněného antroponyma *Penelope* sledujeme, že autoři textů často pak určí gramatický pád až prostřednictvím přechýleného příjmení.

3.3.2 Rodná jména zakončená v grafické podobě na -e/-é

1. BESSIE

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Bessie*, vysl. [besi]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Bessie</i>	41	7 (bez příj.)
	<i>Bessie + (-ová)</i>		7
genitiv	<i>Bessie</i>	12	6 (bez příj.)
	<i>Bessie + (-ové)</i>		3
dativ, lokál	<i>Bessie</i>	2	5 (bez příj.)
	<i>Bessii</i>	2	1 (bez příj.)
	<i>Bessie + (-ové)</i>		1
akuzativ	<i>Bessie</i>	3	3 (bez příj.)
	<i>Bessii</i>	6	0
	<i>Bessii + (-ovou)</i>		3
instrumentál	<i>Bessie</i>	3	5 (bez příj.)
	<i>Bessíí + (-ovou)</i>		1
	<i>Bessíí</i>	1	1 (bez příj.)

Anglické rodné jméno *Bessie* je dle svého zakončení na dvojhlasku *-ie* řazeno ke vzoru „růže“. Jazykové příručky u tohoto typu jmen uvádějí, že přípustná je i nesklonnost. Z konkordancí korpusu SYN2009PUB jsme museli vyloučit větší počet proprií denotujících muzikál. Ve zbývajících záznamech dominuje právě neskloněná forma jména, která se vyskytuje vždy bez příjmení, s výjimkou genitivu *Bessie + (-ové)*. Pokud se příjmení v kombinaci s rodným jménem vyskytlo, vždy bylo přechýlené.

2. CATHERINE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Catherine*, vysl. [ketrin]²⁰

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Catherine</i>	817	259 (bez příj.)

²⁰ Výslovnost čerpáme z příručky: Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině, Kučera – Zeman, 1998, s. 133)

	<i>Catherine + (ová)</i>		919
	<i>Catherine + neskl. příj.</i>		466
genitiv	<i>Catherine</i>	138	19 (bez příj.)
	<i>Catherine + (-ové)</i>		156
	<i>Catherine + neskl. příj.</i>		14
	<i>Catheriny</i>	6	0 (bez příj.)
	<i>Catheriny + (-ové)</i>		8
	<i>Catheriny + neskl. příj.</i>		1
	<i>Catherině</i>	1	
dativ/lokál	<i>Catherine</i>	27	6 (bez příj.)
	<i>Catherine + (-ové)</i>		33
	<i>Catherine + neskl. příj.</i>		1
	<i>Catherině</i>	3	0 (bez příj.)
	<i>Catherině + neskl. příj.</i>		1
	<i>Catherině + (-ové)</i>		4
akuzativ	<i>Catherine</i>	35	11 (bez příj.)
	<i>Catherine + neskl. příj.</i>		8
	<i>Catherine + (-ovou)</i>		65
	<i>Catherinu</i>	3	2 (bez příj.)
	<i>Catherinu + (-ovou)</i>		4
vokativ	<i>Catherine</i>		5
instrumentál	<i>Catherine</i>	81	16 (bez příj.)
	<i>Catherine + (-ovou)</i>		97
	<i>Catherine + neskl. příj.</i>		12
	<i>Catherinou</i>	2	0 (bez příj.)
	<i>Catherinou + (-ovou)</i>		19
	<i>Catherinou + neskl. příj.</i>		6

U antroponyma Catherine koncové *-e* ve fonické podobě vypouštíme, jde o již mnohokrát zmíněné tzv. němé *-e*. Připomeneme si publikaci Kučery a Zemana, kteří uvádějí jméno Catherine v rejstříku vybraných anglických jmen a tvrdí: „OJ zakončená v grafické formě na *-e* (*Jane* [džejn]) se neskloňují.“²¹ (Kučera – Zeman, 1998,

²¹ OJ = Osobní jména. (srov. Kučera – Zeman, 1998, s. 5)

s. 28) Výzkum v korpusu SYN2006PUB tuto tendenci potvrdil, viz hodnoty v tabulce a příslušné komentáře v nepublikované bakalářské práci. (srov. Valášková, 2010)

Sledujeme i kombinaci s příjmením. V nominativu výrazně dominuje antroponymum v kombinaci s přechýleným příjmením. Genitiv je reprezentován také nejčastěji formou vlastního jména bez morfologické adaptace, ale pádový tvar ilustruje právě příjmení, které se v textu vyskytuje společně s rodným jménem. Tento způsob začlenění antroponyma do kontextu sledujeme i v dalších pádech. Nově se objevilo i pět konkordancí vokativu. Závěrem tedy hodnotíme způsob adaptací tak, že jméno je v korpusu nejčastěji užíváno v neskloněné podobě, což odpovídá jazykovým příručkám. Uživatelé jazyka pak často ohýbají až příjmení. Frekventovanější jsou přechýlené formy příjmení. Sklonění rodného jména dle vzoru „žena“ má při komparaci s počty záznamů neskloňovaných forem pouze minimální zastoupení.

Mnoho propříí nesplňovalo naše kritéria pro začlenění do výzkumu, tudíž jsme je vyloučili, například fotbalový tým, sídlo *St. Catherine* nebo záznamy, kde jméno fungovalo jako mužské příjmení.²²

3. GERALDINE

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Geraldine*, vysl. [džeraldyn]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Geraldine</i>	69	4 (bez příj.)
	<i>Geraldine + (ová)</i>		46
	<i>Geraldine + neskl. příj.</i>		25
genitiv	<i>Geraldiny</i>	12	8 (bez příj.)
	<i>Geraldiny + (ové)</i>		13
	<i>Geraldine</i>	1	2 (bez příj.)
	<i>Geraldine + (ové)</i>		7

²² Mnoho záznamů ilustrovalo vlastní jméno herečky, které v nominativu v originální podobě zní *Catherine Zeta-Jones*. I přes to, že jméno není pouze dvoučlenné, na které my se primárně zaměřujeme, jsme výskyty antroponyma do tabulky zařadili, právě kvůli jeho vysokému zastoupení. Nicméně jsme si všimli pouze toho, jak uživatelé adaptují druhou část příjmení, tedy *Jones*. Můžeme ale konstatovat, že ve větší míře ponechávají autoři textů část jména *Zeta*, neskloněné.

	<i>Geraldine + neskl. příj.</i>		1
	<i>Geraldině</i>	1	0
dativ/lokál	<i>Geraldině</i>	4	3 (bez příj.)
	<i>Geraldině + (ové)</i>		3
	<i>Geraldine + neskl. příj.</i>		2
	<i>Geraldine + (ové)</i>		1
akuzativ	<i>Geraldinu</i>	3	4 (bez příj.)
	<i>Geraldinu + (-ovou)</i>		5
	<i>Geraldine + (-ovou)</i>		1
instrumentál	<i>Geraldinou</i>	8	5 (bez příj.)
	<i>Geraldinou + (-ovou)</i>		5
	<i>Geraldine</i>	2	0 (bez příj.)
	<i>Geraldine + (-ovou)</i>		3
	<i>Geraldine + neskl. příj.</i>		1

I u anglického jména *Geraldine* potvrzují záznamy z korpusu SYN2009PUB stejné tendence, jako v minulém výzkumu morfologických adaptací přejatých antroponym. Stejně jako u rodného jméno *Catherine* se zde setkáváme s tzv. němým *-e*, ale v tomto případě je deklinace přesně opačná. Dominuje skloňování podle vzoru „žena“. Žádnou chybu v nenáležitém užití nevhodného koncového formantu jsme tentokrát nezaznamenali. Stejně tak příjmení, která se ve spojení s rodným jménem vyskytovala, jsou většinou přechýlená. Konkordance, ve nichž by figurovaly obě jména neskloněná, se vyskytují ve velmi nízkém počtu.

4. JEANETTE

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména *Jeanette*, vysl. [žanet]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Jeanette</i>	44	12 (bez příj.)
	<i>Jeanette + (ová)</i>		77
	<i>Jeanette + neskl. příj.</i>		7
	<i>Jeanete</i>	1	0 (bez příj.)
genitiv	<i>Jeanette</i>	8	5 (bez příj.)

	<i>Jeanette + (ové)</i>		15
	<i>Jeanette + neskl. příj.</i>		1
	<i>Jeanetty + (ové)</i>		1
dativ/lokál	<i>Jeanette</i>	2	2 (bez příj.)
	<i>Jeanette + (ové)</i>		3
	<i>Jeanettě + (ové)</i>		1
akuzativ	<i>Jeanette</i>	2	3 (bez příj.)
	<i>Jeanette + (-ovou)</i>		10
	<i>Jeanettu + (-ovou)</i>		1
instrumentál	<i>Jeanette</i>	2	0 (bez příj.)
	<i>Jeanette + (-ovou)</i>		5
	<i>Jeanettou + (-ovou)</i>		1

Opět případ tzv. němého -e, tentokrát u francouzského antroponyma. Autoři textů ponechávají nejčastěji jméno v deklinaci nepodléhající podobě v kombinaci s příjmením, které je přechýlené a určuje pád. Pouze několik konkordancí ilustruje adaptaci do českého jazykového systému podle vzoru „žena“. Žádné prohřešky proti ortografické formě jména se v korpusu SYN2009PUB nevyskytly.

5. MARIANNE

Tab. 5: Výskyty tvarů vlastního jména Marianne, vysl. [marijan]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Marianne</i>	167	74 (bez příj.)
	<i>Mariane</i>	6	61
	<i>Marrienne</i>	1	4
	<i>Marianne + (ová)</i>		169
	<i>Marianne + neskl. příj.</i>		86
genitiv	<i>Marianny</i>	23	16 (bez příj.)
	<i>Marianny + (ové)</i>		15
	<i>Mariany</i>		72
	<i>Marianne</i>	20	4 (bez příj.)
	<i>Marianne + (ové)</i>		36

	<i>Marianne + neskl. příj.</i>		8
	<i>Marianne + neskl. příj.</i>		8
	<i>Mariane</i>	1	4
dativ/lokál	<i>Marianne</i>	9	5 (bez příj.)
	<i>Marianně</i>	3	5 (bez příj.)
	<i>Marianě</i>		20
	<i>Marianně + (ové)</i>		3
	<i>Marianne + (ové)</i>		2
	<i>Marianne + neskl. příj.</i>		1
akuzativ	<i>Marianne</i>	18	8 (bez příj.)
	<i>Marianne + (-ovou)</i>		12
	<i>Marianne + neskl. příj.</i>		5
instrumentál	<i>Marianne</i>	14	5 (bez příj.)
	<i>Marianne + neskl. příj.</i>		4
	<i>Mariane</i>	1	3
	<i>Marianne + (-ovou)</i>		13
	<i>Mariannou</i>	8	6
	<i>Mariannou + (-ovou)</i>		16
	<i>Marianou</i>		37

Nominativ francouzského jména je nejčastěji reprezentován formou neskloněného antroponyma v kombinaci s přechýleným příjmením (169). Na druhém místě je pak rodné jméno s neohýbaným příjmením (86), a na třetím jsou konkordance, které zaznamenávali pouze rodné jméno (74). Tato situace se opakuje i v ostatních pádových tvarech.

V celém paradigmatu jsme v korpusu zaregistrovali vysoký počet podoby antroponyma s absencí zdvojeného grafému. Ve všech případech bychom to nehodnotili vyloženě jako prohřešek vůči ortografické podobě jména, protože často bylo z kontextu patrné, že jde o „počeštěnou“ verzi jména v kombinaci s českým příjmením, ve které se už zdvojený francouzský grafém nevyskytuje. Svědčí o tom i ten fakt, že tato jména jsou skloňována podle vzoru „žena“. Nominativ ilustruje ještě i opozitní případ, kde autoři zdvojili i grafém *-r*, což už samozřejmě jako nenáležitou formu jména klasifikujeme.

Řadu pro náš záměr nevhodných konkordancí jsme museli ze záznamů vyřadit. Často označovaly alegorickou postavu a symbol Francie *Marianne*, dámský magazín nebo píseň.

6. NADINE

Tab. 6: Výskyty tvarů vlastního jména *Nadine*, vysl. [nejdyn]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Nadine</i>	61	31 (bez příj.)
	<i>Nadine + (ová)</i>		73
	<i>Nadine + neskl. příj.</i>		22
genitiv	<i>Nadine</i>	11	2 (bez příj.)
	<i>Nadine + (ové)</i>		10
	<i>Nadine + neskl. příj.</i>		4
dativ/lokál	<i>Nadine</i>	10	1 (bez příj.)
akuzativ	<i>Nadine</i>	6	2 (bez příj.)
	<i>Nadine+ (ové)</i>		3
	<i>Nadine + (-ovou)</i>		1
instrumentál	<i>Nadine</i>	19	21
	<i>Nadine + (-ovou)</i>		6

Tvarotvorný základ cizího vlastního jména končícího v grafické podobě na *-e* končí na tvrdou souhlásku. Tato skupina antroponym náleží dle doporučených zásad ke vzoru žena. Ovšem českou obdobu jména *Nadine* zakončenou na *-a* v českém jazyce nenajdeme, proto může dle jazykových příruček zůstat nesklonována. Přesně tuto variantu využili všichni autoři textů, jejichž záznamy nabízí korpus SYN2009PUB. Většinou sklonili až příjmení, které se pak stává nositelem informace o gramatické kategorii pádu. Potvrzuje se tendence anglická jména končící němým *-e* neohýbat. Přechylování dominuje nad formami vlastního jména, jehož obě části zůstaly v originální neskloněné podobě.

7. STEPHANIE

Tab. 7: Výskyty tvarů vlastního jména *Stephanie*, vysl. [stefany]

		SYN2006PUB	SYN2009PUB
nominativ	<i>Stephanie</i>	293	248 (bez příj.)
	<i>Stephanie + (ová)</i>		132
	<i>Stephanie + neskl. příj.</i>		41
genitiv	<i>Stephanie</i>	43	28 (bez příj.)
	<i>Stephanie + (ové)</i>		14
	<i>Stephanie + neskl. příj.</i>		7
dativ/lokál	<i>Stephanii</i>	23	16 (bez příj.)
	<i>Stephanii + (ové)</i>		10
	<i>Stephanii + neskl. příj.</i>		1
	<i>Stephanie</i>	1	
akuzativ	<i>Stephanii</i>	35	20 (bez příj.)
	<i>Stephanii + (-ovou)</i>		16
	<i>Stephanii + neskl. příj.</i>		2
	<i>Stephanie + (-ovou)</i>		1
vokativ	<i>Stephanie</i>	1	
instrumentál	<i>Stephanií</i>	24	19 (bez příj.)
	<i>Stephanií + (-ovou)</i>		10
	<i>Stephanie</i>		2 (bez příj.)
	<i>Stephanie + neskl. příj.</i>		2

U rodného jména *Stephanie* sledujeme téměř důslednou morfologickou adaptaci podle vzoru „růže“. V nominativu singuláru jsme zaznamenali také ortograficky mírně disparátní formu jména v podobě *Stefania* (120), jež se také často vyskytovalo s přechýleným příjmením. Pouze v jednom dokladu akuzativu zůstalo jméno v původní podobě, ale kompenzovalo to skloněné příjmení. V instrumentálu se ve dvou případech objevilo samotné rodné jméno a ve stejném počtu ještě antroponymum, které bylo sice doplněné příjmením, ale i to bylo v originální podobě. Tudíž pádové určení jsme zjistili z kontextu. Příjmení, která se vyskytovala v kombinaci s rodným jménem, byla v majoritním míře přechýlená.

3.3.3 Shrnutí

I v korpusu SYN2009PUB bylo nutné zadávat často dotazy na konkrétní tvary antroponym, abychom získali kompletní paradigma. Vyhledávací vzor lemma dohledal v některých případech pouze antroponyma v nominativních formách. Pomocí dotazu [word="femininum"] nám korpusový manažer Bonito nabídl i konkordance doplňující deklinační paradigma.

V případě feminin jsme se nyní zaměřili také na jejich kombinaci s příjmením. Avšak nesledovali jsme pouze spojení denotující jednu osobu, protože jsme chtěli, na co největším vzorku jazykového materiálu, věnovat pozornost tomu, zdali přítomné příjmení je, či není přechýlené. Zároveň jsme si samozřejmě všimli toho, jak tato situace ovlivňuje deklinaci rodného jména.

Vlastní jméno *Beatrice* je v celém paradigmatu nejfrekventovaněji reprezentováno původní formou jména bez příjmení. Ovšem výrazně tento trend převládá hlavně v nominativu. V ostatních pádech už rozdíly nejsou tak výrazné. Navíc genitiv má v závislosti sklonění dle vzoru „růže“ totožnou ortografickou podobu jako původní tvar antroponyma v Nsg, takže opět nemůžeme se stoprocentní jistotou určit, k jaké variantě se autor přiklání. Pokud registrujeme i příjmení, tak pak častěji v přechýlené podobě. Ale hranice mezi oběma variantami užití příjmení nejsou příliš výrazné.

Rodné jméno *Daphne* je až na čtyři konkordance v instrumentálu ilustrováno pouze formou neskloněné podoby jména. Jen zhruba v polovině případů se snažil autor naznačit pádové určení alespoň prostřednictvím skloňovaného příjmení. U antroponyma *Penelope* dominuje kombinace rodného jména v původní podobě s přechýleným příjmením. Záznamů, které by dokládaly užití samostatného vlastního jména, je minimálně. Varianty skloněné podle vzoru „žena“ jsou, stejně jako ty neskloněné, v podobné míře doplňovány příjmením. Zhodnotili jsme feminina, jejichž ortografická podoba končí stejně jako ta fonická, tudíž na vyslovované [e]. Druhá skupina osobních jmen je zakončená v grafické podobě odlišně.

Antroponymum *Bessie* se nejčastěji v našich záznamech vyskytlo v neskloněné formě a bez příjmení. V případech, kdy jsme zaznamenali přítomnost příjmení, bylo

vždy v přechýlené podobě. Stejný způsob adaptace a zacházení s příjmením, jako u feminina *Penelope*, se objevuje i u rodného jména *Catherine*. Vlastní jméno *Geraldine* je většinou skloňováno. Častěji se vyskytuje s příjmením, které je také skloněné, a tedy přechýlené. A pokud není skloněné rodné jméno, tak je pak, kromě několika výjimek, ohýbané příjmení. Autoři textů, z nichž jsme excerpovali náš materiál, mají tedy tendenci rodné jméno začleňovat, a většinou společně i s příjmením. Francouzské femininum *Jeanette* bývá ohýbáno opravdu minimálně, dominuje neskloněná forma doplněná o přechýlené příjmení, určující pádový tvar.

U antroponyma *Marianne* sledujeme stejný jev. Převažuje nesklonnost u rodného jména v kombinaci s příjmením, které jako druhé v pořadí určuje pádové zařazení. Tudíž převládá i přechylování nad užíváním příjmení v neskloněné podobě. U antroponyma *Nadine* uživatelé preferují originální formu jména. Opět pak většinou naznačí gramatický pád prostřednictvím přechýleného příjmení. Rodné jméno *Stephanie* ilustrují nejčastěji naše záznamy v podobě ohýbané dle vzoru „růže“ s absencí příjmení. Konkordance, které reprezentují kombinaci vlastního jména s příjmením, jsou zastoupené v menší míře. V paradigmatu je jich vždy zhruba polovina počtu výskytů samotného antroponyma. Neskloněné příjmení se objevuje, vždy s rodným jménem podléhajícím jmenné deklinaci, takže pádové zařazení je zřejmé. I když například genitiv nemusí být tak transparentní vzhledem k homonymní formě původní a skloňované podoby. K definování pádu musí v takových případech recipient použít například slovesné vazby nebo formy neshodného přívlastku a podobně, tak jako jsme při zařazování konkordancí do náležitých skupin postupovali my.

Jazykový materiál ilustrující rodná ženská jména a jejich kombinaci s příjmením, který jsme excerpovali z korpusu SYN2009PUB, dokládá majoritní postavení přechýlených podob příjmení.

3.3.4 Příjmení – problematika přechylování

V této části analýzy se zaměřujeme pouze na problematiku přechylování. Tentokrát neřešíme pádovou kategorii, ale sledujeme pouze četnost užívání původních a přechýlených forem ženského příjmení, zakončených v grafice na *-e/-é* či ve fonické

podobě na [e]/[é]. Používali jsme tedy dotaz ve tvaru [lemma="příjmení"]. Korpusový manažer Bonito nabízel kompletní paradigmatata, ale my jsme je do tabulek nezaznamenávali, protože v tento moment nejsou předmětem našeho zájmu. Ovšem v některých případech bylo nutné i užití konkrétního dotazu ve tvaru [word="příjmení"], abychom si ověřili nebo zjistili, jestli námi zadávaná forma jména v korpusu opravdu nefiguruje. Vyhledávali jsme stejná feminina jako při předchozím výzkumu (srov. Valášková, 2010). Budeme tak moci provést komparaci výsledků. Reflektovat budeme opět i odchylky v ortografické normě antroponym.

Aplikujeme stejný systém záznamu, do sumarizujících tabulek budeme antroponyma řadit abecedně. Stejně tak první tabulka v pořadí bude opět ilustrovat příjmení s frekventovanější formou přechýlenou. V té pořadí druhé najdeme tedy záznamy příjmení častěji se vyskytující v originální podobě.

1. ČETNĚJŠÍ VÝSKYT PŘECHÝLENÝCH PŘÍJMENÍ

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastních jmen častěji přechýlených

	SYN2006PUB	SYN2009PUB
<i>Barrymoreová</i>	121	265
<i>Barymoreová</i>	0	3
<i>Barrymorová</i>	7	17
<i>Barrymore</i>	27	146
<i>Binocheová</i>	226	223
<i>Binochová</i>	2	2
<i>Binoche</i>	12	42
<i>Deneuveová</i>	217	300
<i>Deneuvová</i>	21	25
<i>Deneuve</i>	32	41
<i>Jolieová</i>	113	758
<i>Joliová</i>	1	3
<i>Jolie</i>	103	502
<i>Mooreová</i>	400	594
<i>Moorová</i>	106	163
<i>Moore</i>	61	186

Na prvním místě si všímáme výrazného vzestupu počtu konkordancí z korpusu SYN2009PUB oproti předchozímu výzkumu, zejména u atropyonyma *Jolieová* (113/758). Tato tabulka se také liší absencí příjmení *Morissette*, jenž se tentokrát vyskytlo častěji v podobě nepřechýlené, tudíž je uvedeno až v následujícím souhrnu výsledků. Stále platí to, že přechýlené příjmení se vyskytuje buď ve verzi se zachovaným koncovým *-e*, nebo bez něj, kdy ta první možnost je dominující. Připomeňme si, z čeho tento stav pramení. (srov. Valášková, 2010)

Jak uvádí Knappová, přechylování v českém jazyce čerpá ze stejných principů jako deklinace příjmení maskulin. Důkazem jsou například některé typy příjmení, u kterých se setkáváme s dvojitou možností deklinace, jež je výsledkem původu nebo vývoje daného jména, a analogicky s tím i dvojitou možností ženského příjmení.²³ V dřívější době se tradičně skloňovala přejatá maskulina pouze podle vzoru „pán“, např. *Nsg Poche – Gsg Pocha*. Přechýlená varianta příjmení pak měla formu *Pochová*. (srov. Knappová, 1979, s. 226–227) Dnes se prosazuje pronominální deklinace (*Gsg Pocheho*). V návaznosti na tento způsob, při němž ve jméně stále figuruje *-e*, má pak přechýlené femininum podobu *Pocheová*. (srov. Knappová, 1979, s.226 –227)

Varianta přechýleného příjmení s ponechaným *-e* v tabulce dominuje. Pokud bychom chtěli určit, který způsob přechýlení je pro dané antroponymum „nejvhodnější“, potřebovali bychom vědět, k jakému způsobu deklinace se přiřklání maskulinum, z něhož je dané ženské jméno derivováno. Výsledky z korpusu SYN2009PUB opět verifikují tvrzení: „Pokud mužské příjmení končí na němém *-e*, v grafické formě ženského příjmení se většinou ponechává,...“ (srov. Kučera – Zeman, 1998, s. 27)

2. ČETNĚJŠÍ VÝSKYT PODOB PŮVODNÍCH

	SYN2006PUB	SYN2009PUB
<i>Christie</i>	345	834
<i>Christieová</i>	43	66

²³ Jako příklad ze jmen českého původu můžeme uvést příjmení *Hrabě*, jehož genitiv má buď tvar *Hrabě*, nebo *Hraběte*. Femininum pak může mít formu *Hrabová* nebo *Hrabětová*. (srov. Knappová, 1979, s. 226)

<i>Christiová</i>	1	0
<i>Lavigne</i>	33	145
<i>Lavigneová</i>	25	35
<i>Minogue</i>	124	474
<i>Minoque</i>	11	25
<i>Minogueová</i>	35	66
<i>Minoqueová</i>	1	0
<i>Minoguová</i>	1	0
<i>Monroe</i>	462	671
<i>Monroeová</i>	214	232
<i>Monroová</i>		2
<i>Morissette</i>	71	181
<i>Morissete</i>	1	27
<i>Morissete</i>	1	4
<i>Morisete</i>	1	2
<i>Morissetteová</i>	183	123
<i>Morissetteová</i>	2	3
<i>Morissettová</i>	36	58
<i>Morissettová</i>	1	1
<i>Morissetová</i>	2	1

Počty konkordancí se i u této skupiny antroponym výrazně zvýšily. V porovnání s předchozím výzkumem je tu nově zařazeno i příjmení zpěvačky *Alanis Morissette*, které se v korpusu SYN2009PUB vyskytlo častěji v nepřechýlené formě. Zdvojené grafémy v tomto antroponymu zůstávají pro uživatele problematické. V porovnání s jinými jmény s transparentní ortografickou podobou, v tomto příjmení se autoři textů často dopouštějí prohřešků vůči korektní formě jména. Nenáležitou ortografickou podobu jsme zaznamenali opakovaně u příjmení *Minogue*, u něhož uživatelé zaměňují příslušný grafém *-g* za *-q*. Opět se opakuje i stav, že nejvíce konkordancí mají vlastní jména herečky *Marilyn Monroe* a spisovatelky *Agathy Christie*. To jsou osobnosti, u kterých je možnost nepochopení spíše minimální, protože jsou ve všeobecném úzu velmi známé. Avšak stále se domníváme, že totéž neplatí pro příjmení označující zpěvačky *Lavigne* a *Minogue*, které se nenacházejí v povědomí uživatelů na takových pozicích, jako příjmení zmíněná výše.

Přechýlené podoby příjmení se objevují téměř výhradně se zachovaným koncovým *-e*. Výjimkou jsou konkordance *Monroová* (2) a *Morissettová* (58).

3.3.5 Shrnutí

Námi analyzované záznamy konkordancí z korpusu SYN2009PUB tentokrát ilustrují vyrovnaný stav, pokud jde o pět příjmení častěji se vyskytujících v původní podobě vůči pěti frekventovaněji přechýleným antroponymům. Ovšem, když budeme reflektovat i výsledky z dílčího výzkumu rodných feminin v kombinaci s příjmením, docházíme k závěru, že primárním nástrojem adaptace přejatých ženských příjmení, alespoň na námi vybraném počtem omezeném materiálu, je přechylování. Tato tendence odpovídá silně flektivnímu charakteru českého jazyka.

3.4 MASKULINA ZAKONČENÁ NA -I, -Y/-Í, -Ý NEBO [I], [Í]

3.4.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [i], [í]

1. ANTHONY

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Anthony*, vysl. [entoni]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Anthony bez příjm.</i>	1331
	<i>Anthony + příjm.</i>	722
genitiv/ akuzativ	<i>Anthonyho + -e</i>	139
	<i>Anthonyho + -a</i>	119
	<i>Anthonyho + -y</i>	46
	<i>Anthonyho + -ho</i>	45
	<i>Anthonyho bez příjm.</i>	25
	<i>Anthonyho la Paglii</i>	3
	<i>Anthonyho + neskl. příjm.</i>	1
	<i>Anthony + -a</i>	43
	<i>Anthony + -e</i>	28
	<i>Anthony + -ho</i>	13
dativ	<i>Anthonymu + -ovi</i>	13
	<i>Anthonymu + -mu</i>	9
	<i>Anthonymu bez příj.</i>	1
	<i>Anthony + -ovi</i>	9
	<i>Anthony + -mu</i>	3
lokál	<i>Anthony + -ovi</i>	3
	<i>Anthony + bez příj.</i>	1
	<i>Anthony + -ovi</i>	1
instrumentál	<i>Anthony + -em</i>	214
	<i>Anthony + -im</i>	1
	<i>Anthony + -em</i>	73
	<i>Anthony + bez příj.</i>	14

Maskulinum Anthony patří v rámci námi analyzovaných jmen v korpusu SYN2009PUB mezi ta s nejvyšším počtem konkordancí. V celém deklinačním paradigmatu výrazně dominuje kombinace s příjmením. Rodné jméno je při ohýbání většinou doplněno pronominálními deklinačními formanty, což potvrzuje doporučený způsob adaptace antroponym zakončených ve zvukové formě na [i]/[í] a v té grafické na *-i,-y/-í,-ý*. (srov. např. Kučera – Zeman, 1998, s. 23) Pouze v instrumentálu převažuje původní podoba jména, ale identifikaci pádového tvaru zabezpečuje příjmení, jež bylo přítomné ve všech těchto případech. V tabulkách máme zaznamenanou i deklinaci přítomných příjmení, která je samozřejmě různorodá v závislosti na konkrétním vlastním jménu. Tyto záznamy nám dokládají, že autoři textů většinou použili obě vlastní jména označovaných osob. Nevyskytla se ani jedna konkordance, ve které by figurovalo rodné jméno i příjmení pouze v původní podobě. Při kontrole záznamů jsme vytřídili propria fungující jako příjmení, názvy písní, hudební skupiny a další.

2. BARRY

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Barry*, vysl. [beri]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Barry + příj.</i>	790
	<i>Barry bez příj.</i>	61
genitiv/ akuzativ	<i>Barryho + -a</i>	128
	<i>Barryho + -e</i>	42
	<i>Barryho bez příj.</i>	26
	<i>Barryho + -ho</i>	15
	<i>Barry + -a</i>	8
	<i>Barry + -ho</i>	3
	<i>Barry + -e</i>	1
dativ	<i>Barrymu bez příj.</i>	13
	<i>Barrymu + -ovi</i>	12
	<i>Barry + -ovi</i>	2
lokál		0
instrumentál	<i>Barrym + -em</i>	35
	<i>Barrym bez příj.</i>	6
	<i>Barrym + -ym</i>	2
	<i>Barry + -em</i>	12
	<i>Barry + -ym</i>	2

U vlastního jména *Barry* bychom mohli zopakovat všechny tendence adaptování jako u antroponyma *Anthony*. Pouze s tím rozdílem, že nyní je i instrumentál reprezentován nejčastěji rodným jménem ohýbaným pomocí zájmené koncovky společně s příjmením, což dokládá dominantní vliv pronominální deklinace v celém paradigmatu. Lokálové užití se v korpusu SYN2009PUB nevyskytlo. Mnoho konkordancí bylo pro náš výzkum nerelevantní, a proto jsme je opět do tabulky nezařadili, např. označení univerzity, města, tropické bouře atd.

3. GIANLUIGI

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Gianluigi*, vysl. [džanludži]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Gianluigi + příj.</i>	177
	<i>Gianluigi bez příj.</i>	2
genitiv/ akuzativ	<i>Gianluigiho + -a</i>	24
	<i>Gianluigiho + -ho</i>	5
	<i>Gianluigiho bez příj.</i>	1
	<i>Gianluigi + -a</i>	1
dativ	<i>Gianluigimu + -ovi</i>	8
lokál		0
instrumentál	<i>Gianluigim + -em</i>	10
	<i>Gianluigim + -im</i>	1
	<i>Gianluigi + -em</i>	1

Italská „OJ zakončená na -i [i] (Luigi [ludži] se skloňují pomocí zájmenných koncovek...“ (Zeman, 2005, s. 9) Dle této premisy s vlastním jménem *Gianluigi* zacházeli i autoři námi analyzovaných korpusových textů. Kromě pouhých třech konkordancí je ve všech ostatních přítomné rodné jméno i příjmení, které vždy podléhá začlenění do našeho jazykového systému prostřednictvím deklinace. Nejfrekventovaněji vlastní jméno označovalo italského fotbalistu Gianluigo Buffona.

4. HENRI

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména *Henri*, vysl. [ánri]²⁴

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Henri + příjm.</i>	647
	<i>Henri bez příj.</i>	58
genitiv/ akuzativ	<i>Henriho + -a</i>	108
	<i>Henriho + -e</i>	71

²⁴ Uvádíme výslovnost francouzské podoby jména. (srov. Zeman, 2003, s. 18)

	<i>Henriho bez příj.</i>	39
	<i>Henriho + -ho</i>	16
	<i>Henriho + -i/-y</i>	4
	<i>Henriho + neskl. příj.</i>	2
	<i>Henri + -a</i>	55
	<i>Henri + -e</i>	18
	<i>Henri + -ho</i>	5
dativ	<i>Henri + -ovi</i>	14
	<i>Henrimu + -ovi</i>	8
	<i>Henrimu bez příj.</i>	5
	<i>Henrimu + neskl. příj.</i>	1
vokativ	<i>Henri bez příj.</i>	3
lokál	<i>Henrim + -ovi</i>	8
	<i>Henrim bez příj.</i>	1
	<i>Henri + -ovi</i>	6
	<i>Henri + -e</i>	1
instrumentál	<i>Henrim + -em</i>	20
	<i>Henrim bez příj.</i>	5
	<i>Henrim + -im</i>	3
	<i>Henri + -em</i>	17
	<i>Henri + -im</i>	1
	<i>Henri + neskl. příj.</i>	1

V komparaci s předchozími třemi rodnými jmény sledujeme mírný nárůst užití příjmení v původní podobě, a také jeho absenci v některých záznamech, ale stále je to při posouzení počtu ostatních konkordancí minoritním jevem. Všeobecně opět dominuje zájmenná deklinace spolu s ohýbaným příjmením. Pro náš výzkum jsme zaznamenávali pouze tvary jmen o dvou členech, tedy jednoho rodného jména a jednoho příjmení z důvodů, které jsme stanovili v úvodu k výzkumu (viz kap. 3.1).

5. CHARLIE

Tab. 5: Výskyty tvarů vlastního jména *Charlie*, vysl. [čárli]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Charlie + příj.</i>	773
	<i>Charlie bez příj.</i>	386
genitiv/ akuzativ	<i>Charlieho + -a</i>	313
	<i>Charlieho bez příj.</i>	135
	<i>Charlieho + -e</i>	32
	<i>Charlieho + -ho</i>	7
	<i>Charlie + -a</i>	41
	<i>Charlie + -e</i>	8
	<i>Charlie + -ho</i>	1
	<i>Charlie bez příj.</i>	3
dativ	<i>Charliemu bez příj.</i>	19
	<i>Charliemu + -ovi</i>	18
	<i>Charliemu + -mu</i>	2
	<i>Charlie + -ovi</i>	5
	<i>Charlie + -mu</i>	1
vokativ	<i>Charlie bez příj.</i>	5
lokál	<i>Charliem bez příj.</i>	9
	<i>Charliem + -ovi</i>	3
	<i>Charlie + -ovi</i>	8
instrumentál	<i>Charliem + -em</i>	74
	<i>Charliem bez příj.</i>	33
	<i>Charliem + -ym</i>	1
	<i>Charlie + -em</i>	33

U anglického antroponyma je situace už trochu disparátní v tom, že v celém paradigmatu vzrostl výskyt samotného (s výjimkou třech případů) vždy zájmené deklinaci podléhajícího rodného jména. V dativu a lokálu tento stav převládá. Kombinace vlastního jména s příjmením je až druhá v pořadí. Zkoušeli jsme položit i dotaz na genitiv/akuzativ, jenž by odpovídal ohýbání podle vzoru „pán“, ale v korpusu SYN2009PUB tomuto zadání žádná konkordance neodpovídá. Osobní jméno *Charlie* je

všeobecně velmi známé a v závislosti na tom se v korpusu často objevovalo nejen jako vlastní jméno osob, ale i hudebního klubu, firmy, muzea, galerie a podobně. Tato propria byla samozřejmě jako v případě podobných situací u každého antroponyma vyčleněna.

6. JERZY

Tab. 6: Výskyty tvarů vlastního jména *Jerzy*, vysl. [jeři]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Jerzy + příj.</i>	984
	<i>Jerzy bez příj.</i>	23
genitiv/ akuzativ	<i>Jerzyho + -a</i>	263
	<i>Jerzyho + -ho</i>	40
	<i>Jerzyho + -e</i>	26
	<i>Jerzyho + -y</i>	6
	<i>Jerzyho bez příj.</i>	6
	<i>Jerzyho + neskl. příj.</i>	3
	<i>Jerzyho + -u</i>	3
	<i>Jerzyho Zoně</i>	1
	<i>Jerzy + -a</i>	11
	<i>Jerzy + -ho</i>	3
	<i>Jerzy + -e</i>	1
	dativ	<i>Jerzemu + -ovi</i>
<i>Jerzemu bez příj.</i>		4
<i>Jerzemu + -mu</i>		3
<i>Jerzy + -ovi</i>		2
lokál	<i>Jerzym + -ovi</i>	3
	<i>Jerzym + -ovi</i>	2
instrumentál	<i>Jerzym + -em</i>	43
	<i>Jerzym + -ým</i>	6
	<i>Jerzym + -ou</i>	2
	<i>Jerzy + -em</i>	13
	<i>Jerzy + -im</i>	5

Atroponymum Jerzy přímo užívá Zeman jako příklad skupiny vlastních jmen polského vlastního původu zakončených na *-i/-y*, které se skloňují pomocí zájmených koncovek. (srov. Zeman, 2006, s. 8). Naše korpusové záznamy potvrzují tuto tendenci i v uživatelském úzu. Vlastní jméno v původní podobě se vyskytuje ojediněle, a pokud ano, tak vždy v přítomnosti příjmení určujícího pádové zařazení. S čímž souvisí, že absenci příjmení ilustruje také pouze minimální část záznamů. Zejména genitiv/akuzativ dokládá, že polské rodné jméno v korpusových textech označuje mnoho různých osobností. Avšak nejčastěji se jednalo o politika Jerzyho Buzka.

7. LESLIE

Tab. 7: Výskyty tvarů vlastního jména *Leslie*, vysl. [leslí]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Leslie + příj.</i>	176
	<i>Leslie bez příj.</i>	10
genitiv/ akuzativ	<i>Leslie + -a</i>	51
	<i>Leslie + -e</i>	2
	<i>Leslie + -ho</i>	1
	<i>Leslieho + -a</i>	12
	<i>Leslieho bez příj.</i>	10
	<i>Leslieho + -e</i>	1
dativ	<i>Lesliemu + -ovi</i>	2
	<i>Leslie + -ovi</i>	1
lokál		0
instrumentál	<i>Leslie + -em</i>	63
	<i>Lesliem + -em</i>	2
	<i>Lesliem bez příj.</i>	1

Antroponymum *Leslie* patří do skupiny jmen, u kterých jsme si v teoretické části uvedli, že ohýbání kolísá mezi tvary podle vzoru „pán“ a tvary se zájmenými koncovkami. (srov. dostupné z WWW <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=323>, 25. 3. 2013) Záznamy nedokládají ani jednu formu jmenné deklinace. Zkoušeli jsme zadávat i konkrétní dotazy na tyto formy jména, ale v korpusu SYN2009PUB se nevyskytují.

Pouze v případě instrumentálu nemůžeme vzhledem k omezenosti našeho materiálu se stoprocentní jistotou tvrdit, že nejde o jmennou deklinaci z důvodů, které jsou zřejmé, a definovali jsme je již výše. Ani zájmenná deklinace ale není dominantním způsobem adaptace jména. Naše výsledky dokazují, že autoři námi zkoumaných textů nejčastěji volí variantu ponechání rodného jména v originální formě, které pak doplní příjmením ilustrující svým pádovým tvarem postavení v deklinačním paradigmatu. Absence ohýbaného příjmení je minimální.

8. LUIGI

Tab. 8: Výskyty tvarů vlastního jména *Luigi*, vysl. [lujdzi]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Luigi + příj.</i>	319
	<i>Luigi bez příj.</i>	40
genitiv/ akuzativ	<i>Luigiho + -ho</i>	79
	<i>Luigiho + -a</i>	51
	<i>Luigiho bez příj.</i>	16
	<i>Luigiho + -y</i>	4
	<i>Luigiho + -u</i>	3
	<i>Luigiho + -e</i>	2
	<i>Luigi + -ho</i>	52
	<i>Luigi + -a</i>	11
	<i>Luigi + -y</i>	3
	<i>Luigi + -e</i>	1
	dativ	<i>Luigimu + -ovi</i>
<i>Luigimu bez příj.</i>		3
<i>Luigimu + -mu</i>		1
<i>Luigi + -ovi</i>		1
vokativ	<i>Luigi bez příj.</i>	5
lokál	<i>Luigim bez příj.</i>	1
instrumentál	<i>Luigim bez příj.</i>	3
	<i>Luigim + -im</i>	4
	<i>Luigim + -ou</i>	1

Výzkum vlastního jména *Luigi* potvrzuje, jako výše uvedené podobné italské antroponymum *Gianluigi*, majoritní zastoupení pronominální deklinace. Tak jako v ostatních tabulkách s korpusovými výsledky i zde registrujeme dominantní tendenci užívání rodného jména ve spojení s převážně ohýbaným příjmením. Sledujeme opakující se jev, kdy v případě ponechání rodného jména v původním tvaru nese výpovědní funkci o zařazení v deklinačním paradigmatu příjmení. To je zcela vynecháno v několika případech, kde je vždy skloňováno rodné jméno. V konkordanci reprezentující vokativ je nám pádové zařazení okamžitě jasné z kontextu, zejména označením přímé řeči.

9. TONI

Tab. 9: Výskyty tvarů vlastního jména *Toni*, vysl. [toni]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Toni + příj.</i>	767
	<i>Toni bez příj.</i>	74
genitiv/ akuzativ	<i>Toniho + -a</i>	114
	<i>Toniho bez příj.</i>	29
	<i>Toniho + -e</i>	10
	<i>Toniho + -ho</i>	1
	<i>Toni + -a</i>	7
	<i>Toni + -e</i>	2
dativ	<i>Tonimu + -ovi</i>	21
	<i>Tonimu bez příj.</i>	11
vokativ	<i>Toni bez příj.</i>	1
lokál	<i>Tonim bez příj.</i>	3
instrumentál	<i>Tonim + -em</i>	56
	<i>Tonim bez příj.</i>	1
	<i>Toni + -em</i>	3

Vlastní jméno *Toni* se skloňuje pomocí zájmených formantů. Ve všech záznamech, kdy uživatel ponechal rodné jméno v původní podobě, naznačil pádové zařazení alespoň prostřednictvím příjmení. Antroponymum *Toni* figurovalo

v korpusu také jako femininum, konkrétně ve sto patnácti konkordancích. Nejčastěji označovalo Toni Morrisonovou. Do tabulky jsme nezařadili ani záznamy, v nichž mělo vlastní jméno funkci příjmení.

3.4.2 Rodná jména zakončená v grafické podobě na -i, -y/-í, -ý

1. RAY

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Ray*, vysl. [rej]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Ray + příj.</i>	1047
	<i>Ray bez příj.</i>	231
genitiv/ akuzativ	<i>Raye + -ho</i>	220
	<i>Raye + -e</i>	192
	<i>Raye + -a</i>	124
	<i>Raye bez příj.</i>	72
	<i>Raye + -y</i>	3
	<i>Raye + -u</i>	1
	<i>Ray + -e</i>	32
	<i>Ray + -ho</i>	7
	<i>Ray + -a</i>	6
dativ	<i>Rayi + -ovi</i>	25
	<i>Rayi + -mu</i>	2
	<i>Rayovi bez příj.</i>	16
	<i>Rayovi + -ovi</i>	3
	<i>Rayovi + -mu</i>	7
	<i>Ray + -ovi</i>	11
lokál	<i>Rayi + -ovi</i>	7
	<i>Rayi + -ovi</i>	4
	<i>Rayovi bez příj.</i>	3
instrumentál	<i>Rayem + -em</i>	68
	<i>Rayem bez příj.</i>	14

	<i>Rayem + -ym</i>	5
	<i>Rayem + neskl. příj.</i>	3
	<i>Ray + -em</i>	11

Osobní jméno *Ray* patří do skupiny jmen, které se na základě své fonické podoby končící na [ej] skloňuje podle vzoru „muž“. (srov. Kučera – Zeman, 1998, s. 25) Odpovídají tomu korpusové záznamy. Nejhojněji se v textech vyskytuje forma, kdy je rodné jméno ve spojení s příjmením, přičemž skloněná jsou obě antroponyma. V případech, kdy jsme zaznamenali absenci příjmení, bylo rodné jméno ohýbané vždy. Vyskytly se i konkordance reprezentující užití původní podoby jména, které byly ve všech případech opět doplněné skloněným příjmením, tudíž pro recipienta není obtížné vlastní jméno identifikovat. V dativu sledujeme, že přibližně stejnou měrou je využíván kratší tvar *Rayi* a *Rayovi*. Vyloučili jsme propria označující album zpěvačky Madonny, hudební skupinu, divadlo a další.

3.4.2 Shrnutí

Pouze poslední rodné maskulinum našeho výzkumu *Ray* je skloňováno pomocí jmenného vzoru „muž“. U všech ostatních rodných maskulin sledujeme vytváření deklinačního paradigmatu prostřednictvím pronominálních formantů. Můžeme tak potvrdit, že uživatelé adaptují přejatá antroponyma podle pravidel doporučených jazykovými příručkami. Pouze rodné jméno *Leslie* se vymyká, protože dominující tendencí je zanechávání antroponyma v původní formě jména, avšak doplněné o příjmení, které určuje gramatickou kategorii pádu. Přičemž očekávaná jména deklinace pomocí vzoru „pán“ se nevyskytla. V návaznosti na zmíněnou funkci příjmení se dostáváme k výrazné uživatelské tendenci, kterou námi analyzovaný jazykový materiál reflektuje. Autoři textů většinou používají rodné jméno v kombinaci i s příjmením. Minimálně jedno z osobních jmen bývá většinou ohýbané, často právě to rodné, viz dále. Tento jev vyplývá z charakteru publicistických textů, v nichž samotné rodné jméno nemá tak časté uplatnění, jako bychom si to dovedli představit například v beletrii. Zanechávání antroponym v původním tvaru je u této skupiny rodných jmen

minimální. Silně flektivní ráz našeho jazyka se na vzorku deseti rodných maskulin tedy projevil výrazně. Morfologická adaptace výše popsaných antroponym nečiní uživatelům obtíže. Ortografická podoba excerpovaných vlastních mužských jmen je transparentní, díky čemuž jsme nezaznamenali ani žádné prohřešky vůči jejich náležitým pravopisným formám.

3.4.4 Příjmení zakončená ve výslovnosti na [i]/[i]

1. BOCELLI

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Bocelli*, vysl. [bočeli]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Bocelli + RJ</i>	178
	<i>Bocelli bez RJ</i>	71
	<i>Boceli</i>	1
genitiv/ akuzativ	<i>Bocelliho bez RJ</i>	46
	<i>Bocelliho + -i/-y</i>	35
	<i>Bocelliho + -a</i>	27
	<i>Bocelliho + -u</i>	9
dativ	<i>Bocellimu bez RJ</i>	9
	<i>Bocellimu + -ovi</i>	2
lokál	<i>Bocellim bez RJ</i>	2
instrumentál	<i>Bocellim + -ou</i>	26
	<i>Bocellim bez RJ</i>	17

U příjmení *Bocelli* sledujeme očekávanou pronominální deklinaci. Příjmení má přesnější výpovědní hodnotu o označované osobě, tudíž registrujeme v porovnání s předchozí skupinou rodných jmen i více konkordancí, kde uživatelé použili jenom samotné příjmení. Ale i tak dominuje kombinace skloněného příjmení spolu s ohýbaným rodným jménem. Zdvojený grafém *-ll* chyběl v jednom nominativu.

2. BOWIE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Bowie*, vysl. [bouví]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Bowie + RJ</i>	462
	<i>Bowie bez RJ</i>	335
	<i>Bovie + RJ</i>	3
genitiv/ akuzativ	<i>Bowieho + -a</i>	249
	<i>Bowieho bez RJ</i>	208
	<i>Bowie + -a</i>	4
dativ	<i>Bowiemu bez RJ</i>	19
	<i>Bowiemu + RJ</i>	11
	<i>Bowiemu + -ovi</i>	1
lokál	<i>Bowiem + -u</i>	8
	<i>Bowiem bez RJ</i>	4
instrumentál	<i>Bowiem + -em</i>	64
	<i>Bowiem bez RJ</i>	16
	<i>Bowie + -em</i>	1

Analogická situace jako u příjmení *Bocelli* panuje i u antroponyma *Bowie*. Jen celkový počet záznamů je mnohonásobně vyšší. Nejčastěji jméno označovalo zpěváka Davida Bowieho. V nominativu se opět objevilo pochybení v pravopisné podobě jména, autoři ve třech záznamech zaměnili náležitý grafém *-w*. Tento počet je však v objemu všech záznamů vlastního jména nicotný. Příjmení je ve všeobecném úzu velmi známé a jeho adaptace uživatelům nečiní problémy.

3. BUKOWSKI

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Bukowski*, vysl. [bukovski]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Bukowski + RJ</i>	104
	<i>Bukowski bez RJ</i>	66
genitiv/ akuzativ	<i>Bukowského + -e</i>	108

	<i>Bukowského bez RJ</i>	81
	<i>Bukowského + -a</i>	5
dativ	<i>Bukowskému bez RJ</i>	8
	<i>Bukowskému + -i</i>	2
vokativ	<i>Bukowski bez RJ</i>	1
lokál	<i>Bukowském bez RJ</i>	4
	<i>Bukowském + -i</i>	1
instrumentál	<i>Bukowským bez RJ</i>	7
	<i>Bukowským + -em</i>	1

Vlastní jméno *Bukowski* patří do skupiny jmen, u kterých je uplatňováno složené skloňování podle přídavných jmen tvrdých typu *mladý*. Zřídka se může objevit i deklinace pronominální. (srov. Kučera – Zeman, 1998, s. 26) My jsme zaregistrovali pouze skloňování adjektivního typu. Přítomnost a absence rodného jména u příjmení zde začíná být ve vyrovnané míře.

4. CHOMSKY

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména *Chomsky*, vysl. [čomski]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Chomsky bez RJ</i>	107
	<i>Chomsky + RJ</i>	50
	<i>Chomski + RJ</i>	3
	<i>Chomski bez RJ</i>	1
genitiv/ akuzativ	<i>Chomského bez RJ</i>	51
	<i>Chomského + -a</i>	18
dativ	<i>Chomskému bez RJ</i>	4
lokál	<i>Chomském + neskl. RJ</i>	1
instrumentál		0

Složené skloňování podle přídavných jmen reflektuje i antroponymum *Chomsky*. Vlastní jméno se nejčastěji vyskytovalo v nominativu a genitivu/akuzativu. Instrumentálový tvar nedohledal korpusový manažer ani jeden. V nominativu jsme

zaznamenali nenáležitou pravopisnou formu jména, uživatelé se pravděpodobně nechali ovlivnit fonickou podobou příjmení. Převládá užití bez rodného jména. Setkali jsme se i s počestěnou formou jména v nominativu – *Chomský*.

5. KACZYŃSKI

Tab. 5: Výskyty tvarů vlastního jména *Kaczyński*, vysl. [kačinski]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Kaczyński + RJ</i>	185
	<i>Kaczyński bez RJ</i>	88
genitiv/ akuzativ	<i>Kaczyńského + -a</i>	77
	<i>Kaczyńského bez RJ</i>	29
dativ	<i>Kaczyńskému + -u</i>	5
	<i>Kaczyńskému bez RJ</i>	4
	<i>Kaczyńskému + -ovi</i>	1
lokál		0
instrumentál	<i>Kaczyńským + -em</i>	9
	<i>Kaczyńským bez RJ</i>	7

Stejně tak u polského antroponyma reflektují korpusové záznamy složené adjektivní skloňování podle vzoru „mladý“. Tendence v užívání rodného jména je oproti *Chomskému* opozitní, dominuje užití kombinace obou deklinací podléhajících jmen. Do tabulky výskytů jsme uvedli formu jména odpovídající originální podobě v polském jazyce, tedy s grafémem *-ń*, který se v našem jazyce běžně nepoužívá. V korpusových textech se jméno často vyskytovalo bez tohoto grafému. My jsme záznamy sjednotili, protože na deklinaci nemá absence speciálního znaku vliv. Pro úplnost uvedeme, že v originální podobě jsme jméno zaznamenali ve 177 případech v různých pádových variacích, ve zbytku bylo počestěné.

6. LEIGH

Tab. 6: Výskyty tvarů vlastního jména *Leigh*, vysl. [lí]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Leigh + RJ</i>	117
	<i>Leigh bez RJ</i>	79
genitiv/ akuzativ	<i>Leigha + -a</i>	74
	<i>Leigha bez RJ</i>	6
	<i>Leigha + neskl. RJ</i>	1
dativ	<i>Leighovi + -u</i>	3
	<i>Leighovi bez RJ</i>	2
lokál		0
instrumentál	<i>Leighem + -em</i>	3
	<i>Leighem bez RJ</i>	2

Antroponymum *Leigh* je ohýbáno prostřednictvím jmenného vzoru „pán“. Stejně, jak doporučují jazykové příručky. Majoritním jevem je kombinace příjmení s rodným jménem, přičemž skloněná jsou téměř vždy obě jména. Často jméno fungovalo jako rodné femininum, tyto záznamy jsme do tabulky nezařadili.

7. MANCINI

Tab. 7: Výskyty tvarů vlastního jména *Mancini*, vysl. [mancini]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Mancini bez RJ</i>	113
	<i>Mancini + RJ</i>	93
genitiv/ akuzativ	<i>Manciniho bez RJ</i>	25
	<i>Manciniho + -ho</i>	13
	<i>Manciniho + -a</i>	13
	<i>Mancini + neskl. RJ</i>	2
dativ	<i>Mancinimu bez RJ</i>	9
	<i>Mancinimu + -u</i>	8
lokál		0

instrumentál	<i>Mancinim bez RJ</i>	7
	<i>Mancinim + -em</i>	5
	<i>Mancinim + -ym</i>	1

U vlastního jména *Mancini* se o trochu více prosadilo užití samotného příjmení bez rodného jména. Opět registrujeme výhradní zastoupení ohýbání pomocí zájmenných deklinačních formantů. Žádný záznam nedokládá ponechání příjmení v nesklonované podobě. Vyloučili jsme propria figurující jako femininum a rodné jméno.

8. McSORLEY

Tab. 8: Výskyty tvarů vlastního jména *McSorley*, vysl. [meksorli]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>McSorley bez RJ</i>	46
	<i>McSorley + RJ</i>	27
genitiv/ akuzativ	<i>McSorleyho bez RJ</i>	19
	<i>McSorleyho + -ho</i>	8
	<i>McSorleyho + neskl. RJ</i>	1
dativ	<i>McSorleymu bez RJ</i>	11
	<i>McSorleymu + -mu</i>	3
lokál		0
instrumentál	<i>McSorley + -ym</i>	1

I u vlastního jména *McSorley* jsou k jeho začlenění do českého jazykového systému preferovány pronominální formanty. I ostatní tendence jsou obdobné s těmi u předchozího příjmení *Mancini*. Už u čtvrtého příjmení v řadě jsme nezaregistrovali ani jeden záznam formy jména v lokálu. Antroponymum se v korpusu objevilo pouze v souvislosti s kanadským hokejistou Martym McSorleym, což můžeme sledovat i na skloňování přítomného rodného jména, které se také v závislosti na svém zakončení ohýbá pomocí zájmenných koncovek. Pokoušeli jsme se zadávat i dotazy na konkrétní tvary vlastního jména, které by odpovídaly sklonění podle vzoru „muž“, například [word="McSorleye"]. Korpusový manažer Bonito nenabídl žádný takový záznam.

To podporuje tvrzení, že tento způsob deklinace je v tomto případě hodnocený spíše jako méně vhodný či zastaralý. (srov. MČ 2, 1986, s. 360) Došli jsme k rozdílnému výsledku než Zeman, který uvádí: „Zájmenné tvary byly preferované ve zvukové formě, jmenným tvarům byla dáována přednost v grafické formě.“ (NŘ, 1997, s. 83) K tomuto závěru došel na základě rozboru, jakým způsobem užívali v médiích jméno hokejisty během hokejové ligy v roce 1993. My už nezaregistrovali jmenné skloňování ani v psaných publicistických textech.

9. SARKOZY

Tab. 9: Výskyty tvarů vlastního jména *Sarkozy*, vysl. [sarkozi]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Sarkozy bez RJ</i>	288
	<i>Sarkozy + RJ</i>	253
	<i>Sarkozi + RJ</i>	1
genitiv/ akuzativ	<i>Sarkozyho bez RJ</i>	115
	<i>Sarkozyho + -e</i>	60
dativ	<i>Sarkozymu bez RJ</i>	23
	<i>Sarkozymu + -i</i>	14
	<i>Sarkozymu + -ovi</i>	1
vokativ	<i>Sarkozy bez RJ</i>	1
lokál	<i>Sarkozym + -i</i>	2
	<i>Sarkozym bez RJ</i>	1
instrumentál	<i>Sarkozym + -em</i>	29
	<i>Sarkozym bez RJ</i>	7

Pronominální deklinaci jsme zaznamenali i v adaptování příjmení *Sarkozy*. V nominativu jsme zaregistrovali jednu pravopisnou odchylku v podobě *Sarkozi*. Ve stejném pádu je přítomnost a absence rodného jména téměř na stejné úrovni. Zbývající paradigma ilustruje mírnou převahu užití samotného příjmení, které je vždy skloněné, takže ani v těchto případech není recipient uváděn do náročnějších situací.

3.4.5 Příjmení zakončená v grafické podobě na -i, -y/-í, -ý

1. GALILEI

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Galilei*, vysl. [galilej]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Galilei + RJ</i>	135
	<i>Galilei bez RJ</i>	18
genitiv/ akuzativ	<i>Galileiho + -a</i>	30
	<i>Galileiho bez RJ</i>	14
	<i>Galileie + -a</i>	7
	<i>Galileie + -a</i>	6
dativ	<i>Galilei + -ovi</i>	1
lokál	<i>Galileiovi + -u</i>	1
instrumentál		0

I v případě vlastního jména *Galilei*, které nemá homonymní ortografickou a fonickou podobu, se v jazykových příručkách setkáme s návodem, abychom ho jako uživatelé skloňovali zájmeným způsobem, čímž se autoři publicistických textů zaznamenaných v korpusu SYN2009PUB většinou řídili. Ovšem v minoritním zastoupení se objevily i formy jména, které odpovídají ohýbání podle vzoru „muž“, které jsou též přípustné a korektní. (srov. dostupné z WWW <http://prirucka.ujc.cas.cz/id=320>, 2. 4. 2013) Příjmení *Galilei* se většinou objevovalo i v kombinaci s rodným skloňovaným jménem.

3.4.6 Shrnutí

Příjmení, která jsme vybrali pro náš výzkum, se nejčastěji adaptují do českého jazyka opět pronominálně. Na druhém místě jsou antroponyma, která se skloňují pomocí adjektivního vzoru „mladý“. V pořadí poslední je nyní deklinace jmennými vzory. Morfologické začleňování příjmení probíhá vždy v rámci doporučení jazykových

příruček. V komparaci s rodnými jmény sledujeme nárůst přítomnosti pouze samotného příjmení. Jak už jsme zmínili výše, příjmení mají samy o sobě konkrétnější výpovědní hodnotu o označovaném, proto se domníváme, že autoři textů neměli tak silnou tendenci doplňovat je rodnými jmény. Ale i přesto se stejně jako rodná jména i příjmení nejčastěji objevují v kombinaci obou jmen. V porovnání s antroponymy zakončenými na *-e/-é* či [e]/[é], vyhledávanými v předchozím výzkumu z korpusu SYN2006PUB, je zajímavé, že ani příjmení se téměř nevyskytují v neohýbaných podobách. Dominuje důsledná adaptace minimálně jednoho ze jmen, hojněji obou. Soudíme tak, že vliv silně flektivního českého jazyka na přejatá antroponyma je velmi silný. Zaznamenali jsme více odchylek od korektních ortografických podob jmen, ale stále je jejich počet velmi nízký. Z našich výsledků vyplývá, že jsme vybrali antroponyma, která nečiní uživatelům větší problémy a nemají problém s jejich začleňováním.

3.5 FEMININA ZAKONČENÁ NA -I,-Y/-Í,-Ý NEBO [I], [Í]

3.5.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [i],[í]

1. ANGIE

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Angie*, vysl. [endží]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Angie bez příj.</i>	51
	<i>Angie + -ová</i>	21
	<i>Angie + neskl. příj.</i>	5
genitiv	<i>Angie bez příj.</i>	10
	<i>Angie + -ové</i>	3
dativ	<i>Angie bez příj.</i>	1
akuzativ	<i>Angie bez příj.</i>	4
vokativ	<i>Angie bez příj.</i>	3
instrumentál	<i>Angie + -ovou</i>	5
	<i>Angie bez příj.</i>	5
	<i>Angie + neskl. příj.</i>	1

Rodné femininum *Angie* patří do skupiny, pro kterou platí, že: „Ženská jména zakončená na vyslovované -e,-i (psané třeba též -ie,-y) zůstávají vždy nesklonná,...“ (Váhala, 1963, s. 187) Naše záznamy potvrzují, že v případě tohoto antroponyma se uživatelská tendence nezměnila. Disparátní situace jsme zaznamenali až u jmen následujících. Korpusový manažer nám nabídl rodné jméno *Angie* pouze v nesklonné formě. Příjmení ve vyšším počtu konkordancí chybělo, ale pokud bylo přítomné, tak častěji přechýlené. Při kontrole jednotlivých záznamů bylo nutné procházet širší kontext, abychom zjistili, o jaké pádové určení se jedná. V některých záznamech nám napomohla „opěrná slova“, která uživatelé připojují k antroponymům. Recipientům tak naznačí pádový tvar. Řadu pro náš záměr nevhodných proprií jsme museli vyloučit, časté bylo označení písně od hudební skupiny Rolling Stones.

2. BONNIE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Bonnie*, vysl. [boní]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Bonnie + -ová</i>	56
	<i>Bonie + -ová</i>	2
	<i>Bonnie bez příj.</i>	39
	<i>Bonie bez příj.</i>	9
	<i>Bonnie + neskl. příj.</i>	33
genitiv	<i>Bonnie + -ové</i>	15
	<i>Bonnie bez příj.</i>	10
	<i>Bonnie + neskl. příj.</i>	3
dativ	<i>Bonnie bez příj.</i>	3
	<i>Bonnie + -ové</i>	1
akuzativ	<i>Bonnie + -ovou</i>	5
	<i>Bonnie bez příj.</i>	4
	<i>Bonie bez příj.</i>	1
	<i>Bonii + -ovou</i>	1
instrumentál	<i>Bonnie + -ovou</i>	8
	<i>Bonie + -ovou</i>	1
	<i>Bonnie bez příj.</i>	7
	<i>Bonie bez příj.</i>	1
	<i>Bonnie + neskl. příj.</i>	2
	<i>Bonnií + -ovou</i>	4
	<i>Bonii+ -ovou</i>	1
	<i>Bonnií bez příj.</i>	1
	<i>Boníí bez příj.</i>	1

U vlastního jména *Bonnie* registrujeme adaptační tendenci, kterou zmiňuje Knappová. (srov. NŘ, 1988, s. 107) Poukazuje na fakt, že feminina zakončená v grafické podobě na *-ie* a ve výslovnosti na [í] se v publicistických textech objevují skloněné podle vzoru „růže“. Tento jev se objevuje i v našich záznamech z korpusu SYN2009PUB, konkrétně v genitivu a instrumentálu, ale pouze v minimálním počtu. Dominantní zůstala nesklonná forma jména, která je většinou doplněná o přechýlené příjmení, jež

na sebe přebírá funkci pádového zařazení. Často se objevovalo proprium denotující hurikán, tyto záznamy jsme do tabulky nezahrnovali. Celkem v osmnácti konkordancích jsme zaznamenali odchylku od náležité ortografické formy antroponyma, vždy chyběl zdvojený grafém.

3. CONNIE

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Connie*, vysl. [koní]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Connie bez příj.</i>	39
	<i>Connie + neskl. příj.</i>	43
	<i>Conie + neskl. příj.</i>	11
	<i>Connie + -ová</i>	39
	<i>Conie + -ová</i>	2
genitiv	<i>Connie + -ové</i>	3
	<i>Connie bez příj.</i>	1
dativ	<i>Connie + -ové</i>	3
	<i>Connie bez příj.</i>	1
akuzativ	<i>Connie bez příj.</i>	5
	<i>Connie + -ovou</i>	4
	<i>Connie + neskl. příj.</i>	3
	<i>Connii bez příj.</i>	3
instrumentál	<i>Connie + -ovou</i>	10
	<i>Connie bez příj.</i>	5
	<i>Connie + neskl. příj.</i>	3

Analogická situace ve všech sledovaných parametrech panuje i u antroponyma *Connie*. Deklinaci dle vzoru „růže“ jsme zaznamenali, pouze ale ve třech záznamech akuzativu. Prohřešky vůči pravopisné normě se objevily opět v absenci zdvojeného grafému. Zaregistrovali jsme také konkordance, v nichž fungovalo spojení: Edward a Connie Sumnerovi (28). Rodné jméno *Connie* je sice v neskloněné podobě, ale kontext nám prozrazuje, že se jedná o femininum v nominativu. Ze záznamů jsme separovali propria figurující jako maskulinum, loď a větrný cyklon.

4. ELENI

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména *Eleni*, vysl. [eleni]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Eleni + -ová</i>	40
	<i>Eleni + neskl. příj.</i>	17
	<i>Eleni bez příj.</i>	6
genitiv	<i>Eleni + -ové</i>	1
dativ/lokál		0
akuzativ	<i>Eleni + -ovou</i>	5
	<i>Eleni + neskl. příj.</i>	4
instrumentál	<i>Eleni + -ovou</i>	10
	<i>Eleni + neskl. příj.</i>	1

Řecké femininum *Eleni* je slovtvorně průhledné, tudíž nečiní uživatelům žádné potíže. Zaregistrovali jsme pouze neskloněné formy jména opět nejčastěji s připojeným přechýleným příjmením.

5. JENNY

Tab. 5: Výskyty tvarů vlastního jména *Jenny*, vysl. [dženi]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Jenny + -ová</i>	207
	<i>Jenny bez příj.</i>	141
	<i>Jenny + neskl. příj.</i>	73
genitiv	<i>Jenny bez příj.</i>	31
	<i>Jenny + -ové</i>	30
	<i>Jenny + neskl. příj.</i>	8
dativ/lokál	<i>Jenny bez příj.</i>	8
	<i>Jenny + -ové</i>	7
	<i>Jenně bez příj.</i>	7
	<i>Jenně + -ové</i>	2

akuzativ	<i>Jenny bez příj.</i>	31
	<i>Jenny + -ovou</i>	8
	<i>Jenny + neskl. příj.</i>	1
	<i>Jennu bez příj.</i>	19
	<i>Jennu + -ovou</i>	2
	<i>Jennu + neskl. příj.</i>	1
vokativ	<i>Jenny bez příj.</i>	5
instrumentál	<i>Jenny bez příj.</i>	15
	<i>Jenny + -ovou</i>	8
	<i>Jenny + neskl. příj.</i>	1
	<i>Jennou bez příj.</i>	13
	<i>Jennou + -ovou</i>	2

U rodného feminina *Jenny* registrujeme dominanci nesklonné formy jména, která se o trochu častěji objevuje bez příjmení. Hned v těsném druhém pořadí následuje kombinace rodného jména a přechýleného příjmení. Antroponymum *Jenny* je podobné českému vlastnímu jménu Jana. V deklinačním paradigmatu přejatého cizího jména sledujeme hojně zastoupenou i tendenci ohýbání dle vzoru „žena“, které vyplývá právě z připodobnění k této české variantě. V teoretické části jsme stanovili, že prověříme, zdali se u antroponyma vyskytne deklinace podle vzoru „růže“, ale žádné konkordance reprezentující tento způsob ohýbání korpusový manažer Bonito nenabídl.

6. LINDSAY

Tab. 6: Výskyty tvarů vlastního jména *Lindsay*, vysl. [lindzi]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Lindsay + -ová</i>	490
	<i>Lindsay bez příj.</i>	107
	<i>Lindsay + neskl. příj.</i>	41
genitiv	<i>Lindsay + -ové</i>	30
dativ/lokál	<i>Lindsay + -ové</i>	44
	<i>Lindsay bez příj.</i>	6
akuzativ	<i>Lindsay + -ovou</i>	105

	<i>Lindsay bez příj.</i>	6
instrumentál	<i>Lindsay + -ovou</i>	75
	<i>Lindsay bez příj.</i>	7

Výsledky korpusových záznamů rodného jména *Lindsay* potvrzují dominantní tendenci neskloňovat cizí přejatá antroponyma zakončená ve výslovnosti na [i]/[í]. Recipientům textů v majoritní míře napomáhá přítomnost přechýleného příjmení.

7. LORI

Tab. 7: Výskyty tvarů vlastního jména *Lori*, vysl. [lori]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Lori + -ová</i>	35
	<i>Lori bez příj.</i>	32
	<i>Lori + neskl. příj.</i>	1
genitiv	<i>Lori bez příj.</i>	3
dativ/lokál	<i>Lori bez příj.</i>	4
	<i>Lori + -ové</i>	1
akuzativ	<i>Lori bez příj.</i>	6
	<i>Lori + -ovou</i>	5
instrumentál	<i>Lori bez příj.</i>	13
	<i>Lori + -ovou</i>	11

Deklinační paradigma vlastního jména *Lori* je tvořeno pouze neskloňnými formami, což koresponduje s doporučením ve zdrojích normovaných pravidel. Vyrovnaný stav panuje mezi využíváním pouze rodného antroponyma a těmi záznamy, které jsou doplněné o přechýlené příjmení. V případech, v nichž je užito jen samotného rodného jména, zastupuje v bezchybné identifikaci pádového určení opět důležitou roli informace, které získáme z kontextu, například prostřednictvím atributů. Vytřídili jsme větší počet záznamů, v nichž jméno fungovalo jako označení druhu papouška nebo maskulinum.

8. MELANIE

Tab. 8: Výskyty tvarů vlastního jména *Melanie*, vysl. [melaní]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Melanie + -ová</i>	283
	<i>Melanie bez příj.</i>	247
	<i>Melanie + neskl. příj.</i>	64
genitiv	<i>Melanie + -ové</i>	36
	<i>Melanie bez příj.</i>	19
	<i>Melanie + neskl. příj.</i>	6
dativ/lokál		0
akuzativ	<i>Melanie bez příj.</i>	1
instrumentál	<i>Melanií + -ovou</i>	44
	<i>Melanií bez příj.</i>	17
	<i>Melanií + neskl. příj.</i>	6
	<i>Melanie + -ovou</i>	2

Rodné jméno *Melanie* je reprezentováno zejména neskloněnými formami. Instrumentál je s výjimkou dvou konkordancí tvořen podle prosazujícího se vzoru „růže“. Využívání kombinace rodného jména s přechýleným příjmením je opět jen o trochu frekventovanějším jevem než užití pouze rodného jména.

9. PATTI

Tab. 9: Výskyty tvarů vlastního jména *Patti*, vysl. [peti]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Patti + neskl. příj.</i>	111
	<i>Patti + -ová</i>	69
	<i>Patti bez příj.</i>	37
genitiv	<i>Patti + -ové</i>	32
	<i>Patti + neskl. příj.</i>	27
	<i>Patti bez příj.</i>	5
dativ/lokál	<i>Patti + -ové</i>	5

	<i>Patti + neskl. příj.</i>	3
akuzativ	<i>Patti + -ovou</i>	13
	<i>Patti bez příj.</i>	5
	<i>Patti + neskl. příj.</i>	5
	<i>Patti + -u</i>	1
	<i>Pattii bez příj.</i>	2
instrumentál	<i>Patti + neskl. příj.</i>	22
	<i>Patti + -ovou</i>	18

Antroponymum *Patti* se ve všech konkordancích vyskytlo v původní podobě jména. V tomto případě sledujeme nižší míru morfologické adaptace jména do českého systému, protože ani příjmení nenese gramatickou informaci o pádovém zařazení často. Registrujeme majoritní skupinu kombinace rodného jména s neskloněným příjmením, což může činit adresátovi při recepci textu obtíže. Významnou funkci pak zastává kontext a již zmíněná „opěrná slova“, která se ale samozřejmě nevyskytují v textu pokaždé.

10. WHOOPI

Tab. 10: Výskyty tvarů vlastního jména *Whoopi*, vysl. [vupi]

		SYN2009PUB
nominativ	<i>Whoopi + -ová</i>	112
	<i>Whoopi + neskl. příj.</i>	27
	<i>Whoopi bez příj.</i>	25
genitiv	<i>Whoopi + -ové</i>	13
	<i>Whoopi bez příj.</i>	2
dativ/lokál	<i>Whoopi + -ové</i>	8
akuzativ	<i>Whoopi + -ovou</i>	6
	<i>Whoopi bez příj.</i>	5
	<i>Whoopi + neskl. příj.</i>	1
instrumentál	<i>Whoopi + -ovou</i>	14
	<i>Whoopi bez příj.</i>	1

I antroponymum *Whoopi* ponechávají autoři publicistických textů neskloněné. Hodnotíme to, jako vhodné zacházení s tímto femininem, protože tvary, které by odpovídaly ženským jmenným vzorům, by podle našeho názoru působily zejména nepřírozně. Pádový tvar většinou ilustruje přechýlené příjmení. Nejčastěji jméno označovalo herečku Whoopi Goldbergovou.

3.5.3 Shrnutí

Na základě jazykového materiálu z korpusu SYN2009PUB, který ilustruje adaptaci přejatých antroponym zakončených ve fonické podobě na [i], [í] v současném publicistickém úzu, můžeme konstatovat, že uživatelé nejčastěji ponechávají tato rodná jména v původní podobě. Tato tendence je v naprostém souladu s doporučeními, jež uvádějí zdroje normovaných pravidel. Zaregistrovali jsme i konkordance, v nichž se prosadila deklinace podle vzoru „růže“, kterou připomínkuje Knappová (srov. NŘ, 1988, s. 71) Ovšem v minoritním zastoupení, dominantní zůstává nesklonnost. Pouze antroponymum *Jenny* bylo počestěno a způsobem deklinace přiblíženo české verzi jména Jana. Uživatelé ho často skloňovali pomocí vzoru „žena“.

Využití nesklonné podoby jména autoři textů vynahrazují doplněním příjmení. Na našem jazykovém vzorku se častěji vyskytuje přechýlené, čímž získává funkci určení gramatické kategorie pádu. Ovšem ani případy obou neskloněných antroponym rozhodně nejsou výjimečné. Pro adresáty textů to znamená náročnější recepční úkol. V těchto případech je nutné se více soustředit na informace, které prozrazují například atributy, aby nedošlo k nekorektní identifikaci pádového tvaru nebo neporozumění obsahu. Jak už jsme zmínili v dílčích komentářích, autoři textů využívají i možnosti doplnění antroponyma takzvanými opěrnými slovy, čímž se v některých případech vyhýbají deklinaci slova cizího původu. Ovšem využívání těchto slov není vhodné v každé situaci, v určitých případech by tato slova mohla v textu působit redundantně.

3.5.4 Příjmení – problematika přechylování

V této části výzkumu se budeme, stejně jako tomu bylo u jmen zakončených na *-e/-é*, zaměřovat pouze na to, zdali se excerpovaná feminina v korpusu SYN2009PUB frekventovaněji vyskytují ve formě původní či přechýlené. Platí stejná pravidla vyhledávání, podmínky i systém zaznamenávání antroponym jako výše. (srov. kap. 3.3.4)

1. ČETNĚJŠÍ VÝSKYT PŘECHÝLENÝCH PŘÍJMENÍ

	SYN2009PUB
<i>Belluciová</i>	28
<i>Belluci</i>	19
<i>Berryová</i>	508
<i>Berry</i>	185
<i>Beryová</i>	1
<i>Careyová</i>	247
<i>Carey</i>	138
<i>Curie-Sklodovská</i>	45
<i>Curieová</i>	37
<i>Curie</i>	19
<i>Curieová-Sklodovská</i>	17
<i>Curiová</i>	1
<i>Murrayová</i>	53
<i>Murray</i>	6

Stejně jako v předchozí části výzkumu, v níž jsme se zaměřili pouze na přechylování, tak i nyní přesně polovina z celkového počtu analyzovaných příjmení se frekventovaněji vyskytla v podobě, která respektuje kategorii přirozeného rodu pomocí přechylování. Jak uvádí Knappová: „...příjmení končí ve výslovnosti na *-i* (též psané *-y*), *-í*: Ženská příjmení tvoříme připojením přechylovací přípony *-ová* k nezměněné

podobě 1. pádu mužského příjmení...“ (NŘ, 1979, s. 232) Tomu odpovídají i korpusové záznamy. Antroponymum *Curie* je v originální podobě víceslovné, v úzu jsou obě složky příjmení standardně používané, a proto uvádíme všechny varianty, se kterými jsme se v korpusu setkali. Pokud je alespoň jedna složka příjmení slovanského původu, jako tomu je právě v případě příjmení *Curie – Sklodovská*, přechylujeme alespoň tu jednu část. (srov. NŘ, 1986, s. 175-176) Tento druh adaptace se objevil nejčastěji (45). Jako druhou nejfrekventovanější variantu jsme zaznamenali samotnou část *Curie* s příponou – *Curieová* (37). Následně jméno v nesklonné podobě *Curie* (19). Varianta, kdy uživatelé použili tu „nejdelší“ možnost, tedy sklonění obou jmen, je v pořadí poslední, *Curieová-Sklodovská* (17). Jako nejvhodnější variantu hodnotíme tu, která má i v korpusu dominantní zastoupení. Ovšem i ty ostatní jsou korektní, na rozdíl od varianty *Curiová* (1), v níž došlo k nenáležitému odsunutí koncového *-e*, ke kterému zde dle doporučení jazykových příruček docházet nemá. Odchyłka od oficiální pravopisné formy se vyskytla pouze v jedné konkordanci, v níž chyběl zdvojený grafém – *Beryová* (1).

2. ČETNĚJŠÍ VÝSKYT PODOB PŘECHÝLENÝCH

	SYN2009PUB
<i>Kinski</i>	57
<i>Knightley</i>	121
<i>Knightleyová</i>	114
<i>Knihtley</i>	1
<i>Matragi</i>	194
<i>Matragiová</i>	1
<i>Ricci</i>	124
<i>Ricciová</i>	88
<i>Rici</i>	1
<i>Stefani</i>	51
<i>Stefaniová</i>	33

Analogicky u pěti příjmení jsme zaznamenali opozitní stav, dominantní postavení měla příjmení ponechaná uživateli v původní formě bez přípony *-ová*. U příjmení *Kinski* se dokonce vyskytuje pouze tato varianta. Vzhledem k tomu, že příjmení není ve všeobecném úzu velmi známé, jako např. *Monroe*, tak bychom preferovali připojení náležité koncovky, která by určila, že se jedná o femininum. Téměř homonymní stav reflektuje i příjmení *Matragi*, přechýlenou podobu zastupuje jen jedna konkordance. Ovšem v tomto případě se podle našeho názoru alespoň nejčastěji označovaná návrhářka *Blanka Matragi* nachází v hlubším povědomí uživatelů. V případě vlastního jména *Knightley* není rozdíl mezi oběma variantami příliš výrazný. U tohoto jména jsme také zaznamenali jedno chybné ortografické užití, spočívalo v absenci grafému *-g*, což bylo pravděpodobně způsobeno nižší transparentností jména, ale pouhý jeden výskyt není znepokojující. Autorům publicistických textů, které jsme analyzovali, nečiní obtíže se jménem pracovat. Pravopisný nedostatek jsme zaznamenali ještě u příjmení *Ricci*. V v jedné konkordanci, chyběl zdvojený grafém.

3.5.5 Shrnutí

Při analýze výše zaznamenaných deseti příjmení docházíme k homonymnímu závěru, jako u antroponym zakončených na *-e/-é*. Opět je počet častěji přechýlených jmen stejný, jako proprií frekventovaněji užitých v původní podobě. Pokud ale opět přihlédneme k příjmením, které jsme zaznamenávali i u rodných feminin, tak docházíme k závěru, že autoři námi excerpovaných textů většinou příjmení přechylují. Souhlasíme s rozdělením vlastních jmen podle Zemana na antroponyma „stálá“ a „sezónní“. (srov. NŘ, 1997, s. 83) Do skupiny „stálých“ jmen bychom si s jistotou nedovolili zařadit ani jedno z analyzovaných příjmení zakončených na *-i,-ý/ -í, -ý* nebo *[i], [í]*. U výše zkoumaných jmen bychom preferovali užití přechýlených příjmení, aby nemohlo dojít třeba k významové nejasnosti. Nazvali bychom je osobními jmény „sezónními“, které se zatím nemohou, svým rozšířením v povědomí uživatelů, rovnat například příjmení spisovatelky *Agathy Christie*, kterou bychom si mezi antroponyma „stálá“ zařadit dovolili, tedy ve společenském úzu velmi známá.

ZÁVĚR

Primárním cílem naší práce byla excerptce jazykového materiálu, který bude přímou reflexí současného publicistického úzu, následná analýza a pokus o syntézu z ní vyplývající. Soustředili jsme se na morfologické adaptace přejatých vlastních jmen z různých cizích jazyků. Analýze jsme podrobili celkem osmdesát rodných jmen a příjmení, maskulin i feminin. Dílčí shrnutí jsme uváděli již v průběhu práce, následně se pokusíme o rekapitulaci stěžejních výsledků, které náš výzkum dokládá.

Díky opětovnému vyhledání čtyřiceti vlastních jmen zakončených na *-e/-é* nebo *[e],[é]* máme možnost komparace výsledků ze dvou korpusů, jež se liší v časovém rozmezí zobrazovaných textů a ve svém rozsahu. Již dříve jsme u rodných mužských jmen registrovali progresivní tendenci ve využívání pronominální deklinace. Tu potvrzují i výsledky z vývojově mladšího korpusu. Pozitivní charakteristikou zájmenného skloňování je transparentní podoba antroponym v celém deklinačním paradigmatu. Pro uživatele není obtížné identifikovat původní podobu osobního jména. Ovšem netvrdíme tím, že stojí při adaptování jmen do českého jazyka vždy na prvním místě.

Tendencí, která se projevuje v celém námi analyzovaném jazykovém vzorku, je dominantní využívání antroponyma skládajícího se ze dvou složek, tedy ze jména rodného i příjmení. Deklinaci většinou podléhá alespoň jedno z osobních jmen, což eliminuje případné percepční problémy. Ovšem v záznamech z korpusu SYN2009PUB jsou často skloňovány části obě, tedy rodné jméno i příjmení. Jak už jsme zmínili výše, hodnotíme to jako silný vliv flexivního charakteru českého jazyka, který se snaží začleňovat i jména cizího původu, v co největší možné míře. Autoři textů respektují tuto premisu a většinou podle ní při morfologických adaptacích postupují.

U příjmení zakončených na *-e/-é* nebo *[e], [é]* jsme vybrali nejčastěji denotovanou konkrétní osobu a zaměřili se při analýze pouze na její konkordance, s výjimkou příjmení *Blake* a *White* (z již výše zmíněných příčin). Platí to, že i způsob ohýbání příjmení probíhá dle doporučení v jazykových příručkách. V porovnání s rodnými jmény sledujeme nižší frekvenci přítomnosti druhé složky jména, ale i přesto zůstává tato tendence dominantní. Výjimkou je například *Salvador Allende*, u něhož jsme frekventovaněji zaregistrovali absenci rodného jména. Při komparaci záznamů

z korpusu SYN2006PUB a vývojově mladšího korpusu SYN2009PUB sledujeme výrazný vzestup počtu konkordancí u všech antroponym, což samozřejmě vyplývá už i jen z toho, že novější korpus má více jak dvojnásobný rozsah.

U feminin sledujeme velmi častý formát užití neskloněného rodného jména v kombinaci častěji přechýleného příjmení, které tak určí gramatickou kategorii pádu. U výzkumu samotného přechylování jsme zaznamenali vyrovnaný stav v počtu příjmení hojněji přechýlených a neskloněných podob. Pokud ale přihlédneme i k výsledkům záznamů příjmení v kombinaci s rodnými femininy, musíme konstatovat, že autoři námi zkoumaných textů častěji příjmení cizího původu přechylují.

Druhou část výzkumu tvoří skupina antroponym zakončených v grafické podobě na *-i, -y/-í, -ý* či [i], [í]. Deklinační paradigmatata rodných maskulin, která jsme excerpovali z korpusu SYN2009PUB, byla uživateli nejčastěji tvořena prostřednictvím pronominálních formantů, což koresponduje s doporučeními na deklinaci původem cizích vlastních jmen, které uvádí zdroje normovaných pravidel. Pouze osobní jméno *Ray* je skloňováno prostřednictvím jmenného vzoru „muž“. I když by se dala jmenná deklinace očekávat i u osobního jména *Leslie*, korpusový manažer Bonito žádné výsledky této varianty nezaznamenal. Maskulinum *Leslie* se převážně objevovalo naopak v neskloněné podobě s deklinací podléhajícím příjmením. Jak jsme již předeslali výše, i u ostatních maskulin registrujeme častou přítomnost ohýbaného příjmení, ale na v pořadí prvním místě stojí záznamy, v nichž jsou ohýbána obě jména, tedy rodné jméno i příjmení, o které je doplněno.

Při analýze příjmení jsme zaznamenali pokles v počtu záznamů, které ilustrovaly kombinaci s rodným jménem. Domníváme se, že je to způsobené tím, že samotné příjmení může mít o označovaném přesnější výpovědní hodnotu, konkrétnější. Ale i přesto zůstává formát příjmení plus rodné jméno velmi frekventovaným. Oproti výsledkům z korpusu SYN2006PUB zůstávají antroponyma všeobecně v neskloněné podobě méně často, frekventovanějším jevem je skloňování alespoň jednoho z vlastních jmen, hojněji obou. Deklinace se nevymyká doporučením jazykových příruček pro skloňování cizích vlastních jmen. Majoritní část příjmení, která podléhala naší analýze, se skloňují pronominálně. Zkoumali jsme také příjmení, kterým odpovídá deklinace adjektivní podle vzoru „mladý“, například *Chomsky* nebo *Kaczyński*.

Rodná feminina zakončená, ať už v psané nebo vyslovované podobě, na samohláskové písmeno *-i,-ý/-í,-ý* či [i],[í] se v námi získaném vzorku současného publicistického úzu nejhojněji vyskytují v neskloněné podobě, což se shoduje s normovanými pravidly. Pozornost jsme věnovali i deklinaci dle vzoru „růže“, na kterou, jako na prosazující se jev, upozorňuje Knappová (srov. NŘ, 1988, s. 107). Zaznamenali jsme konkordance, které tuto tendenci potvrzují, například u osobního jména *Bonnie*, tudíž můžeme potvrdit, že i my jsme se s tímto způsobem deklinace setkali, ale pouze ve velmi nízkém počtu, tudíž se vyhneme stanovování závěru, že by šlo o výraznou tendenci v adaptaci rodných feminin, alespoň ne v rámci námi studovaného vzorku jazykového materiálu. U některých vlastních jmen dochází k „počešťování“, které následně ovlivní způsob zařazování do gramatického systému češtiny. V našem výzkumu, je příkladem femininum *Jenny*, jehož deklinační paradigma tvořily i záznamy ohýbané podle vzoru „žena“. Ani u rodných ženských jmen tomu není jinak, a fakt, že antroponyma se v korpusu SYN2009PUB objevují nejčastěji neskloněná, vynahrazuje přítomnost příjmení, které určuje gramatickou kategorii pádu. Opět převládají přechýlené varianty. V poslední části výzkumu, v němž jsme se věnovali přechylování, jsme došli k analogickému závěru jako v předchozím bloku analýzy zaměřené na stejné téma. Počet příjmení častěji zachovaných v původní formě (5) a přechýlených forem (5) je identický. Opět ale přihlédneme i k příjmením vyskytujícím se v kombinaci s rodným jménem, ve kterých také převládaly varianty antroponym s příponou *-ová*, tudíž docházíme k závěru, že náš limitovaný vzorek jazykového materiálu reprezentuje dominantnější postavení přechýlených podob feminin.

Ortografická adaptace vlastních jmen probíhá na relativně vysoké úrovni. Nedostatky v pravopisné normě se neobjevují v míře, kterou bychom hodnotili jako závažnou. Uživatelům činí potíže zejména zdvojené grafémy, kdy odchylky od náležité podoby jména, spočívají v jejich absenci, nebo naopak nadbytečnosti. Problematičtější jsou také grafémy, které nejsou pro uživatele českého jazyka přirozené, například finské antroponym *Teemu Selänne* je pro uživatele komplikovanější a zaznamenali jsme v jeho užívání více pravopisných nedostatků. Většina analyzovaných osobních jmen ale díky své transparentní ortografické podobě nezpůsobovala autorům textů závažnější potíže.

Pokusili jsme se nabídnout reflexi morfologických adaptací přejatých antroponym v současném publicistickém úzu. Při sumarizování naší práce stále pamatujeme na omezenost korpusu a limitovaný vzorek excerpovaného materiálu. Uvědomujeme si, že není možné stanovovat definitivní závěry, které by se daly považovat za obecně platné. Téma morfologických adaptací rozhodně není vyčerpáné. Tvzení, která by mohla mít platnou výpovědní hodnotu, by musela být podložena zevrubnější analýzou na mnohonásobně větším jazykovém materiálu. Navíc styl v adaptování vlastních jmen se stále vyvíjí a vyvíjet bude. Nicméně výzkum, který jsme provedli na omezeném množství materiálové jazykové základny, potvrzuje silně flektivní ráz českého jazyka.

Domníváme se, že téma nejen původem cizích vlastních jmen si v dnešní době zaslouží naší pozornost a bylo by vhodné, aby se jím i nově vznikající kodifikace zabývala ve větší míře. Jak bylo zmíněno na samotném počátku naší práce, s přejatými vlastními jmény přicházíme do kontaktu denně, tudíž bychom si i jako uživatelé českého jazyka přáli mít k dispozici kodifikační zdroje, které budou vycházet ze současného stavu a poskytnou nám návod, jak při adaptaci přejatých antroponym postupovat náležitě a bezchybně. Vlastní jména jako „nástroje“, které používáme tak často, by se podle našeho názoru měla z periferie českého jazykového systému dostat do centra pozornosti. Zopakujeme, že správné zacházení s vlastními jmény druhých hodnotíme jako projev úcty k označované osobě, a měli bychom se tedy alespoň snažit být korektní v jejich užívání. Uvědomujeme si ale, že v mnohých situacích to může být velmi náročné. Náš výzkum ilustruje, že způsob zacházení s antroponymi není stabilní a míra jejich morfologických adaptací je různá.

ANOTACE

Autorka diplomové práce: Bc. Lucie Valášková

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Název diplomové práce: Morfologická adaptace přejatých antroponym zakončených na [e]/[é] a [i]/[í]

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr.

Počet znaků: 160 233 (včetně mezer a poznámek pod čarou)

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury:

Klíčová slova: morfologická adaptace, antroponymum, deklinace, maskulina, feminina, rodné jméno, příjmení, přechylování, korpus SYN2009PUB, konkordance, grafická/fonická podoba, analýza, reflexe, publicistický úzus

Charakteristika diplomové práce: Magisterská práce se zabývá problematikou morfologické adaptace přejatých antroponym zakončených na [e]/[é] a [i]/[í]. Jejím cílem je reflexe současného publicistického úzu v začleňování vlastních jmen cizího původu do českého deklinačního systému. Taktéž analýza excerptovaných dat a pokus o syntézu výsledků. Zdrojem lingvistických dat pro výzkum jsou záznamy publicistických textů Českého národního korpusu SYN2009PUB.

RESUMÉ

Morphological adaptations of borrowed anthroponyms ending on [e]/[é] and [i]/[í]

The primary objective of our research was to reflect the current state of morphological adaptations borrowed anthroponyms the Czech declination of linguistic usage in journalistic texts. We have tried to analyze the results and formulate trends in adaptations of borrowed anthroponyms arising from our language excerpted material. The linguistic material was drawn from synchronous Corpus SYN2009PUB, which illustrates records exclusively written journalism from 1995–2007. In the first part of the research we examined forty anthroponyms same as in the thesis (cf. Valášková, 2010). Again we seek in developmentally younger body and focused on the comparison results. In detail we focused on a combination of native names with the last name. The second part consists of forty anthroponyms ending in graphical form on *-i, -y/-í,-ý* or phonic form to [i], [í].

Practical part of the theoretical chapters that illustrate a codified standard language guides and recommendations in the uptake of foreign origin anthroponyms into Czech.

Previously for native male names registered progressive trend in the use of pronominal declination. That is confirmed by the results of the developmentally younger body. Pronominal positive characteristic inflection is transparent form anthroponyms throughout declination paradigm. Is not to say that the names stand in adapting to the Czech language is always the first place.

Tendencies, which we consider as manifested throughout our sample analyzed language, is the dominant use of the native name in combination with the surname. Declination usually subject to at least one component anthroponyms, which eliminates any perceptual problems. This is true, even masculine surname adaptation follows the recommendations in language manuals. Feminin follow a very common form of the use birth name without declination often in combination surname, so that determines the grammatical category fall. The research itself we have seen to balance the number of surnames abundantly unbowed forms, but if you also take into account

the results of entries surname first names, we must conclude that the authors of the texts we examined more surnames of foreign origin deflect.

We continue to evaluate other group anthroponyms ending in graphical form on *-i*, *-y/-í*, *-y* or *[i]*, *[i]*. Declination native masculine paradigms, we have collected those from the corpus SYN2009PUB, the user most often made by pernominal formants compared to the results from corpus SYN2006PUB remain unbowed anthroponyms generally in the form of less frequently, phenomenon is at least one inflection of proper names, both abundantly. The native feminine endings, whether in written or spoken form, to the letter vowel *-i*, *-y/-í,-ý* or *[i]*, *[i]*, we obtain a sample in the current journalistic conventional wisdom, occurs most frequently in the form of original unbowed, which is consistent with standard rules. Our range limited language material represents a dominant position deflect forms feminin.

Orthographic adaptation of proper names is relatively high. Weaknesses in standard spelling does not appear in the degree to which we rated as severe.

We have tried to offer a reflection of morphological adaptations borrowed anthroponyms in contemporary journalistic usage. In summarizing our work still remember the limitations of body and limited sample excerpted material. We realize that it is not possible to establish definitive conclusions could be regarded as generally valid. The claim, which could have a valid predictive value would have to be supported by more detailed analysis of the much larger linguistic material. However, the research that we conducted on a limited amount of linguistic material base, confirms the strongly inflected character of the Czech language.

SEZNAM LITERATURY

- Čechová, M. a kol.:** Čeština – řeč a jazyk. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 2011.
- Čermák, F. – Blatná, R. (eds.):** Korpusová lingvistika: Stav a modelové přístupy. Praha, Lidové noviny 2006.
- Cvrček, V. – Kovářiková, D.:** Možnosti a meze korpusové lingvistiky. *Naše řeč*, 94, 2011, s. 113-133.
- Honzáková, M. – Romportl, M.:** Čteme je správně? Praha, Albatros 1981.
- Karlík, P. a kol.:** Encyklopedický slovník češtiny. Praha, Lidové noviny 2002.
- Knappová, M.:** Přechylování příjmení v češtině. Pravidla a systematický přehled. *Naše řeč*, 62, 1979, s. 225–233.
- Knappová, M.:** Příjmení v současné češtině. Liberec, TAX AZ KORT 1992.
- Knappová, M.:** K jazykovým a právním aspektům přechylování příjmení v češtině. *Naše řeč*, 2003, s. 113–119.
- Knappová, M.:** Naše a cizí příjmení v současné češtině. TAX AZ KORT 2002.
- Knappová, M.:** Skloňují se jména jako Jessie? *Naše řeč*, 1988, s. 107–108.
- Kučera, J. – Zeman, J.:** Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině. Hradec Králové, Gaudeamus 1998.
- Kuchař, J.:** Přechylujeme ženská příjmení cizího původu! *Naše řeč*, 1956, s. 302–304.
- Loníková, L.:** Pravopisné a morfologické adaptace cizích proprií v češtině. Antroponymaa toponyma francouzského původu. Nепublikovaná magisterská diplomová práce (doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr.), FF UPOL, Olomouc 2010.
- Lotko, E.:** Slovník lingvistických termínů pro filology. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2005.
- Mluvnice češtiny 2.** Praha, Academia 1986.
- Pravidla českého pravopisu.** Praha, Academia 2005.
- Příruční mluvnice češtiny.** Praha, Lidové noviny 2008.

Sedláček, M.: Jak skloňovat francouzské příjmení Scribe? *Naše řeč*, 56, 1973, s. 111–112.

Sekvent, K. – Šlosar, D.: Jak užívat francouzská vlastní jména ve spisovné češtině. Praha, Academia 2002.

Stich, A. – Sedláček, M.: Jak se skloňuje jméno Tycho de Brahe? *Naše řeč*, 1972, s. 227–230.

Šulc, M.: Korpusová lingvistika. První vstup. Praha, Karolinum 1999.

Tušková, J. M.: Variantní a dubletní tvary v současné deklinaci apelativních feminin. Brno, Masarykova univerzita 2006.

Váhala, F.: Skloňování vlastních jmen a místních. In: Daneš, F. a kol.: *O češtině pro Čechy*. Praha, Orbis 1963.

Zeman, J.: Problémy se skloňováním: Stanley cup 1993 aneb McSorley, Robitaille a ti druzí. *Naše řeč*, 1997, s. 81–86.

Zeman, J.: Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 2. Severská osobní jména. Hradec Králové, Gaudeamus 2000.

Zeman, J.: Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 3. Románská osobní jména. Hradec Králové, Gaudeamus 2002.

Zeman, J.: Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 4. Francouzská osobní jména. Hradec Králové, Gaudeamus 2003.

Zeman, J.: Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 6. Polská, maďarská, estonská a latinská osobní jména. Hradec Králové, Gaudeamus 2006.

Internetové zdroje

Český národní korpus – SYN2009PUB. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2009. Dostupný z WWW: <http://korpus.cz>

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=351>, [8. 3. 2012]

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700>, [9. 3. 2012]

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700>, [10. 3. 2012]

http://ucnk.ff.cuni.cz/co_je_korpus.php, [12. 3. 2012]

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=323>, [25. 3. 2013]

<http://prirucka.ujc.cas.cz/id=320>, [2. 4. 2013]

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

MČ 2 – Mluvnice češtiny 2

RJ – Rodné jméno